

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

7

LETNIK LXXIX
1979

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

	Predsednik Djuranović sprejel jugoslovansko odpravo Everest 1979	441
Jure Ulčar	PD Gorje na Salcantayu, 6271 m, v Peruju	443
Dr. Mirko Kajzelj	Odlonki iz nenapisanih analov	461
	Prvi zapis o Everestu	467
Drago Karolin	Planinski spomini na Črni dol	469
Ing. Božo Jordan	Osankarica—Stol—Snočnik—Porezen	474
Ing. Božo Jordan	Šmigova zidanica	479
Dr. Jože Četina	Andi 1978	483
Valent Vider	Obletnica obletnice	487
Lučka Sodja	Srebrnjak	490
Zlatka Knez	Iz Kopra na Triglav	494
	Društvene novice	503
	Alpinistične novice	514
	Varstvo narave	517
	Iz planinske literature	518
	Razgled po svetu	521

Naslovna stran:

Krnčica — jugozahodni vrh (2133 m)

Foto: dr. Jože Andlovic

Notranja priloga:

1 Salcantay v gornjem delu — Foto Jure Ulčar

2 Portret Salcantaya — Foto Jure Ulčar

Poština plačana v gotovini

Lesnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, Ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvočakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljivo tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klšeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

LETO LXXIX | ŠT. 7 | LJUBLJANA | JULIJ 1979

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

MINERVA

tovarna za predelavo

plastike in kovin

63310 Žalec - Zabukovica

telefon (063) 710-755

telex 33542 yu mineva

MINERVA izdeluje polietilenske cevi, folije in plošče za potrebe tržišča. Cevi, uporabne za vodovode, kanalizacijo pri odvajanju odpadka, za izsuševanje (dreniranje) za-močvirjenih zemljišč, nama-kanje različnih kmetijskih kul-tur itd.

PREDSEDNIK DJURANOVIĆ SPREJEL JUGOSLOVANSKO ODPRAVO EVEREST 1979

Predsednik Zveznega izvršnega sveta Veselin Djuranović je 11. 6. 1979 sprejel v Beogradu jugoslovansko odpravo na Everest. Pri sprejemu so bili poleg naših himalajcev navzoči še predsedstvo PSJ in delegacija PZS pod vodstvom dr. Mihe Potočnika in Marjana Oblaka: Janez Kmet, Aleš Kunaver in Marjan Krišelj. Predsednik Djuranović je ekspediciji izročil odlikovanje predsednika republike tovariša Tita in pri tem spregovoril naslednje pohvalne besede:

»Preveva me posebno zadovoljstvo, da tu lahko prisrčno pozdravim vas, člane jugoslovanske himalajske ekspedicije, ki ste 13. maja 1979 zasadili zastavo Socialistične Jugoslavije na najvišjem vrhu našega planeta, na 8848 m visokem Everestu.

V posebno čast mi je, da vam morem, dragi tovariši, junakom Everesta, izročiti visoko priznanje predsednika republike tovariša Tita — Red zaslug za narod z zlato zvezdo, priznanje, ki ste ga zaslužili zares na najboljši možni način.

Vaš podvig je vreden, da ga občudujemo, saj je športno dejanje najvišje vrste, eno največjih v zgodovini jugoslovanskega športa sploh. Ima pa še globlji pomen: Je simbol človekove zmage, njegove hrabrosti, volje, navdušenja, zmožnosti in zavesti. Vaš zgled pa pomeni tudi navdih za mlade rodove naše zgodovine.

Ko ste se odločili za veliki napor, si niste izbrali uhojene poti. Povzpeli ste se po grebenu, po katerem še ni šla človeška noga. Prišli ste na Everest — tako je mnenje mnogih znanih strokovnjakov, po eni od najtežjih smeri, ki drže na 'Streho sveta', vaš vzpon spada med največje dosežke svetovnega alpinizma sploh. Sicer pa dejstvo, da so doslej prišli na Everest samo zastopniki štirih držav, že samo po sebi zadosti govori o vaši hrabrosti in o težavnosti vaše storitve.

Dneve in tedne ste kljubovali oviram in preiskušnjam, številnim znanim in neznanim naravnim pojavom, silnim, ledenomrzlim viharjem in nizkim temperaturam. Vaša pot je resnično ogrožala vaše življenje.

Vi ste vse to srečno obvladali in uspeli. Vodila vas je goreča želja pravih zagnanih športnikov, bili ste kot en mož, dobro organizirani, vezalo vas je nerazdružno tovarištvo in skupna misel na uspeh. Prepričan sem, da ste globoko občutili, kako je vsa naša domovina v duhu z vami. To je omogočilo, da ste dosegli edinstveni cilj — Everest. To je omogočilo, da so štirje med vami — Nejc Zaplotnik, Andrej Štremfelj, Stane Belak in Stipe Božić — kronali vaše skupno delo. Žal je pri tem tragično preminil Ang Phu, vodja šerp na vaši ekspediciji, človek, ki je z vami sodeloval pri vaših skrajnih naporih. Tudi njegova smrt, ki jo globoko obžalujemo, govori o vašem pogumu, o vašem zgledu, ki ga čas ne bo zabrisal.

Dolžni smo, da to tu povemo: Vaš podvig je odraz moči, organiziranosti in visoke sposobnosti jugoslovanskega planinstva in alpinističnega športa. Prepričani smo, da bo vaš uspeh pospešil razvoj planinstva in alpinizma v naši državi in to njegovo množičnost in kvaliteto. S tem pa bo tudi odprta pot do novih velikih uspehov.

Nedvomno je ta veliki podvig tudi veliko priznanje in svetovna afirmacija naših proizvajalcev opreme, ki ste jo uporabljali in z njo dosegli vrh Everesta. Vse organizacije združenega dela, ki so se na ta ali oni način udeležile priprav za vašo ekspedicijo, zaslužijo naše polno priznanje, saj so dokazale, da lahko uspešno in kvalitetno proizvedejo vse, kar ta grandiozni športni podvig terja. Dovolite, da vam še enkrat najpriskrbeje čestitam k temu veličastnemu športnemu uspehu, ko vam izročam odlikovanje, ki vam ga je dal predsednik republike tovariš Tito, in da vam zaželim nove velike športne dosežke.«

UKAZ

PREDSEDNIK SOCIALISTIČNE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
po členu 337, točke 4 ustave SFRJ in členu 4. zakona o odlikovanjih SFRJ
odloča, da se

— za izredni alpinistični uspeh — osvajanje najvišjega vrha na svetu — kar pomeni velik prispevek k mednarodnemu ugledu jugoslovanskega športa

ODLIKUJE

Z REDOM ZASLUG ZA NAROD Z ZLATO ZVEZDO

1. Sedma jugoslovanska alpinistična himalajska ekspedicija Mt. Everest

15. maja 1979, Beograd

PREDSEDNIK REPUBLIKE
Josip Broz Tito
l. r.

Točnost prepisa potrjuje
pomočnik šefa urada za odlikovanja
Zvonimir Kapor

PD GORJE NA SALCANTAYU, 6271 m, V PERUJU

JURE ULČAR

Dne 22. 5. 1978 se je z mariborskega letališča odpravila na pot v Peru majhna odprava, ki jo je organiziralo planinsko društvo Gorje oziroma njegov alpinistični odsek. Ekspedicija je dosegla svoj cilj, 6271 m visoki vrh Nevado Salcantay, po jugovzhodnem grebenu. Smer smo si člani odprave zamislili sami; o morebitnih prejšnjih vzponih po istem grebenu nimamo skoraj nobenih podatkov. Le revija »La Montagne & Alpinisme« (leto 1978, št. 1) omenja vzpon po J-V grebenu v letu 1973, žal pa brez kakršnihkoli drugih podatkov. Zato vljudno naprošamo vsakogar, ki bi o tem vzponu karkoli vedel, da nam to sporoči.

Zapiski so poskus, da bi naši planinski, pa tudi drugi javnosti podali vsaj delček vsega znanja, ki smo si ga nabrali z odpravo in se tako skušali oddolžiti vsem, ki so nam pomagali in omogočili potovati v to deželo naših alpinističnih sanj.

Peru

Na pacifiški obali Južne Amerike, med Kolumbijo na severovzhodu, Brazilijo in Bolivijo na vzhodu, Čilom na jugovzhodu, Tihim oceanom na jugozahodu in Ekvadorjem na severozahodu se razprostira republika Peru.

Deli se na obalne ravnice ob Tihem oceanu, gorsko notranjost in Amazonsko nižino na severovzhodu. Na jugu dočle leži visoka planota Puna, ki jo z vzhoda in zahoda omejujeta obe verigi Kordiljer (Vzhodne in Zahodne Kordiljere), z juga pa jezero Titicaco. Jugovzhodno od jezera leži cona vulkanov. Na severu se Kordiljeri združita v Osrednjo Kordiljero (Cordillera Central), ki pa ima za vzhodni sosedi še dve paralelni verigi: Cordillero Blanco in ob morju Cordillero Negro.

Na klimo Peruja vpliva hladni Humboldtov morski tok. Dežuje le v ozkem pasu ozemlja ob morju, ostali del priobalnega pasu je polpuščava, na skrajnem severu puščava. V gorskem svetu so trije višinski klimatski pasovi: vroči, zmerni in hladni. Nižina ob Amazonki ima tropsko, Puna pa polpuščavsko klimo.

Razvodje je zelo blizu pacifiške obale. Večina rek pripada porečju Amazonke, reke, ki tečejo v Tihim ocean, so zelo kratke. S Puna se vode izlivajo v Titicaco.

Obalna ravnina je porasla s polpuščavsko (kserofitno) vegetacijo, gorska vegetacija je razporejena glede na klimo. Puna je obrasla s polpuščavsko in stepsko vegetacijo, amazonske nižine pa s tropskim pragozdom.

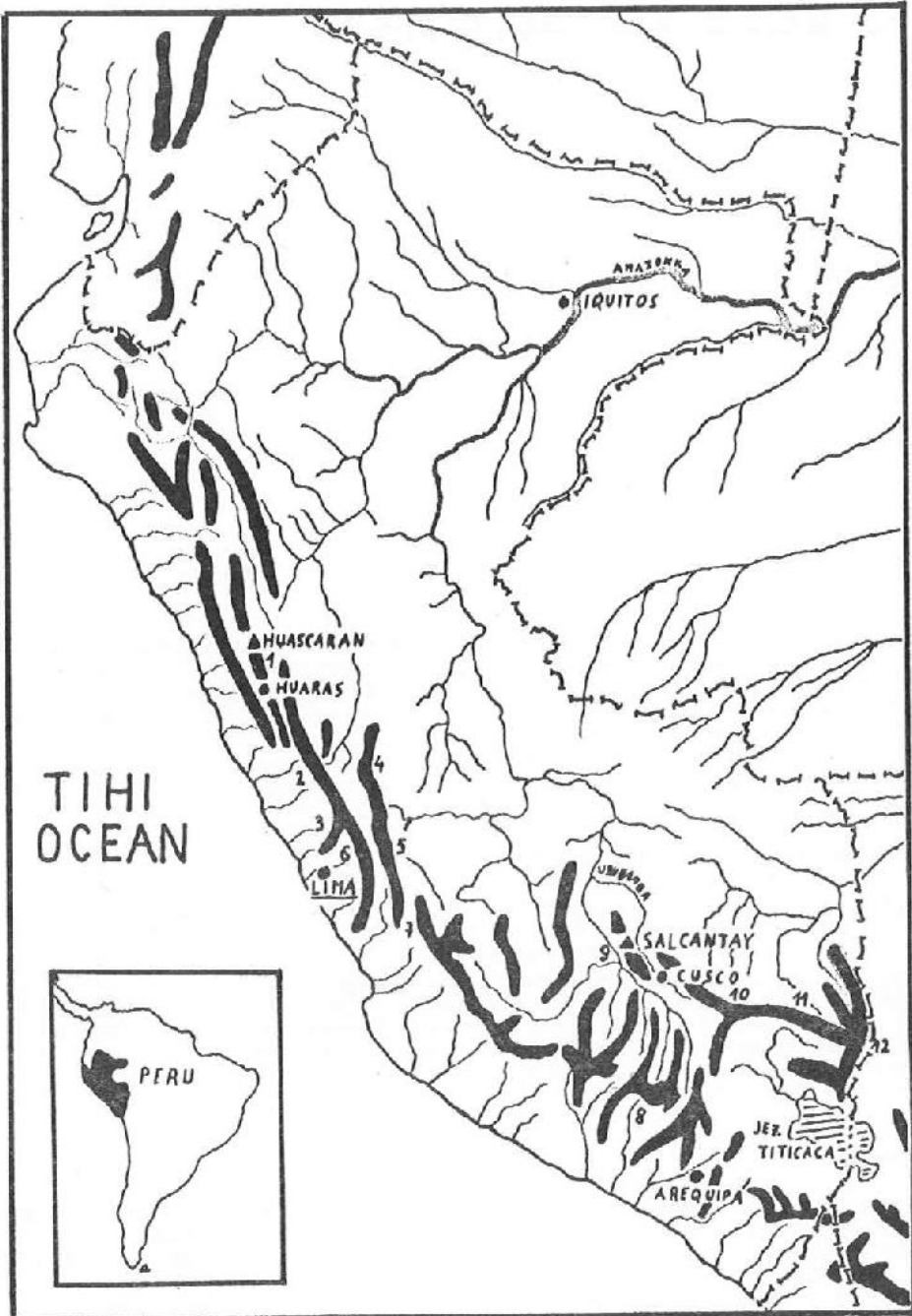
Peru ima zdaj okrog 16 milijonov prebivalcev, od tega je Indijancev približno 46 %, mešancev 42 %, belcev 11 %, drugi so črnci in Azijci. V planinski notranjosti živi 60 % prebivalstva, v večini Indijanci in mestici. Najslabše je naseljena Amazonska nižina. Uradni jezik je španski, domačini govore kečua in aymara, čeprav se med obveznim štiriletnim šolanjem nauče tudi špansko. Angleščino govori malo ljudi, celo med višjimi uradniki.

Gorstva

Peruanske gorske verige so le majhen del celotne verige Andov, ki se razprostirajo od Paname na severu Južne Amerike pa do Cap Horna na jugu, v skupni dolžini nad 9000 km. Višine posameznih vrhov se gibljejo med 5000 in 7000 metri, najvišji vrh je Aconcagua, 7035 m v Argentini. Peruanski Andi, ki v dolžini 1500 km potekajo v smeri od severozahoda proti jugovzhodu, tvorijo nekakšno visoko planoto, razbrazdano s številnimi dolinami.

Najvišji vrh Huascarán je le 150 km v zračni črti oddaljen od morja na zahodu, kot pravo nasprotje temu pa se Andi na vzhodu porazgubijo v neskončni tropski pragozd. Gledano od severa so najpomembnejše gorske verige: Cordillera Blanca, Cordillera Huayhuash, Cordillera Vilcabamba in Cordillera Vilcanota. Drugod Kordiljere nimajo tako strmih in visokih vrhov, kot v naštetih skupinah, s tem pa ni rečeno, da alpinistično niso zanimive.

Natančnejša pa je razporeditev tistih gorskih skupin, ki so alpinistično zanimive, naslednja:

Peru, majhen po arealu, a velik s svojimi gorstvi in gorami. Severna skupina: 1 Cordillera Blanca, 2 Cordillera Huayhuash, 3 Cordillera Raura; osrednja skupina: 4 Cordillera Huagaruncho, 5 Cordillera Huaytapallana, 6 Cordillera La Viuda, 7 skupna Tunshu; zahodna skupina: 8 področje vulkanov; vzhodna skupina: 9 Cordillera Vilcabamba, 10 Cordillera Vilcanota, 11 Cordillera Carabaya, 12 Cordillera Apolobamba

I. SEVERNA SKUPINA:

Cordillera Blanca, Cordillera Huayhuash, Cordillera Raura (Nevado Santa Rosa, 5717 m, osvojen l. 1957 ter Huayhuash, 5750 m, osvojen l. 1957)

II. OSREDNJA SKUPINA:

Cordillera Huagaruncho, Cordillera Huaytapallana, Cordillera La Viuda, skupina Tunshu. Vrhovi: Tulluruto 5756 m, Tunshu 5708 m, Huagaruncho 5730, Cotoni 5817 m, Llongote 5781 m.

III. ZAHODNA SKUPINA

Cona vulkanov (Misti, 5822 m, še dela, osvojen verjetno l. 1677, Coropuna, 6425 m, osvojen l. 1911).

IV. VZHODNA SKUPINA:

Cordillera Vilcabamba, Cordillera Vilcanota, Cordillera Carabaya (Allincapac, 5748 m), Cordillera Apolobamba (Chupi d'Orco 6044 m, osvojen l. 1957), Cordillera Urubamba (Nevado Veronica, 5894 m, osvojil ga je l. 1956 Terray).

Naša odprava si je izbrala za cilj Nevado Salcantay, ki pripada Cordilleri Vilcabamba, vzhodna skupina. V tej Cordilleri sta še dva pomembnejša vrhova in sicer: Soray (tudi Humanitay, 5780 m, vrh je prvi dosegel Terray l. 1956), in Purmasillo (tudi Pumasillo, 6070 m, osvojen l. 1957).

V Cordilleri Vilcanota, ki prav tako pripada vzhodni skupini, so izrazitejši vrhovi: Ausangate, 6384 m, najvišji vrh v vzhodni skupini, (H. Harrer l. 1953); Jatunhuma, 6094 m, in Jatunriti, 6067 m, osvojena l. 1957; Colquecruz, 6050 m, osvojen l. 1953.

Ko smo že pri naštevanju vrhov, pa si oglejmo (a le poimensko) še glavne vrhove v Cordilleri Blanci in Cordilleri Huayhuash (v oklepajih so zaporedoma navedene višine in letnice prvega vzpona):

Cordillera Blanca: Huascaran, južni vrh (6768 m), severni vrh (6655 m), (l. 1932, l. 1908); Huandoy, severni vrh (6396 m, l. 1932), zahodni vrh (6356 m, l. 1954), južni vrh (6160 m, l. 1955), vzhodni vrh (5900 m, l. 1952); Huantsan (6395 m, l. 1952); Chopicalqui (6356 m, l. 1932); Palcaraju (6274 m, l. 1939); Santa Cruz Sur (6259 m, l. 1948); Ranrapalca (6162 m, l. 1939); Pucaranra (6147 m, l. 1948); Chacaraju, zahodni vrh (6112 m, l. 1956); vzhodni vrh (6000 m, l. 1962); Pucahirca, ima šest vrhov: zahodni vrh (5900 m, l. 1970); južni vrh (6039 m l. 1936); centralni vrh (6014 m, l. 1961), severni vrh I (6040 m, l. 1961), severni vrh II (6030 m, l. 1955), severni vrh III (ali Nevado Angeles, 5919 m, l. 1955); Alpamayo (5947 m, l. 1951); Aguja Nevada (5886 m, l. 1965); Piramide de Garcilaso (5881 m, l. 1957); Ocshapalca (5881 m, prvi in edini pristop, l. 1965); Ulta (5875 m, l. 1961); Taulliraju (5830 m, l. 1956); Cayesh (5721 m, l. 1961); Pisco, jugozahodni vrh (5752 m, l. 1951), sevrovzhodni vrh (5760 m, l. 1959). Cordillera Huayhuash: Yerupaja (6634 m, l. 1950); Siula, Grande (6352 m, l. 1936), Chico (6265 m, l. 1966); Sarapo (6143 m, l. 1954); Jirishanca (6126 m, l. 1957); Yerupaja Chico (tudi El Toro, 6121 m, l. 1957); Rassac (6040 m, l. 1936); Carnicero (5980 m, l. 1961); Rondoy (5883 m, l. 1963); Tsacra, Grande (5774 m, l. 1954); Chico (5564 m, ni podatka); Rassac, zahodni vrh (6700 m, l. 1959); Puscanturpal, severni vrh (5652 m, l. 1954), južni vrh (5550 m, l. 1974), Trapecio (5650 m, l. 1957); Ninashanca (5637 m, ni podatka); Jirishanca Chico (5637 m, l. 1954).

Nevado Salcantay in naš vzpon

Kot celotna vzhodna gorska skupina, leži tudi Cordillera Vilcabamba v bližini Cusca. Zato nam je bila ta stara inkovska prestolnica izhodišče za vzpon na Salcantay. Pristop do gore lahko poteka z dveh strani: z jugovzhodne, čez Mollepato ali pa s severne čez Santa Teresa. Naša odprava si je izbrala prvo varianto.

Vrh, visok 6271 m, sta prva dosegla B. Pierre in Cl. Koganova leta 1956, leta 1957 pa Lionel Terray s tovariši. Kasneje so bili uspešni še Japonci (SV greben) pa Avstrijci (S stena), zopet Japonci (edini pristop z južne strani doslej — južni greben), dva Poljaka pa Louis Audoubert s svojo ekipo in verjetno še kdo, saj Salcantay, eden od najtežje dostopnih vrhov v Peruju, mika številne alpiniste.

Naša baza je stala pod južno stranjo gore, kakih 4700 m visoko. Zaradi izredno težko, objektivno nevarne in doslej še nepreplezane južne stene pa smo se vzpona lotili z jugovzhodne strani (oddaljenost smeri od baznega tabora nam je kasneje pri nošnjah povzročala velike preglavice). Tam, na sedlu Palcay, smo postavili najprej pomožni bazni tabor, nato še tabor ena na Platoju.

Smer poteka sprva po JV grebenu, se prebije skozi serake (naklonina 65°), nato zavije z grebena proti vzhodu, na širok in udoben plato, ki je osnovnica nekakšnemu

zamišljenemu trikotniku, katerega ena stranica je vzhodni greben, druga pa jugovzhodni. Nadaljnjo pot smo si izbrali po »višini« tega lika (naklon 45°), le njegovemu vrhu, t. i. »Špici« smo se s težkimi in dolgimi prečnicami (naklon 60—70°) izognili po desni strani, in s tem napravili ovinek mimo zelo nevarnih vršnih opasti. Na greben smo se vrnili po seraku (nagib 75°), 100 metrov severno od »Špice«, in nadaljevali po sicer lahkem, vendar zaradi opasti in ledeniških razpok zahtevnem grebenu. Bivakirali smo na severni strani stranskega vrha in se naslednji dan spuštali v škrbino med njim in glavnim vrhom. Od tam pa smo imeli le še kakšno uro do vrha in tako nas je vseh šest dne 15. junija ob 9. uri in petnajst minut stalo na vrhu. Vreme je bilo čudovito, brez vetra in oblakov, razgled na vse strani veličasten, zato smo obsedeli za slabo uro. Sestopili smo po isti smeri.

Viri: La Montagne et Alp. jan. 1978.

L. Terray: Osvajalci nekoristnega sveta (prev. T. Orel)

Podatki o gibanju moštva v štirinajstih dneh

2. 6. 1978: Vsi v bazi.

3. 6. Bešlin in Brišar na ogled čez sedelce; Bešlin do sedla Palcay, Brišar na neki vrh nasproti tega sedla. Anderle, Ulčar dvakrat, Žvan, Torkar enkrat na sedelce 5100 nad bazo.

4. 6. Vsi čez sedelce 5100 v dolino in na sedlo Palcay. Ulčar še nazaj do višine 4600 po kramo.

5. 6. Anderle, Ulčar zjutraj v bazo, Torkar, Žvan kasneje. Bešlin raziskuje svet okrog PB, Brišar v PB.

6. 6. Anderle, Torkar, Ulčar, Žvan iz baze nazaj na Palcay, Bešlin, Brišar napneta vrvi do 5300.

7. 6. Bešlin, Brišar, Torkar s Palcaya v bazo; Anderle, Ulčar, Žvan do 5400 (postavitev T 1) in nazaj. Bešlin se zvečer vrne iz baze na Palcay.

8. 6. Brišar, Torkar prideta popoldan iz baze na Palcay; Anderle, Bešlin s Palcaya v T 1, kjer bosta prespala. Ulčar, Žvan na Palcayu.

9. 6. Ulčar gre s Palcaya v bazo. Anderle, Bešlin napneta vrvi do 5700. Brišar, Torkar, Žvan na Palcayu.

10. 6. Ulčar pride iz baze na Palcay. Brišar, Torkar s Palcaya na T 1, nato zopet nazaj v PB. Anderle, Bešlin napneta prečnico do 5800, nato se prek T 1 vrneta na Palcay. Žvan na Palcayu.

11. 6. Anderle, Torkar, Žvan s Palcaya v bazo. Ulčar iz PB po kolut vrvi na 4500, nato z Bešlinom in Brišarjem v T 1.

12. 6. Bešlin, Brišar, Ulčar napno prečnico do 5800. Anderle, Torkar, Žvan iz baze čez PB v T 1.

13. 6. Ulčar iz T 1 na Palcay in nazaj. Drugi počivajo v T 1.

14. 6. Vseh šest iz T 1 na stranski vrh; tam bivak (višina 6200 m).

15. 6. Iz bivaka vsi 50 m navzdol v škrbino, nato na vrh Salcantaya in čez T 1 na Palcay (razen Anderleta in Torkarja, ki ostaneta v T 1).

16. 6. Anderle in Torkar iz T 1 na Palcay, od tam pa vsi v bazo.

17. 6. Vsi v bazi.

Pripombe h grafikonom: Grafikoni prikazujejo gibanje šestih članov odprave od dneva po postavitvi baznega tabora pa do dne, ko se je po uspešnem vzponu na vrh vsa odprava zbrala v bazi. Na abscisni osi so označeni dnevi (en dan = 1 cm), na ordinatni osi pa višine v metrih (100 m = 1 cm). Krivulja, ki smo jo v grafikonu dobili z vnašanjem podatkov iz zgoraj predstavljenih »Podatkov o gibanju moštva v kritičnih štirinajstih dneh« torej pomeni grafičen prikaz, kako se je gibal posamezni član odprave, čigar ime je navedeno pod grafom.

Točka na krivulji označuje alpinistov položaj po času in višini. Pri tem bi rad opozoril na dejstvo, ki utegne povzročiti malce zmede. Ni namreč zagotovo res, da je npr. Zoran Bošlin četrti dan po postavitvi baze ob 14. uri (1 cm v grafu pomeni približno 10 delovnih ur v dnevu, vsaka ura 1 mm; na goro smo odhajali okrog 7. ure zjutraj, ko se je že zdaniilo, vračali pa smo se okrog 17. ure, torej tik pred mrakom) res bil na višini 5200 m in sestopal proti pomožni bazi. Graf je namreč poenostavljen tako, da vse počitke postavi na konec dneva, ne glede na to, ali je nekdo startal ob 7. ali ob 9. (v tem primeru se mu ti dve uri »počitka« narišeta ob koncu dneva), ali pa je med hojo počival. Upoštevan je torej efektivni čas hoje oz. plezanja.

Prav tako naj opozorim, da grafi prikazujejo gibanje enakovredno ne glede na to, ali plezalec napenja fiksne vrvi v neznanem delu stene (rel. malo gibanja) ali pa hodi po znani in dobro uhojeni poti med bazo in pomožno bazo. Nočem primerjati vrednosti dela, ki so ga opravili posamezni člani odprave, temveč bi rad kar najbolj nazorno

Zgornji del južne stene Salcantaya. Od leve proti desni: drugi vrh od leve je vrh gore, tretji od leve je stranski vrh
Foto Jure Ulčar

Med seraki navzgor čez razpoke. Višina ca. 6000 m

Foto Jure Ulčar

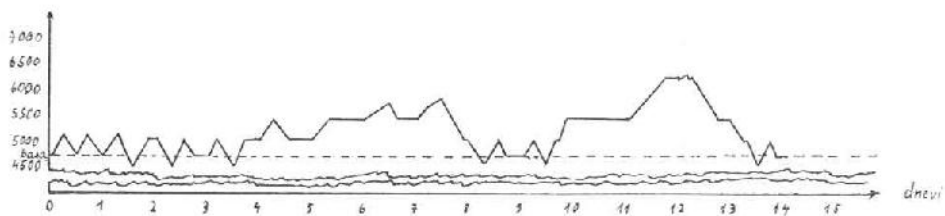

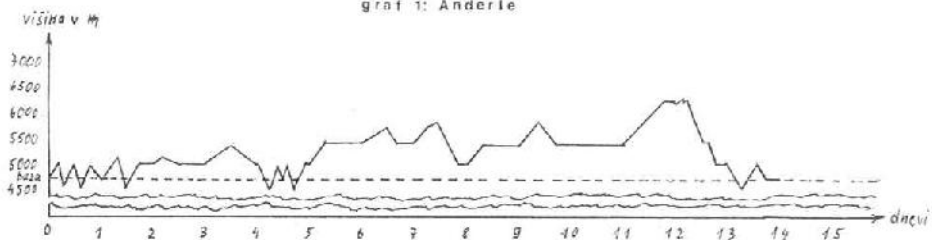
Pomožna baza pod SV grebenom Salcantaya

Foto Jure Ulčar

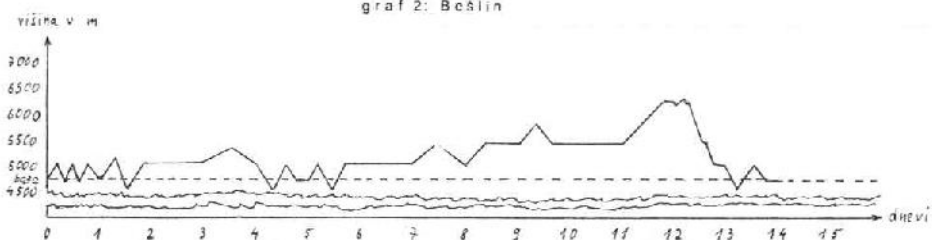

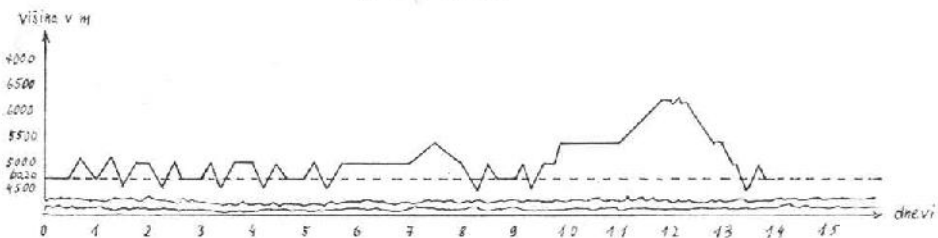
graf 1: Anderle

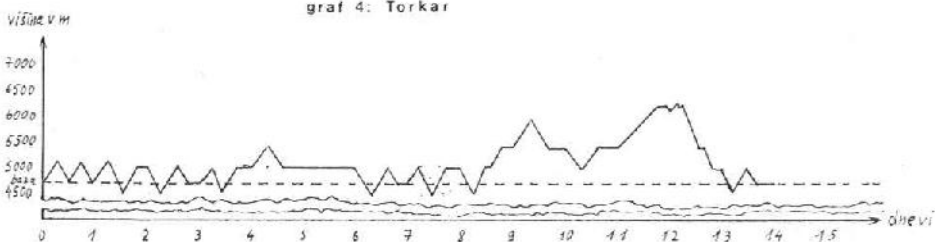
graf 2: Bešlin

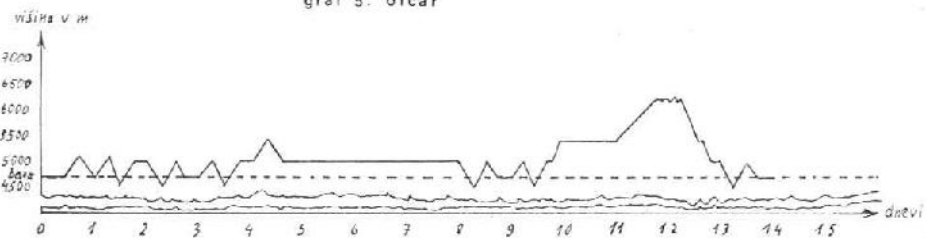
graf 3: Brišar

graf 4: Torkar

graf 5: Ulčar

graf 6: Žvan

Tabela 1:

Zap. št. dneva 1.—3. 8. 1978	Libor Anderle			Zoran Bešlin			Marjan Brišar			Edi Torkar			Jure Ulčar			Jure Žvan		
	vzpon	sestop	skupaj	vzpon	sestop	skupaj	vzpon	sestop	skupaj	vzpon	sestop	skupaj	vzpon	sestop	skupaj	vzpon	sestop	skupaj
1.	800	800	1 600	1300	1300	2 600	1000	1000	2 000	400	400	800	800	800	1 600	400	400	800
2.	900	600	1 500	900	600	1 500	900	600	1 500	900	600	1 500	900	600	1 500	900	600	1 500
3.	500	800	1 300	100	100	200	—	—	—	500	800	1 300	500	800	1 300	500	800	1 300
4.	800	500	1 300	300	300	600	300	300	600	800	500	1 300	800	500	1 300	800	500	1 300
5.	400	400	800	1300	1300	2 600	500	800	1 300	500	800	1 300	400	400	800	400	400	800
6.	400	—	400	400	—	400	800	500	1 300	800	500	1 300	—	—	—	—	—	—
7.	300	300	600	300	300	600	—	—	—	—	—	—	500	800	1 300	—	—	—
8.	400	800	1 200	400	800	1 200	400	400	800	400	400	800	800	500	1 300	—	—	—
9.	500	800	1 300	400	—	400	400	—	400	500	800	1 300	900	500	1 400	500	800	1 300
10.	1200	500	1 700	400	400	800	400	400	800	1200	500	1 700	400	400	800	1200	500	1 700
11.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	800	—	800	—	—	—
12.	800	—	800	800	—	800	800	—	800	800	—	800	150	1350	1 500	800	—	800
13.	150	950	1 100	150	1350	1 500	150	1350	1 500	150	950	1 100	400	400	800	150	1350	1 500
14.				500	800	1 300	150	800	1 300	500	1200	1 700	500	800	1 300	500	800	1 300
Skupaj m	7650	7650	15 300	7250	7250	14 500	6150	6150	12 300	7450	7450	14 900	7850	7850	15 700	6150	6150	12 300

Tabela 1: Relativne višine vzponov in sestopov v štirinajstih najbolj kritičnih dneh, po posameznih dnevih. Stolpci pomenijo: vzpon, skupna višina vseh vzponov v dnevju; sestop — skupna višina vseh sestopov v določenem dnevju; skupaj seštevek skupnih višin vseh vzponov in sestopov v določenem dnevju; vse je merjeno v višinskih metrih

prikazal vse tri faze pri osvajanju gore: raziskovanje v prvih dneh, nadelavo poti in nošnje iz baze v vmesnem času ter končno vzpon na vrh kot krono vsega prejšnjega truda.

Pa še nekaj je, kar je vredno upoštevati. To so t. i. prosti dnevi. Na grafikonih so prikazani z vodoravnimi črtami čez ves dan. In prav tu tiči zanka. Površnemu opozovalcu bi se namreč zdelo, da tisti, ki ima veliko takih črtic ni nič naredil, oziroma da je te dni lenaril. To seveda ne drži. Grafi prikazujejo gibanje posameznikov, ne pa dela, ki ga opravljajo, ko preživijo ves dan v taboru (npr. kuhanje, popravljanje šotorov, vzdrževanje stalne radijske zveze z napredujočo navezo, ipd.).

Še višine, ki smo jih upoštevali: baza 4700 m, sedlo nad bazo, čez katerega smo šli v pomožno bazo drugi dan, 5100 m, običajni prehod v pomožno bazo 5000 m, dolina med bazo in pomožno bazo v najnižjem delu 4500 m, pomožna baza na sedlu Palcay 5000 m, T1 5400 m, bivak pod vrhom 6200 m.

Oprema odprave

a) Splošno

Za razliko od drugih odprav, ki kažejo v tej postavki že kar pretirano razsipnost, smo mi zelo varčevali. Vsak posameznik je namreč priskrbel zase vso alpinistično opremo pa tudi puhasto (razen hlač), ki jo je potreboval v dolini ali na gori. Nismo si namreč želeli niti mogli privoščiti razkošja, da bi vsakemu članu kupovali osebno in drugo opremo, kot je to delala večina naših odprav do sedaj. Taka nabava namreč kar za eno četrtino poveča stroške, oprema pa se uporablja le kak mesec na odpravi, nato pa postane legalno privatna last ali pa se »izgubi«. Druge dele opreme (šotore, fiksne vrvi, dolge ledne profile ipd.) pa smo si bodisi izposodili bodisi so nam jih razne ustanove podarile. Na tem mestu naj se v imenu odprave zahvalim blagovni hiši Metalka in PD Ljubljana-Matica za izkazano pomoč v materialu.

Naša odprava v družbi z domačini

Foto Jure Ulčar

Zgornji del južne stene Salcantaya nad bazo odprave

Foto Jure Ulčar

Zavajal bi bralca, če bi trdil, da smo si vso opremo priskrbeli le na ta dva načina. Nekaj smo jo morali tudi dokupiti (kuhinska oprema, hrana, itd.) vendar skupna vrednost nakupa ni preseгла petnajstih odstotkov celotne vrednosti opreme, z osebno alpinistično vred.

b) Posamične vrste opreme

Čevlji. Uporabljali smo različne vrste obutve, kakršno je pač kdo imel. Za dostop so bile dovolj dobre visoke teniške copate, medtem ko smo na gori uporabljali dvojne (tip Makalu) pa tudi enojne čevlje (Galibier-Walker). Prvi so se obnesli solidno, walkerice pa so se pokazale kdaj pa kdaj celo nevarna obutev. Na vrhu imajo namreč prišito usnjeno gamašo, ki se zapira z zadrگو. Če je čevljev le malo moker (kar se seveda pogosto dogaja), ga je zaradi te gamaše zelo težko obuti, če je zmrznjen pa sploh nemogoče. Zato sem (po naključju sem jih nosil jaz), kadar je bilo v šotoru zelo mráz, spal obut in sem si s tem prihranil jutranje muke pri obujanju. Toplotno pa so bili ti enojni čevlji kar zadovoljivi.

Vsak je imel poleg para težkih zimskih gorskih čevljev s seboj še par lažjih za rezervno in za hojo po okolici baznega tabora.

Obleka in zaščitna oprema. Izbira obleke je bila prepuščena posameznikom. Večina nas je imela dvojne pumparice (odnaste se odlično obnesejo), več puloverjev (v Cuscu se dobi odlični pulover iz alpake že za šest dolarjev, kar je približno 1000 solov), pa seveda vetrovki, kape, volnene, pa tudi višinske rokavice, polnjene s puhom ali iz kakšnega drugega materiala (koža z navznoter obrnjenimi dlakami). Vsi smo imeli gamaše, po prosti izbiri, vendar z obvezno zadrگو. Protektorji (zaščitniki) za čez cel čevljev so se odlično obnesli, čeprav so bili doma izdelani iz navadnega platna. Opozorim naj le, da pri nerodni hoji z derezami lahko postanejo nevarni, ker se vanje zatikajo konice. Zato bi bilo potrebno izdelati model, ki bi se vsaj na notranji strani povsem prilegal čevlju oziroma nogi, da bi ne prišlo do nevarnega spotikanja. Vsak član je imel po dvoje ali troje očal, med njimi po možnosti ene smučarske (viharne — se je izrazil Marjan), ki pa jih nismo potrebovali. Sem seveda spada še obvezna bivak vreča, pa »sunmix« za mazanje zoper sončne opekline (nosove so učinkovito zaščitili senčniki, pritrjeni na očalih), »biban« zoper komarje v dolini, Marjanov slamniki in pletene indijanske kape, ki so kljub nizki ceni — 1 dolar — učinkovita zaščita pred soncem, vetrom in mrazom.

Plezalska oprema. Čelada, plezalni pas, ledno kladivo, cepin, dereze so obvezni rekviziti tudi v Andih. Zlasti bi poudaril plezalni pas, ki mora biti kompleten (torej tudi sedežni

Alpinisti, ki so dosegli vrh, dva dni po vzponu. Od leve proti desni: Bešlin, Anderle, Torkar, Brišar, spredaj Zvan in Ulčar
Fot Zoran Bešlin

Salcantay z vrisano smerjo od baze do vrha

del), saj olajša vzpenjanje po pritrjenih vrveh. Druge posebne osebne plezalske opreme nismo imeli.

Pač pa je neka posebnost pri klinih. Uporabljali smo navadne ledne vijake (le redko), mnogo bolj pa dobre stare »feltne« (žal jih ne bo mogoče več izdelovati, saj je Rog prešel na izdelavo jeklenih obročev za kolesa) in navadne aluminijaste profile, ki nam jih je 25 kg podarila Metalka. Te smo našagali na metrske dolžine, ker je led v Andih zelo prhek in so celo tako dolgi klini večkrat prekratki. Če smo jih rabili, je moral nekdo opraviti malo potrebo okoli zataknjenega klina in sneg se je v hipu spremenil v nekoliko obarvan led, ki pa je vsaj za silo držal. Včasih pa smo kline prečno zakopali v sneg in tako naredili nekakšno sidrišče, ki pa je presenetljivo dobro držalo. Varno se da v Andih zabijati le v živ led, v serake ali pa v skale, ki tu in tam gledajo iz snega.

Snežnih lopat ali sider (dead-man) smo imeli s seboj kakšnih petindvajset, vse domače izdelave, vendar smo jih uporabljali le pri šotorih. Tam pa so tako držali, da ob odhodu nismo mogli izkopati niti enega. Velja razmisliti!

Fiksne vrvi nam je odstopil AO Matica in sicer znamke Totra, 9 mm. Kljub velikim temperaturnim razlikam in »obdelavi« s prižemami so ostale trdne. Napeli smo jih okrog 800 metrov, uporabljali pa smo jih tudi za osebno varovanje pri dostopu na vrh. Navite so bile na kolutih, po približno 100 m, vendar smo jih zaradi neprikladnega prenašanja kaj hitro zvilili kot navadne plezalske vrvi.

Prižeme. Zanje lahko rečemo, da so eden izmed bistvenih delov opreme. To se za alpinistovo uho morda precej čudno sliši, v andskih strminah pa dober »žimar« pomeni varnost, da se bo plezalec živ in zdrav vrnil v šotor. S seboj smo jih imeli enajst in sicer štiri vrste: petzl, z ročajem in brez njega, jumar in hiebeler. Najbolje se je obnesel »petzl« z ročajem. Je skoraj stodontno zanesljiv in se lahko upravlja z eno roko. Popoln pa še vedno ni! V osmdesetmetrski prečnici (napeto smo imeli vrvi brez vmesnega klina, naklonina pa je bila 55 stopinj) se je Zoranu kljub pazljivosti izpel!

Prižeme znamke jumar so petzlom skoraj enakovredne, le da jih je težje namestiti z eno samo roko. Hiebelerji se zelo radi izpno kljub varovalni zaporji. Zato jih nismo uporabljali, bile so za rezervno.

Prvotno so bile na prižeme privezane petmilimetrske pomožne vrvice. Prečnice na gori pa so bile precej izpostavljene in po na preveč dolgem premišljevanju smo jih nadomestili s širokimi najlonskimi trakovi (»gurnami«). Nasploh so ti trakovi zelo uporabni in dobro bi bilo, ko bi jih vsak udeleženec odprave imel kakih deset metrov.

Palice. Uporabljali smo jih zelo veliko, vendar le do višine fiksnih vrvi. Tam smo imeli nekakšno shrambo, v kateri smo spravljali cepine in dereze, ki so zamenjale palice. Vsekakor pa jih priporočamo.

Nahrbtniki. Uporabljali smo take kot doma pozimi na turnih smukih, torej srednje velike, brez posebnih krošenj, ki bi bile le v napoto.

Radijski aparati. Ker se je pri domači proizvodnji nekaj zataknilo, smo si morali v naglici izposoditi dva para aparatov tuje izdelave, ki pa nista imela enakih valovnih dolžin. Kljub tej hibi so naprave v celoti pokrile vse potrebe. Oba kompleta sta imela moč vsak po 1 w, slišali smo se tudi, če ni bilo vidljivosti. Zaradi večje gotovosti pa priporočamo vsaj dvovratne postaje, ki po možnosti oddajajo in sprejemajo hkrati na več valovih. Baterijski vložki morajo biti zaščiteni tako, da se ne izlivajo.

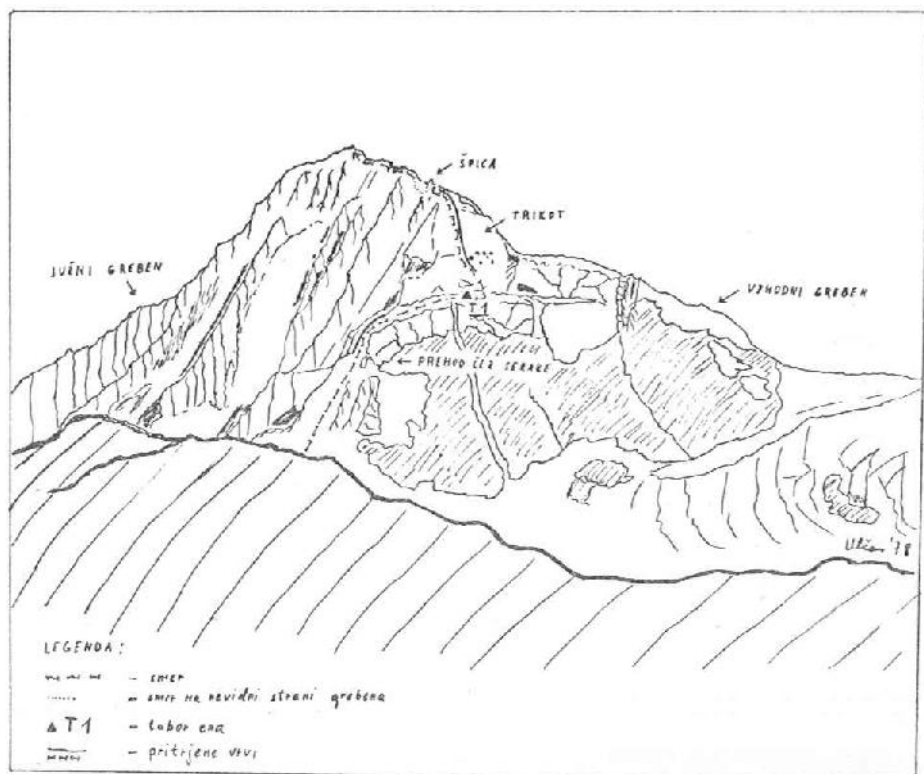
Šotori in ležišča. Imeli smo šotore ekspedicije Hindukuš 77, last AO Matica. So odlično sešiti in dobro ohranjeni. V bazi so bili postavljeni štirje »igluji«, trije za spanje, eden za skladišče. Pogrešali pa smo skupinski prostor, kjer bi se na suhem (baza je bila postavljena na zelo močvirnatih tleh) lahko kaj pomenili, igrali karte... Sicer pa za to tako ni bilo časa.

V pomožni bazi in taboru 1 smo spali v »tunelih«, ki jih je prav tako kot igluje solidno sešil Induplati. So izredne kvalitete, tako po obliki kot po izdelavi. Znotraj, nad vhodom, so imeli všite napise: »Vso srečo vam želimo!« in so nam pomenili res prijetno zatočišče. V njih je prostora za dva, še vedno udobno tudi za tri. Postavijo se hitro, tudi v rokavicah. Ker so dvojni, so zelo topli, kondenzna voda pa ne kaplja spečemu na glavo.

Morda bi bilo na zadnjo stran dobro všiti majhno okence, ki bi se dalo odpreti. Šotori bi se tako ob sončnih dneh lažje sušili, saj so od znotraj že po dveh dneh uporabe popolnoma mokri od nadihane vode.

Pri postavitvi tabora je zelo važno, da so šotori na ravnem. Da bi dosegli to, ni škoda še tako velikega truda, saj solidno postavljen šotor pomirja že tako prenapete živce, morda prepreči tudi kakšen prepir. Tega smo se dosledno držali in res smo v vseh šotorih spali zelo dobro.

Pa še to. Pri postavljanju drugega šotora v T1 sem bil malo nepazljiv in ena od dva-

Skica Salcantaya s podatki o vzponu

Risal Jure Ulčar

najstih palic je počasi zdrknila v bližnjo razpoko. Ni važno to, ali jo bo občudoval kak amaterski raziskovalec evroandske kulture čez tri ali čez pet tisoč let, važno je to, da je šotor celo brez ene palice dovolj solidno in trdno stal, niti ni dosti izgubil na svoji prostornini.

V bazi smo uporabljali za ležišča dobre stare napihljive blazine, na katerih smo si, čeprav bolj poredko, zares odpočili svoje kosti. V višjih taborih smo imeli položene 16 mm armaflekse, zaglajene le z ene strani. Imenitno so se obnesli, niso vpijali vlage (sistem zaprtih celic). Skratka dovolj mehko, udobno in suho ležišče, najboljšje, kar se zdaj (pri nas) dobi za višinske taborje.

Kuhinjska oprema. Je na videz nepomemben, v resnici pa življenjsko važen del opreme. In ravno tu smo imeli največ smole. Pa začnimo od začetka.

Pri prijateljih, ki so že bili v Andih, smo se pozanimali, kako je tam z gorivi, in zvedeli, da v Peruju skoraj ni mogoče dobiti plina, kar se tiče hrane, pa da je izbira skoraj taka kot pri nas. Zato smo se odločili, da bomo plin in plinsko opremo poleg alpinistične poslali v Peru z letalom. Ker za prevoz eksplozivnih snovi veljajo posebna določila, smo plin v kartušah in treh plinskih bombah poslali, ustrezno zapakiran, s posebno pošiljko, ločeno od druge opreme. V Limi smo v redu prevzeli vse, o plinu pa ni bilo ne duha ne sluha. Izvedeli smo, da se je verjetno zataknil nekje v New Yorku. Tako smo ostali brez njega in naše možnosti za uspeh na gori so se močno zmanjšale. V Peruju se dobé (in to precej poceni) kuhalniki na petrolej (kerosen). V stiski smo nakupili tri različnih velikosti za bazni tabor, Matjaž pa je s pomočjo tov. Kalčiča, našega konzula v Peruju, nekje staknil štirideset kartuš za na hrib. Tako smo si za silo opomogli.

V Cusco smo si nabavili še posodje, pribor in hrano. Posodje in pribor sta poceni, hrana je v poprečju 30 % cenejša kot pri nas. Konzerve stanejo približno toliko kot pri nas in so približno enake kvalitete. Testenine in juhe so zanič, boljše so naše. Kruha v našem pomenu besede skoraj ne poznajo, imajo pa nekakšne nizke hlebčke, različnih velikosti. Ribje konzerve smo našli le dvoje vrst, tiste »z zelenjavo« znamke Pepe smo na koncu preklinjali že vsi po vrsti.

Za mleko stojijo ljudje v vrstah in ga je zelo malo. Na splošno je težko dobiti (ali pa je drago) raznoliko in kvalitetno hrano za v gore (mleko v tubah, kompote, juhe, ipd.). Sadju je dovolj in je poceni, razen »eksotičnih« vrst (jabolka).

Petrolejski kuhalniki so se izkazali kot skoraj neuporabni, saj so se jim večkrat zamašile šobe, slabo so greli, v šotorih zaradi smrada po petroleju z njimi ni bilo mogoče kuhati. Posodje je bilo v redu, dobro bi bilo kupiti še kak lonec na pritisk.

Na hribu smo kuhali z malimi kuhalniki na 200 gramske kartuše. Da se ne bi prevračali, smo nanje natakneli posebne plastične podstavke, kupljene doma. Namesto s plinskimi lučmi smo si zaradi pomanjkanja plina svetili s svečami, kar je bilo popolnoma dovolj. Ko smo že pri svetilkah, naj omenim, da v Peruju ne poznajo ploščatih, 4,5 voltnih baterij, primernih za naše čelne svetilke. Te so bile zato neuporabne, morali smo dokupiti nekaj luči na navadne, 1,5 voltne baterije.

Transport

a) Oprema

Poslali smo jo naprej s »cargo« letalom družbe Lufthansa, in sicer v dveh delih: oprema in plin. Prva je srečno prispela, drugi pa le do New Yorka, od tam pa (prispeti bi morala z letalom družbe »Lan«, Čile) je nismo mogli zbežati. Pri uvozu ni težav, le dolgo traja vse skupaj. Paziti je treba, da je vsa roba prijavljena na carini in začasno uvožena, če ne jo pri vračanju carinijo. Morda bi šlo hitreje, če bi vso robo prijavili kot lastnino članov odprave, ne pa kot last odprave.

Skozi pravo džunglo letaliških uradov se je zelo težko prebijati, kajti skoraj nihče ne zna angleško. Imeli smo srečo, da smo poslali tovor z Lufthanso, saj so uradniki te družbe silno ustrezljivi, kar pa je še bolj pomembno, vsi govorijo angleško.

Iz Lime smo tovor kot »overwage« naložili na isto letalo, s katerim smo v Cusco pole-

Značilne so v naši smeri zahtevne prečnice. Na sliki desno: M. Brišar v 80-metrski strmi prečnici; levo: iz prečnice strmo pod opasti na vršnem grebenu

Foto Jure Uličar

Panorama s Salcantaya proti jugu

Foto J. Ulčar

teli tudi sami. Od tam pa smo jo z busom mimo Ante in Limatamba prepoljali v Mollepato, kjer so jo gonjači natovorili na mule in jo v dveh dneh prenesli v bazni tabor pod južno steno Salcantaya. Na poti smo prespali na pampi Soray.

Ko smo se vračali, smo opremo izročili prevozniku že v Cuscu, kar pa najbrž ni bila najboljša poteza, saj se je na poti v domovino ustavila že v Limi, od koder smo jo dobili šele čez poldrug mesec. Najbrž bi bilo bolje, če bi sami organizirali prevoz do Lime, tam pa blago izročili zanesljivi Lufthansi.

Za embalažo smo uporabljali sode dveh velikosti in transportne vreče. Dolge profilne klince za led smo zavili v karton in povili z lepilnimi trakovi. Pri letalskem prevozu je važno, da je vse dobro zaprto, ker se drugače mimogrede kaj izgubi. Vsak zavoj mora biti oštevilčen, ni slabo, če se nanj z velikimi črkami napiše ime in naslov lastnika. Za prenos z mulami smo skoraj vse preložili v pletene plastične vreče, kupljene po pol dolarja za kos na »mercadi« v Cuscu. Praktičneje bi bilo, ako bi vso robo zapakirali v male sode že doma, saj jih kljub temu, da so gladki in nerodni za prenos, gonjači s svojimi mrežami umetelno in zanesljivo privežejo na mule.

Slabo tretjino prtljage smo prepeljali v Limo z našim letalom, saj lahko vsak potnik prinese s seboj 20 kg prtljage brezplačno. S tem delom prtljage ni na carini nobenih formalnosti.

b) Moštvo

Z JAT-ovim letalom DC-9 smo leteli do Frankfurta, tam smo prespali, nato pa nadaljevali polet z Lufthansinim DC-10 čez New York proti Limi. Po tem velemestu smo se prevažali s taksiji, kadar smo imeli kakšne uradne opravke, drugače pa seveda večji del centra obredli kar lepo peš.

Faucett je od dveh letalskih družb v Peruju bolj zanesljiva, zato smo se z njenim letalom odpeljali v Cusco. Imeli smo rezervacijo za tja in nazaj, kar je pri vrnitvi prišlo zelo prav, saj je bil to ravno čas Inti-Raymija, indijskega praznika sonca, ki ga praznujejo 24. junija (najkrajši dan v letu je 21. junij — južna polobla!) Nadaljno pot sem opisal že pri transportu opreme. Naša pot je bila identična z njo, le s to razliko, da mi mul nismo jahali, temveč smo šli ob njih lepo peš.

c) Nekaj drobnih napotkov

Na letališčih v Peruju se je treba paziti postreščkov (čeprav nosijo uniforme z napisom CORPAC), saj ti često kar pograbbijo prtljago in jo nesejo do izhoda letališča, potem pa za ta nepotreben luksuz zahtevajo plačilo. Podobno je s taksisti. Po potnikovem videzu navijajo ceno, ki jo s kratkim in odločnim pregovarjanjem zbiješ tudi za polovico. Važno je, da se za ceno, ki naj vključuje vse (»todo«) stroške domenimo že vnaprej, če ne se na računu kaj hitro znajdejo razne postavke, kot so parkirna na letališču ipd.

Pri najemanju kamiona oziroma busa in kasneje mul ne smemo preveč zaupati raznim posrednikom, saj cene kaj hitro poskočijo za 100, pa tudi več odstotkov. Bolje je priti v direktn stik z voznikom oz. gonjači.

Preden natovorijo zavoje na mule, je treba dobro zaviti vse drobljive predmete v njih, saj so vrvi, ki jih vežejo na sedla mul zelo močno zategnjene in lahko povzročijo

škodo. Prav tako je potrebno zavoje skrbno prešteti, da se med popotovanjem kateri ne »izgubi«. Vsaka mula nese približno po 60 kg, kakršna je pač pot.

Cene indijskih izdelkov so v Limi za 30 % višje kot v Cuscu. Seveda pa so za turiste povsod previsoke, zlasti v Cuscu ob času Inti-Raymija. Ta grda navada prodajalcev je prišla v Peru iz Bolivije, delež pri »krivdi« pa imajo tudi bogati ameriški turisti, ki v čedalje večjih množicah obiskujejo to deželo. Na splošno prodajalca ne užalimo, če smo blago pripravljeno kupiti le za dve tretjini cene, ki jo je bil postavil.

Pa še nekaj. Čeprav na letališču v Limi, ki prevzemamo cargo prtljago, obupavamo nad letališko džunglo, pa nikar ne prepustimo tega opravka nekakšnim neuradnim »vodnikom« po letališču, čeprav nam jih priporoči uslužbenec letalske družbe. Tak možak bo blago verjetno res dvignil, vendar na pollegalen način, kakšen kos pa lahko tudi manjka. Zaradi obojega utegneš imeti kasneje še hude težave!

Kratka zgodovina in družbenoekonomska ureditev inkovskega cesarstva

Prvi ljudje, tako pravijo raziskovalci, so v Andih živeli že pred 20 000 leti. Od takrat naprej pa do španske osvojitve l. 1532 so se na tem področju nezadržano rojevale nove in nove kulture, ki so se bojevale z naravo, širile človeško znanje, druga za drugo izginjale, da bi naredile prostor novim.

Poljedelstvo in živinoreja sta se hkrati razvila v petem in šestem tisočletju pred našim štetjem. Takrat so začeli tudi ustvarjati umetniška in obrtna dela izjemne lepote in prefinjenosti

Okrog 10. stol. pred našim štetjem se je začelo nekakšno antično obdobje v zgodovini Peruja. Nastale so civilizacije, kot so Chavin, Paracas, Nazca, Mochica (Imena so povzeta po krajih najdb), ki so zamrle šele v sedmem stoletju našega štetja. Proti koncu prvega tisočletja našega štetja se je namreč po prisilni združitvi vseh teh središč oblikovalo kraljestvo Wari, ki je nosilo ime po glavnem mestu. Obstajalo je kakih dvesto ali tristo let, ko so se zopet oblikovala manjša središča. Eno izmed njih je bilo Cusco, od tega obdobja naprej glavno mesto porajajočega se inkovskega cesarstva. Tahuantinsuyu ali po naše cesarstvo štirih strani neba so imenovali Inki svojo domovino, Manco Capac, pollegendarni ustanovitelj Cusca, je prvi njihovih vladarjev, kar jih pomni zgodovina. Njegovo ljudstvo je govorilo o njem kot o slnu sonca. Vendar v njegovem času in enako tudi pod oblastjo naslednjih sedmih Inkov* ozemlje inkovske države ni segalo dlje kot do obronkov gora, ki obdajajo dolino, v kateri leži Cusco. Šele deveti vladar, Pachacuti, je okrog leta 1450 razširil kraljestvo: na severu do približno sedanje Lime, na jugu do južnih obal jezera Titicaca. Naslednjih osemdeset let se je »cesarstvo štirih strani neba« nezadržno širilo. Najprej je Tupa Inca, Pachacutijev sin zavojeval Bolivijo, Čile in andski del Argentine, nato pa je Huayna Capac že tako velik imperij zaokrožil še s posameznimi deli Equadorja. Po smrti tega zadnjega velikega vladarja je prišlo do državljanske vojne med njegovima sinovoma, Huascarjem in Atahualpo. Vojna sreča se je obrnila v prid Atahualpi, ko pa se je pripravljal na triumfalni pohod v Cusco, je zvedel, da so v deželo prišli Španci. Res je pod vodstvom Francesca Pizzara 106 pešcev in 62 konjenikov vkorakalo v Tahuantinsuyu, s seboj pa so pripeljali tudi dvoje topov. V kratki, pa krvavi bitki dne 16. novembra 1532 pri Cajamarcu — pobili so baje kar 6000 Indijancev — sami pa niso izgubili niti moža — so »beli bogovi« premagali Atahualpovo vojsko, njega samega pa ujeli. Iz zapora je lahko neomejeno vladal še osem mesecev (za časa te svoje žalostne vladavine je dal — kakšen nesmisel — umoriti svojega brata Huascarja, zajetega med državljansko vojno). Da bi se Špancem odkupil, je obljubil, da bo neko sobo, široko približno pet in dolgo kakih sedem metrov napolnil enkrat z zlatom in dvakrat s srebrom tako visoko, kolikor sega njegova roka. Res so karavane njegovih podložnikov prinesle za 24 ton dragotin Špancem, ki pa so se kljub temu odočlili, da bodo Atahualpo usmrtili. Preden so ga zadavili, so ga še krstili s Pizzarovim imenom Francisco.

S smrtjo trinajstega Inke, Francisca Atahualpe se je dokončno sesulo veliko Inkovsko cesarstvo. Španski vojaki so prodirali po kraljevski poti proti Cuscu, vsak njihov korak pa je bil smrten udarec za tisočletno samoniklo andsko kulturo. Od nje so ostale samo kadeče se ruševine.

Inkovski imperij se je v svojih najboljših časih (okrog leta 1525) raztezal 5200 km daleč, na svoji najvišji (naseljeni) točki je segal 4000 m višje kot na najnižji. Kako so Inki lahko obvladali tako ozemlje, če upoštevamo, da niso poznali niti kolesa niti živali, ki bi mogla nositi človeka (lama nese le štirideset kilogramov!), niti pisave?

Kadar so Inki svoji državi priključili kako ozemlje, so najprej uvedli svoj upravni aparat. Stari poglavarji so ostali, njihove sinove so odpeljali v Cusco na šolanje. S tem

* Ime je indijanski izraz za vodjo države. Inka je bil vrhni del piramide strogo centraliziranega državnega aparata. Podložniki so verovali, da izhaja iz sonca, zato je imel tudi popolno oblast. Inki so se ženili s svojimi sestrami.

Člani odprave na vrhu Salcantaya 15. 6. 1978 ob 9.15. Na levi: Zoran Bešlin, v sredini (zgoraj) Jure Žvan, (na sredi) Libor Anderle, (spodaj) Marjan Brišar, (desno) Edi Torkar
Foto J. Ulčar

so si zagotovili bodoči upravni kader, pa tudi ubogljivost očetov. Prav tako so v glavno mesto privedli duhovne s tega ozemlja in jih vključili v uradno vero. Vpeljali so jezik kečua, podaljšali so glavno cesto (po teh cestah so prenašali sporočila hitri štafetni sli, ki so od severnega do južnega konca cesarstva potrebovali petnajst dni, naloga, ki je v dobi avtomobilov skoraj neizvedljiva). Ako se je domače prebivalstvo upiralo, so ga razselili in naselili nove, njim vdane podložnike. Vse to je omogočilo izredno enotnost cesarstva, čeprav je zapustilo zelo malo sledov. Poglavitno pa je, da so Inki spoznali, katere krajevne običaje lahko brez škode dopustijo, katere pa je treba prepričati, ker so nevarni za državo.

Zemljepisno je bil imperij razdeljen na štiri upravne dele, vsaka od teh četrtin pa na zmeraj manjše dele, katerih najmanjši je obsegal ozemlje desetih družinskih poglavarjev. Ta delitev in še druge (po spolu, starosti) — so omogočale, da so državni uradniki do potankosti vedeli za število delovne sile, ki je bila v posamezni pokrajini na razpolago za državna dela. Namesto pisave so uporabljali posebne sisteme vozlov, imenovane »kipu«, s katerimi so ravnali posebni uradniki, čuvarji kipujev (quipu camayocs). Najmanjše upravne enote, ajlluji, sestavljene iz sorodnikov, so bile razdeljene na tri dele: pridelek z enega dela je pripadal Inki, z drugega soncu, s tretjega članom ajlluja. Ob naravnih katastrofah, pri odhodu na državno delo in podobno so podložniki dobili pomoč iz državnih skladišč, kamor so shranjevali presežke. To je nadomeščalo sistem trgovine in trgov.

Glavno mesto države je bil Cusco, pravi Babilon različnih ljudstev. Tiste čase je v mestu živel približno 100 000 ljudi (danes 110 000), ki so tja prišli z vseh koncev inkovskega cesarstva. Dodeljene so jim bile posamezne četrti, glede na narodnost. Hiše, katerih kompleksi so tvorili ozke ulice, so bile zgrajene iz natančno obdelanega kamnja, pa tudi iz lesa in slame. V templjih je bilo polno zlata in dragih kamnov še trideset let po propadu države.

Inki so poznali stvarnika Viracocho, ki je imel tri služabnike: Sonce, Mesec in Grom. Od vseh so najbolj čislali sonce, ki so ga povezovali z inkovsko dinastijo. Postavili so številne templje, v katerih so opravljali obrede duhovniki, pa samostane, kjer so mlada dekleta, izbrana zaradi lepote, izdelovala čudovite tkanine v čast bogovom in velikega Inke. Imeli so lunaren koledar, v katerem je bilo leto razdeljeno na dvanajst mesecev, vsak mesec pa je imel svoj praznik, ki so ga slavili s sprevedom, plesi in žrtvovanjem. Za daritve bogovom so uporabljali poljske pridelke, živali, le redko ljudi.

Enega teh praznikov, Inti-Raymi, praznujejo še danes vsako leto 24. junija (=praznik Sonca«). Glavne slovesnosti so na trdnjavi Sacsaywaman nad Cuscom, imajo pa le še folklorno-zgodovinski značaj. Ob tej priložnosti se za starinskimi obzidji iz ogromnih klesanih kamnov zbere veliko ljudi, predvsem domačinov. Govorijo o številki sto tisoč. Čeprav je krščanstvo vsaj formalno že zdavnaj odpravilo stare bogove, pa je v Cuscu ob tem prazniku še vedno čutili radostno vznemirjenje. Viracocha s svojimi spremljevalci še vedno ni čisto izginil iz src rdečkožnih prebivalcev Peruja...

Viri:

National Geographic, december 1973. Zgodovina človeštva. Predkolumbovska umetnost Peruja (izšlo ob razstavi na gradu Goričane). Srebrni bogovi (Rebitsch Mathias).

Odprava na Nevado Salcantay

Organizator: PD Gorje.

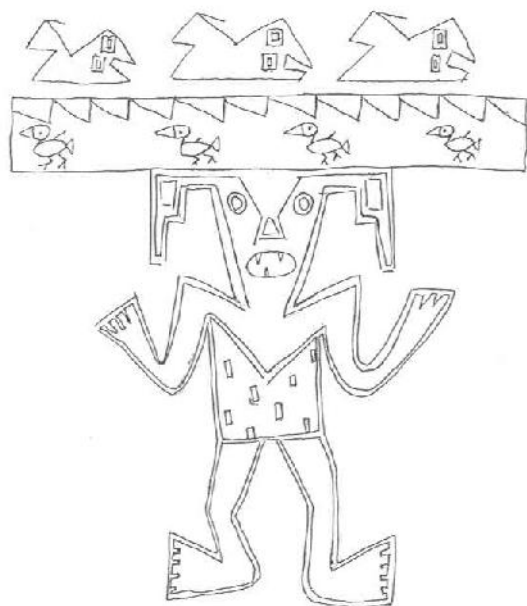
Moštvo: vodja Matjaž Deržaj (AO Rašica), zdravnik dr. Borut Pirc (PD Matica), člani: Zoran Bešlin, Marjan Brišar, Jure Ulčar (AO Matica), Edi Torkar, Jure Žvan (AO Gorje), Anderle Libor (AO Tržič).

Cilj odprave: 6271 m visoki Nevado Salcantay v Cordilleri Vilcabamba, drugi najvišji vrh v okolici Cusca.

Pot odprave: Odhod 22. 5. z letališča v Mariboru. Spanje v Frankfurtu in polet od tam čez New York v Limo (23. 5.). Tam urejanje formalnosti (3 dni), nato odhod v Cusco. Iz Cusca prek Ante (Anta — pampa), Limatamba v Mollepato (z busom). Od tam z mulami čez pampo Soray (ca. 4000 m) pod južno steno Salcantaya (2 dni). Bazni tabor postavljen 2. 6., pomožni bazni tabor pod JV steno pa 4. 6. Vrh dosežen 15. 6. ob 9. uri in 15 minut. Vrnitev v domovino po isti poti. Domov prispeli 29. 6.

Opis vzpona: Bazni tabor 4700 m, pomožni bazni ca. 5000 m. Smer poteka po JV grebenu. Porabili smo približno 1000 m fiksnih vrvi, ki so bile, če je bilo le mogoče, pritrjene v redko skale, ki so gledale iz snega. Smer je razen dveh prehodov po 5 m popolnoma ledna. Naklonina je 45°, mestoma 60° in 75°. Postavili smo en tabor na višini 5400 m (dva šotora) ter bivakirali pod stranskim vrhom (ca. 6230 m, minus 20 do 25 stopinj C). Na vrh so prišli: Anderle Libor, Zoran Bešlin, Marjan Brišar, Edi Torkar, Jure Ulčar, Jure Žvan — vsi hkrati.

Opomba: Fiksne vrvi so zaradi pomanjkanja časa in hrane ostale na gori.

Vzorec na ročno slikani tkanini (kultura »Čanka«, Chancay), I. 1000—1300 n. št. Risala Mojca Klemenčič

ODLOMKI IZ NENAPISANIH ANALOV

SPOMINI IZ PRVIH ČASOV NAŠEGA ALPINIZMA

DR. MIRKO KAJZELJ

Ko smo nehali snemati, smo bili vsi enaki, res tovariši. Složno smo vlekli težko prtljago po strmih poteh, čez drn in strn. V koči smo se sprostili. Joža je razdiral debele gorenjske dovrtipe, puščice so letele na vse strani, zlasti na Frančko, edino deklo med petimi moškimi. Vendar ni bilo nikdar zamere, nasmejali smo se pa do solz. Za večerjo smo imeli navadno z zaseko zabeljene koruzne žgance in mleko. Pospravili smo jih zvrhane latvice. Joža je imel v svojem oprtniku edino zdravilo, ki smo ga imeli s seboj, »ta grenkega«, sam ga je imenoval »grinšpon«. Zdravilo smo izdelovali sami: v steklenico z domačim žganjem smo natlačili liste planinskega pelina. Čez par dni je bilo zdravilo temno-zelene barve, okus pa zelo grenak. Kogar je bolel želodec ali je imel drisko, ga je bolela glava ali zob, za vsako bolezen je bilo treba spiti krepak požirek tega zdravila. Ni nam dišala tista grenčica. Zato najbrž tudi bolezní ni bilo veliko.

V planini V Lazu, kjer je bila sirarna, smo filmali planšarsko življenje, zbiranje mleka v sirarni, mešanje v kotlu, pridobivanje sira. Tu je bilo živahno, saj je bilo na planini precej majeric. Zvečer smo se zbrali okoli ognja v največji bajti, naša ekipa in planšarice. Modrovanja in smeja je bilo na pretek. Marsikatera krepka je padla, Joža je seveda prednjačil.

Frančka je ostala z nami le kakih 8 ali 10 dni, da smo končali vse scene, v katerih je nastopala. Nato se je vrnila v Češnjico, kjer jo je čakalo delo na domači kmetiji. Ob slovesu je stekla na skrivaj tudi kaka solza.

Ko smo nekoč zvečer moževali v koči, je Janko nam plezalcem očital napol v šali, napol zares, da mi samo plezamo v stenah in ne damo ničesar od sebe, da nič ne pokažemo, kaj smo naredili. Fotoamaterji izdelujejo fotografije, povečave, diapozitive, ki poročajo vsemu svetu o njihovem delu, o naših gorah, v kratkem bo stekel še film, ki bo še bolj poudaril delo fotoamaterjev. Ugovarjali smo, da priobčujemo popise svojih tur in smeri v Planinskem Vestniku. Toda to je bilo Janku premalo. V primerjavi s fotoamaterji smo ničle. Po tem razgovoru smo staknili glave Čop, Drogenik in jaz in se zakleli, da bomo zbrali vse popise plezalnih vzponov v naših gorah in to zbirko izdali v posebnem plezalnem vodniku. Saj to smo imeli v plezalnem odseku ljubljanske Skale že tako v perspektivnem načrtu, sedaj nas je pa ta razgovor še podžgal. Mu že pokažemo temu Janku, da nismo kar tako.

V Vodnikovi koči na Velem polju smo en dan počivali. Z Drogenikom sva se domenila, da greva plezat severno steno Malega Draškega vrha. Seveda tega načrta nisva nikomur zaupala, posebno Janko ne bi smel zvedeti zanj. Ne bi naju pustil, da se ne bi komu kaj zgodilo in bi snemanje padlo v vodo. Zjutraj pred zoro sva tiho vstala, vzela oprtnike, nekaj hrane, vrv in plezalnike. V pol ure sva bila na Bohinjskih vratcih, nato pa po grušču navzdol in desno povprek do vnožja stene. Spodnji del stene je zelo strm in sva se precej zamudila z njim, zgornja polovica pa je položnejša. Plezala sva 9 ur. Z roba stene sva jo ubrala, kar so nama dale noge, pod vrhom Velikega Draškega vrha in čez pobočje Tošca proti Vodnikovi koči, kamor sva prispela že v trdi temi. V koči je bilo seveda veliko razburjenje. Nihče ni vedel, kam sva šla. Le Jože je nekaj vohal, da sva šla plezat. Janko je grdo gledal in naju oštel kakor nebojgljena šolarčka: čč je on odgovoren za filmanje, je tudi za našo varnost; brez njegove vednosti in privolitve ne smemo nikamor.

Popolna disciplina je bila pogoj za našo udeležbo pri filmu in tudi za uspeh. Na videz poparjena sva se spravila spat, v resnici sva bila pa zelo vesela. Kaj bi ne bila! Na Cmiru, Rži in Rjavini smo snemali plezalno turo, nato še vzpon na vrh Triglava. Dalje je šla pot čez Planiko, Hribarice in dolino Triglavskih jezer, sestop čez Komarčo v Ukanc in do Zlatoroga. Ves čas filmanja smo imeli lepo poletno vreme. V Zlatorog smo prišli konec julija.

Pri Zlatorogu je bil likof. Janko in Juš Kozak sta bila s snemanjem zadovoljna. Drugo leto naj bi snemanje nadaljevali in končali.

V Ljubljani so fotoamaterji Skale v svojem laboratoriju pod vodstvom Egon Planinška film sproti razvijali in sporočali Ravniku napake, ki jih je pri nadaljnjem snemanju upošteval. Kako sceno je bilo treba tudi ponoviti. V zimskih mesecih pa smo skalaši kopirali posneti negativ. To je bilo veliko delo, pri katerem je sodeloval ves kolektiv Skale. Vsi smo delali z veliko vnemo, cele večere pozno v noč, dan za dnem. Bobne za razvijanje filma, aparat za kopiranje in druge priprave je izdelal Ravnik sam lastno-ročno. Pozimi je posnel še par smučarskih scen na zasneženem Voglu za zadnje metre filma.

Triglav s škrlatice (26. 2. 1928)

Foto M. Kajzelj

Naslednje leto, 1929, smo že spomladi začeli s pripravami za film. Sredi junija naj bi bili pričeli s snemanjem. Vendar nesreča nikoli ne počiva. Tudi s filmanjem se je zataknilo. 7. julija sva šla z Drogenikom plezat grapo ob Zadnjem Prisojniku. Zajela naju je nevihta, nato snežni metež in megla. 9. julija sva že skoraj izplezala, ko mi je nekaj metrov pod grebenom spodrsnilo, padel sem 12 m globoko in si zlomil desno nogo v gločnju.

Zlom je bil kompliciran, moral sem se odpovedati hrlbom za eno leto, vsaj tako je bilo rečeno. Ravnik se je zelo razburil in jezil, kaj bo sedaj s filmom. Meni je bilo zelo žal. Bil sem priklenjen na posteljo za več tednov. Dogovorili so se, da bodo vseeno filmali, mojo vlogo pa je prevzel znani jeseniški plezalec Miha Potočnik. Seveda so morali vse scene, na katerih sem nastopal jaz, ponovno snemati. Smola! Vendar je po tej nezgodi filmanje brez zaprek napredovalo. Klub si je kupil nov snemalni aparat znamke Zeiss-Ikon, moderen, avtomatičen in lahek, za snemanje ni bil potreben stativ. Snemanje so končali še isto poletje. Negativ filma so naši fotoamaterji deloma sproti razvijali, deloma pa šele jeseni. Nato so ga takoj kopirali. Spet so skalaši v svojem laboratoriju vrteli velike bobne z navitim filmom, ki se je kopal v razvijalcu in fiksirju, se izpiral, nato pa sušil. To je trajalo vso zimo. Nato je prišlo na vrsto lepjenje filma, izdelava napisov in vse drugo, kar je treba za film. Skalaši so imeli polne roke dela, med drugim tudi z organizacijo predvajanja filma, vse do premiere, ki je bila v dvorani kina Union 29. avgusta 1931. Vso organizacijo za predvajanje je vodil Milan Kham, tajnik kluba. Naslov filma se je glasil »V kraljestvu Zlatoroga«. To je bil prvi slovenski celovečerni film. Imel je velik uspeh, kritike so bile zelo ugodne. Romal je po vsej Sloveniji in Jugoslaviji in v inozemstvu (ZDA, Poljska). Še večji uspeh bi bil, če ne bi bili tisto leto začeli predvajati zvočne filme. Ti so nemi film počasi spodrinili. Skala si je s tem filmom postavila trajen spomenik. Največje zasluge zanj ima seveda prof. Janko Ravnik, obenem njegov idejni oče, nadalje vsi tehnični in organizacijski delavci, Egon Planinšek, Milan Kham, filmska in laboratorijska ekipa in končno ves kolektiv Skale, ki je sodeloval pri izdelavi filma. 7. julija 1929. leta sva z Drogenikom krenila iz kočice na Gozdu proti Krnici, da preplezava grapo ob Zadnjem Prisojniku. Vreme ni bilo najlepše, cirusi so prepregali nebo, pihal je jugozahodnik. S hojo po grušču, meliščih in skozi rušcvje sva se zelo zamudila, saj sva hodila brez pota in sva si morala iskati prehode. Slednjič sva prišla v Škadenj, nato pa še dobre pol ure po grušču in snežišču. Vstopila sva šele okrog desetih. Plezala sva ves čas

v območju grape. Nebo se je medtem stemnilo, težki oblaki so ga prekrili. Ob enih je začelo deževati, iz dežja se je naredil naliv. Iz vseh sten in žlebov je lila deževnica. Zagrnila naju je megla. Plezala sva kljub temu naprej, seveda previdneje, saj sta naju ovirala dež in megla. Na prodnati polici sva našla pod previsom prostor, kolikor toliko varen pred dežjem. Bila sva nad drugo tretjino grape. Lilo je kar naprej, megla je zagrnila vse. Odločila sva se za bivak. Bila sva premočena do kože, mrazilo naju je, vendar sva se s telovadbo ogrela. Obleke in hrane sva imela s seboj malo, saj sva računala s sestopom istega dne. Morala sva si malo pritrgati. Ponoči sva večkrat zadremala, pa se spet kmalu zaradi mraza zbudila. Deževalo je vso noč, proti jutru je pa začelo snežiti, pritisnil je hud mraz. Megla se ni premaknila. Vrv, prej premočena, je zmrznila, trda je bila kot rog. Varovanje s tako vrvjo ni bilo možno. Čakala sva še ves dan, premočena in bolj lačna kot sita. Sneg se je kopičil na skalah. Še drugo noč sva sklenila bivakirati. Proti jutru je pritisnil še hujši mraz, snežiti pa je prenehalo. Ko se je zdanilo, se je razgubila megla in nad seboj sva zagledala modro nebo. Na skalah je ležala 20 cm debela plast pršiča, skale so bile pa pod snegom poledenele. V jasnem vremenu sva imela dobro orientacijo, vendar je bilo plezanje po zasneženih in zaledenelih skalah nevarno. Razgibavala sva se, skakala, telovadila, da sva se vsaj malo ogrela. Tudi vrv sva previdno razmajala, kolikor se je dala. Plezati sva morala v okovankah, plezalnike sva spravila v oprtnik. Čevlji so spodrsavali na zasneženih in zaledenelih skalah nevarno. Razgibavala sva se, skakala, telovadila, da sva se vsaj morala na vse načine ogrevati. Zelo počasi sva napredovala, varovanje v zasneženi steni z mokro vrvjo je bilo problematično. Bila sva zelo utrujena, neprespana, premražena. Nad širokim kaminom se stena položi, hotel sem se oddahnuti, prestopil sem z ene noge na drugo, pri tem pa mi je spodrsnilo, z rokami se na zaledeneli skali nisem mogel ujeti. Padal sem z nogami navzdol. V kaminu, ki se je navzdol zoževal, sem po kakih 14 metrih priletel z desno nogo na poličko. To je moj padec ustavilo, z levo roko sem v naglici našel oprimek in se obdržal. Drofenik, ki je bil nekaj metrov nad menoj, ledene vrvi ni mogel s prosto roko zadržati. Ko sem na polički obstal, je preostanek vrvi potegnil k sebi. Sporočil sem mu, da imam desno nogo zlomljeno. Diagnoza ni bila težka. Opazil sem, da mi noga v čevlju binglja sem in tja, da ne morem stopiti nanjo. Bolečine pa nisem občutil, saj sva imela roke in noge vse premrle. Drofenika je seveda zelo prizadela moja nezgoda. Pa kaj hočeš, znajti

Prisojnik z grebena Rokavov
Foto M. Kajzelj

Pokljuka s svojimi gorami

Foto M. Kajzelj

se je treba; z rokama, z vrvojo in z levo nogo, sem splezal do prijatelja, nato sem z njegovo pomočjo zlezel še nekaj metrov navzgor do votline pod previsom. Kaj pa sedaj? Z zlomljeno nogo ne morem naprej, Drogenik mora izplezati in poklicati reševalno ekspedicijo, jaz moram počakati tu. Drogenik mi pusti še svoj suknjič in ostanek hrane, spleza na greben, čez vrh Prisojnika na Vršič in se spusti v dolino. Po italijanski strani Prisojnika se zaradi alpinov, ki so imeli v Tičarjevem domu postojanko, ni upal, čeprav bi si bil precej skrajšal pot. Bilo je že sredi popoldneva, reševalci bodo prišli do mene šele drugega dne. Torej še tretji bivak. Premočen in z zlomljeno nogo! Oblekel sem vse, kar sem imel, tudi Drogenikov suknjič. Večkrat sem si sezul čevelj in masiral obe stopali, ki sta bili že brezčutni. Ko se je znočilo, sem nadaljeval s to masažo. Levo, zdravo nogo sem s tem spravil do občutka, zlomljene pa ne, ostala je mrtva kakor tujek. Z masažo sem ogreval tudi telo. Ure so tekale počasi, zaspal nisem mogel. Le včasih sem malo zadremal, pa sta me kmalu zbudila mrak in mokrota. S previsa nad mano je kapljalo, da mi je zmočilo še tisto malo suhega, kar sem imel na sebi. V dolini so se prižgale luči. Zavidal sem ljudem tam dole, ki so sedeli v toplem in suhem prostoru. Nočne ure so tekle še počasneje. Vse mogoče misli so mi rojile po glavi. Ali je Drogenik srečno prišel v dolino? Kaj če se je še njemu spotoma kaj zgodilo? Kdaj bodo reševalci prišli do mene? Ko se je zdanilo, mi je zrastle upanje, saj bodo kmalu tu. A ure so tekle. Okrog 10. ure sem zaslišal oddaljene glasove nad seboj. Oglasil sem se, odgovorili so, nisem jih pa razumel. Ležal sem pod previsom. Čez nekaj časa se skotali nekaj kamenčkov mimo mene, kmalu zaslišim praskanje okovank, na skali in pred menoj se prikaže — Joža Čop. Pozdravim ga kakor odrešenika. S svojim šegavim nasmehom me vpraša, kaj delam tu v mrazu in snegu. Obenem mi pomoli čutarico z mlekom in konjakom. Take nebeške pijače še nikdar nisem okusil. V dušku sem izpraznil čutarico. Zlezel sem Jožu na hrbet in kar štiporamo me je nesel navzgor* Na srečo je bila skala tu položnejša in razčlenjena, da je lahko nosil tako breme. Po 50—60 metrih plezanja, sva prišla do škrbine, kjer so naju čakali številni prijatelji in reševalci: Drogenik, Miha Potočnik, Matevž Frelj, Hanza Vertelj, Pavla Jesihova, Milan Gostiša in še drugi. Dal so mi toplega čaja in kekse. Bil sem pre-mražen in sestradan, vse od kraja sem kar goital. Tovariši so mi oskrbeli zlomljeno nogo z opornicami. Za prvi del transporta so me položili v platneno placto, ki so jo na dveh koncih privezali na drog, tako sta me lahko nesla z drogom čez ramena samo

dva reševalca. Na strmem južnem pobočju Prisojnika je bilo to zelo težavno delo. Ko smo prišli na pot, ki pelje z Razora na Vršič, so čakala tam že nosila. Po poti so me nesli na nosilih do Tičarjevega doma. Italijanski alpini niso delali nobenih težav, ko so videli, da gre za transport ponesrečenca in so nas pustili mimo brez vprašanja. Na nosilih so me prinesli do Erjavčeve koč. Tu sem si malo opomogel in dodobra ogrel. V koči je bil neki češki zdravnik, ki si je ogledal mojo zlomljeno nogo. Celo desno stopalo je bilo čez gleženj temno modro, brez občutka. Zlomljeni sta bili obe kračni kosti v gležnju. Meni ni rekel ničesar, prijateljem pa je povedal, da bo treba nogo amputirati.

Od Erjavčeve koč do Kranjske gore so me peljali na lojtrniku, v Kranjski gori je čakal že reševalni avto.

V bolnici so ugotovili kompliciran zlom desne krače v gležnju z več drobci notranjega gležnja, zlom desne mečnice, poškodovan hrustanec v skočnem sklepu in površno ozeblino III. stopnje celega stopala. K sreči je bila nekroza samo površna, krvna cirkulacija v globini pa ni bila prizadeta in tako sem rešil nogo pred amputacijo.

9 tednov sem nosil mavec. V bolnici sem ostal tri tedne. Prijatelji so me redno obiskovali. Po 4 tednih sem že hodil, seveda z mavčnim škornjem in ob palici. Zvečer sem tako že lahko obiskoval klubski lokal in kavarno.

V družbi prijateljev smo imeli živahne debate. Imel sem dosti časa, da sem se pripravljal na dva izpita, obenem smo pripravljali gradivo za naš plezalni vodnik. Jeseni sem nameraval v Gradec, da nadaljujem s študijem, v Ljubljani so bili tedaj le 4 semestri medicine. Dr. Kugy, s katerim sem si dopisoval zaradi slikovne opreme njegovih knjig, mi je poslal naslov Adolfa Bauerja iz Gradca, ki je bil član alpinistične sekcije »Turner Bergsteiger«. Bauer naj bi mi v Gradcu posredoval osebne stike in vso potrebno alpinistično literaturo. V Gradcu sva z Drogenikom najela veliko sobo. Skupaj sva stanovala, on je študiral arhitekturo, jaz pa medicino. Tudi zaradi plezalnega vodnika je bilo to prikladno, ker je Drogenik risal perorisbe sten, v katere smo včrtavali smeri in zemljevide za našo publikacijo. Pri plezalnem odseku Skale smo se namreč dogovorili, da v vodniku ne bomo pričeli fotografij z vrisanimi smermi, temveč perorisbe, ker so bolj pregledne. Tudi reprodukcija fotografij takrat še ni bila tako izpopolnjena. Tiskati bi jih morali na finejšem papirju, kar bi pa precej podražilo stroške tiska. Tudi »Hochtourist« je uporabljal za svoje vodnike perorisbe in ne fotografije.

Z Drogenikom sva v Gradcu obiskala Adolfa Bauerja, ki naju je pristrčno sprejel. Vpeljal naju je v »Turner Bergsteiger«, alpinistično sekcijo nemško-avstrijskega planinskega društva, v kateri so bili znani plezalci-alpinisti. Na razpolago so nama dali svojo bogato alpinistično knjižnico.

Hodil sem ob palci še celo zimo in pomlad. Dopoldne sem obiskoval klinična predavanja, popoldne sem bil večinoma prost, in sem pogosto zahajal v deželno knjižnico (»Steirische Landesbibliothek«), ki mi jo je nasvetoval Bauer zaradi alpinistične literature. Tu so imeli vse alpinistične mesočnike in publikacije, ki sem jih postopoma pregledoval in izpisoval z njih. (Richter, »die Erschliessung der Ostalpen«, Kugy je v monografiji obdelal Julijske Alpe, Böhm pa Savinjske, »Hochtourist«, Österreichische Alpenzeitung«, »Zeitschrift« in »Mitteilungen d. D. O. A. V., »Bergsteiger«). Tu sem imel dosti dela za celo zimo. Obenem sem si dopisoval s plezalnim odsekom Skale in nekaterimi prijatelji, ki so mi pošiljali popise plezalnih smeri in fotografij z vrisanimi smermi novih plezalnih tur. Dopisoval sem tudi z inozemstvom, z dr. Kugyjem, z bavarskimi, češkimi plezalci in z dr. Kalteneggerjem, ki je sestavljal novi vodnik za Julijske Alpe v nemščini (»Hochtourist«). V najini sobi sva z Drogenikom imela poleg strokovne študijske literature cel arhiv raznih alpinističnih publikacij, revij, alpinističnih knjig, plezalnih popisov, fotografij, zemljevidov, skic itd. V Ljubljani smo se v odseku zmenili, da bomo naš vodnik naslovili z »Naš alpinizem«, vseboval naj bi pregled celotnega slovenskega alpinizma in zgodovinske podatke o vzponih na naše vrhove. S pisanjem teksta sem začel, čim sem imel vso snov v glavnem zbrano. Pisal sem zvečer, ko sem imel čas in mir, in to s svinčnikom, saj sem vedel, da bo prišlo veliko popravkov, dodatkov in novih tur, in da bo treba še vse predelovati.

Ta tekst je bil spisan do spomladi (1930). To leto pa je izšel novi »Hochtourist« (peta izdaja, bibliografski inštitut v Leipzigu), ki obravnava Julijske, Ziljske, Karnske Alpe, Karavanke in Savinjske Alpe. Julijske Alpe je obdelal dr. Paul Kaltenegger z Dunaja. Pri pregledovanju tega vodnika sem ugotovil, da je vnesel in vrisal Jugovo plezalno turo v zahodni steni Rogljice, ki do takrat še ni bila preplezana. Jug je preplezal zahodno steno Gamzovca, ki ga je pa napačno imenoval Rogljico. Smeri ni vrisal nikamor. Zaradi tega je prišlo do nesporazuma. Seveda je tudi vris smeri v Rogljici napačen. To napako sem sporočil dr. Kalteneggerju na Dunaj. Odgovoril mi je, da mu je podatke o Jugovi turi v Rogljici poslal dr. Tuma. Zanesel se je pač nanj, vstavljal popis ture in vrisal plezalno smer v Rogljico, kar je približno, kakor jo je Jugov popis narekoval. Zelo se je razburil in jezil zaradi tega. Kmalu za tem me je obiskal dr. Kal-

Razor z Vošca
Foto M. Kajzelj

tenegger v Gradcu, v mojem stanovanju. Temeljito sva razpravljala o tej turi in o tej napaki. Povedal sem mu, da je dr. Tumo zapeljalo Jugovo napačno imenovanje vrhov, Dovški Gamzovec je imenoval Rogljico. Jaz sem dobro poznal topografijo tega ostenja, preštudiral sem ga še enkrat, obenem z Jugovim popisom. Prepričal sem se, da je nemogoče, da bi Jug plezal steno Rogljice, pač pa Gamzovca, kar je bilo razvidno tudi iz popisa ture. Dr. Kaltenegger mi je povedal, da je steno Gamzovca po Jugovi smeri plezal sam že leta 1919.

Med bivanjem v Gradcu sem prišel v stik tudi z dr. Koenigom, ki je v družbi z Reinlom in Domenigom leta 1906. prvi preplezal severno triglavsko steno (nemška smer). Bauerja, Drogenika in mene je povabil na večerjo v svojem domu. Serviral je mrzel prigrizek in čaj. Večer je minil v prijetnem razgovoru. Mnogo nam je pripovedoval o svojih turah in potovanjih, med drugim je več let raziskoval Groenlandijo in Antarktiko. O tem je pričal tudi velik nagačen pingvin, ki je stal ob vhodnih vratih.

V poletnih počitnicah zaradi posledic poškodbe še nisem mogel delati večjih tur, temveč le krajše izlete. Imel sem dosti časa za izpopolnjevanje in popravljanje »Alpinizma«. Imeli smo redne tedenske sestanke v plezalnem odseku Skale, delo je napredovalo in dobivalo svojo obliko. Sedaj je bilo lažje delati, ker je bil vodnik v konceptu gotov in so bile potrebne le dopolnitve o novih vzponih in popravkih. Sestajal sem se tudi z našimi plezalci neskalaši, da sem dobil popise in fotografije njihovih vzponov.

— — —

O reševanju Mirka Kajzelja, ki se ga ponesrečenec ne spominja točno in popolno, ima »Zapisnik mojih tur«, ki ga je vestno vodil Matevž Frelj, tale zapis:

»1929. Rešilna ekspedicija Kranjska gora, Koča na Gozdu, Prisojnik za škrbinam in okoli Prisojnika na Vršič. Bili smo na postaji, ko so prišli Orli iz Prage, z večernim vlakom je prišel iz Kranjske gore Drogenik in nam povedal, da je bil preveč v zadregi in je šel v Ljubljano po reševalce. Mi smo šli pa takoj z večernim vlakom nazaj. Bili smo trije — Miha Potočnik, Joža Čop in jaz. Miha je prišel ravno iz Prage, pa je šel kar v taki opremi. V Mojstrani smo vprašali, če vedo kaj povedati o kaki nezgodi, potem pa šli naprej v Kranjsko goro, tam so pa vedeli povedati Kranjskogorci, da leži pod vrhom Prisojnika. No, mi trije smo jo koj udarili na Kočo na Gozdu, tam smo se malo odpočili in vzeli nekaj hrane, no, potem je prišel za nami še Hanza, no, ko je bila ura 3 zjutraj, smo jo takoj udarili na Prisank. Hodili smo na vrh 2 uri, tam ga nismo nikjer našli, potem smo jo uredali po grebenu proti škrbinam. Joža, Miha, Hanza so šli naprej, jaz sem pa zlezal na en turc, da smo si lahko signalizirali, no po dolgem iskanju se je le oglasil v eni škrbini, no potem sem jaz zlezal dol, pa sem šel na kraj, kjer je ležal

Kajzel, no ko smo vse uredili, smo ga s težavo spravili iz stene, ker je bil zelo širok in tudi premalo nas je bilo. Ko smo ga spravili na škrbino, smo ga zopet nahranili, so prišli ljubljanci. Jest sem nosil kot mula, tudi italijanski vojaki so nam pomagali nositi nahrbtnike, no tako da smo do večera prišli v Erjavčevo kočo, no še isti večer smo ga spravili v Kranjsko goro, in z rešilnim avtomobilom v Ljubljano.«

Iz stene na škrbino (kakih 80 do 100 m višine) smo M. Kajzelja spravili mi trije: Joža, jaz in Malevž, medtem ko je Hanza (Vertelj) čakal na drugo reševalca (iz Ljubljane) na grebenu. Reševanje je potekalo tako, da sva si z Jožem izmenično navezovala ponosrečanca z vrvjo »štuporamo«, druga dva pa sta z vrvjo varovala in vlekla »tovor« = reševalca in ponosrečanca navzgor. Op. dr. Miha Potočnik

PRVI ZAPIS O EVERESTU

Tri tedne je minilo od mojega prihoda domov. Na papir bi rad spravil vsaj nekaj vtisov o naši odpravi na Everest. Poln spominov in doživetij res ne vem, kje naj bi začel.

Dnevi pred odhodom so bili podobni dnevom pri prejšnjih odpravah. Tisti mesec pred odhodom bi morali res samo počivati in vzdrževati pridobljeno fizično in psihično kondicijo. Seveda ni bilo tako. Lahko bi rekel: Noč in dan smo čepeli v skladišču, ki smo ga imeli v kleti Kliničnega centra. Pakirali smo opremo in hrano, nabavljali vrsto stvari, se dogovarjali s prevozniki in carino. Čim bolj smo delali, tem več opravkov je bilo. Zdelo se nam je, da sploh ne bomo odšli. Končno: Vendarle je bilo priprav konec. Na vrsti je torej štart.

Zadnji dan v februarju smo poleteli. Nad oblaki sem premišljeval o ekspedicionizmu. Kako lepo bi bilo, če bi vzel samo nahrbtnik in odšel; ko bi se vrnil, bi ga le odložil in odprave bi bilo konec. Če ne bi bilo tega »bi«! A kaj, ko se odprava za člane začne že leto ali celo dve leti pred odhodom in traja najmanj pol leta po prihodu domov. Toliko časa ti poberejo priprave in obveznosti, ki jih moraš sprejeti, če hočeš iti na pot.

In ko takole letiš proti cilju, se zaveš, da po dobrem letu izredno napornih priprav, ki so ti vzele ves prosti čas, končno le prihajajo dnevi velikih doživetij. Zanimivo in značilno je, da nas je večina sodelujočih vzpon na Everest rahlo podcenjevala. In to iz več vzrokov. Priprave so bile take kot pri nobeni odpravi doslej, oprema boljša kot kdajkoli, število šerp tudi večje. Moštvo tudi doslej najštevilnejše in razen nekaterih izjem tudi najbolj kvalitetno. Res, naša smer na goro je nova, vendar je to greben, ki ni tako hudo strm. Občutek smo imeli, da bomo zlahka uspeli.

Prav o tem sem premišljeval vsakič, ko smo naleteli na težave. Vse zapreke so bile veliko težje, kot smo pričakovali. In to je bilo vselej, pa naj smo se lotili strme skalne stene sedla Lho la, 1200 m visoke kombinirane stene v zahodni Rami, še najbolj pa, ko smo omagovali v skrajnih naporih v vršni piramidi najvišje gore sveta. Bili smo večni optimisti in nič kolikokrat smo napovedovali, da do vrha ni več nobenih težav. 9. maja sva z Marjanom postavila tabor 5. Naslednji dan naj bi kot prva štartala proti vrhu. V mrzli noči pred vzponom sva se pogovarjala o tem, da sedaj do vrha res ne more biti posebnih težav. No, naslednji dan sem premišljal prav o tem pogovoru. V višini 8400 metrov sem varoval Marjana, ki je plezal previsno poč V. težavnostne stopnje, brez dodatnega kisika, v tankih rokavicah, pri temperaturi —45° C. To, kar je tistega nesrečnega 10. maja počel Marjan, da je utrl prehod v vršni greben, presega vse, kar je človek kdajkoli storil v teh višinah.

In nagrada za ves trud ni bil vrh sveta, ampak težke ozeblina na rokah in nogah. Nisva mogla še enkrat poskusiti. Morala sva navzdol. Kako težko je bilo oditi v dolino! Vrh, o katerem sva sanjala dolga leta, je bil čisto blizu, a vendar za naju nedosegljivo daleč. Hudo nama je bilo. Res hudo. A življenje je pač tako. Kdor tvega, ni rečeno, da bo vedno tudi dosegel cilj. Nikoli seveda ne smeš gledati nazaj, ampak le naprej, kamor si namenjen. Tri dni kasneje, ko sva bila že v zdravniški oskrbi v bazi, sta Nejc in Andrej uspela.

Ves najin trud, ozeblina in druge preskušnje, vse je dobilo svoj smisel. Posameznik na odpravi ne pomeni veliko. Uspeh je uspeh vsega moštva. Mislim, da sva z Marjanom svojo udeležbo na odpravi več kot opravičila. To je prijeten občutek.

Zaradi poškodb sva morala prej domov. Helikopter nepalske vojske naju je odnesel iz baze. Vzdignili smo se in Everest se je skrnil našim očem. Vendar smo se šele v Indiji, ko je v nas puhnila tropska vročina, zavedeli, da je Himalaja že nekje daleč. Naporno plezanje, napeljevanje in pritrjevanje brezkončnih vrvi, kopanje bivališč v snegu, slaba hrana, leden mraz in peklenski veter (150 km na uro!), vse se je v hipu odmaknilo od naju. Nisva bila več fizično navzoča na gori. Vsa doživetja in naperi pa so bili z nama. Doživetja in naperi bodo v spominu navzoči do konca mojih dni.

PLANINSKI SPOMINI NA ČRNI DOL

DRAGO KAROLIN

V snežniškem gozdovju je mnogo dolov in dolcev, a v nobenem se ni toliko dogajalo kakor v Črnem dolu. Ugreznen svet, široka kotanja, obdana krog in krog s košatimi smrekami in hojami, to je Črni dol. Smrekovim in jelovim sestojem so Slovenci večkrat pravili črni les; verjetno so zaradi tega prisdllli tej kotlini ime Črni dol, bližnje vodne izvirke pa so krstili za Črne studence.

Na dnu dola je danes že zelo zaraščena jasa, v njenem kotu sameva in vabi k sebi lesena hišica. Vsa siva je od starosti, siva je tudi njena eternitna streha. Nekaj zbledelih rdečkastih ploščic na njej je položenih tako, da sestavljajo številko 1914. Kakšna misel je neki vodila človeka, da je prišel postavljat hramec v ta globoki in zaprti svet, iz katerega je mogoče videti le košček neba in oblake nad seboj? In kaj naj pomeni šifra na strehi?

Odgovor je zapisan v orumenelih listinah nekdanje Ilirsko-bistriške podružnice SPD in v starejših Planinskih Vestnikih. Pred kakimi dvajsetimi leti so vedeli o tem nekaj povedati sivolasi, danes že pomrli možje, ki so v svojih mladih letih kot dijaki obiskovali Črni dol.

Narodnozavedni gorniki, ki so takrat vodili podružnico, so videli, kako se je germanizacija, ki se je širila po vseh slovenskih gorah, razpasla tudi po Snežniku. Pot iz doline do njegovih vrhov in nazaj je zahtevala enajsturno hojo, ki pa je bila za neutrjenega planinca prenaporna. Prenočevati se ni moglo nikjer, o prevozih po strmih in neurejenih cestah niso niti razmišljali, pač pa so snovali in delali načrte, kako bodo nekje pod vrhom Snežnika sezidali planinsko kočo.

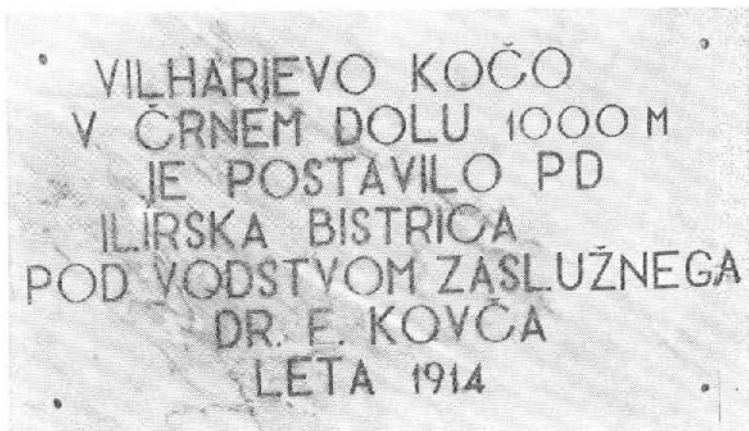
Po zgledu sodobnika Jakoba Aljaža, ki je najprej kupil svet in šele potem začel na njem postavljati stolp in kočo, so tudi oni hoteli kupiti od »šneperškega« kneza, ki si je lastil Snežnik, košček zemljišča nekje na sončni, južni strani mogočne gore.

Zamisel pa se jim ni posrečila. Knez je bil odprtih rok samo do nemških turistov; zanje je že leta 1874 postavil brunarico pod vrhom Snežnika. Ko je ta pogorela, jim je dal na voljo gozdarsko hišo v Leskovi dolini. Do tod pa je imel speljano že makadamsko cesto, po kateri so se Nemci lagodno vozili do severnega snežniškega vznožja, od koder so se vzpenjali proti vrhovom, vedno le s severne strani.

Svet za postojanko si je torej morala podružnica poiskati nekje niže doli v kmečkih gozdovih, kjer pa ni bilo druge izbire kot Črni dol. Tu so se leta 1913 sestali njeni predstavniki s kmetom, lastnikom zemljišča, in se z njim pogodili za 29 arov sveta skupaj s staro lesenjačo in hlo dovino, ki je bila zložena ob njej, za 500 kron. Stavbni mojster, ki je bil navzoč kot strokovnjak in pričr, se je obvezal, da bo po predloženem načrtu postavil kočo za 1200 kron, do konca julija 1914. V načrtu je bila majhna lesena stavba, za večjo ni bilo denarja. Do srebrnih avstrijskih kron je bilo v tistih letih le težko priti. Podružnica jih je zbirala nekaj let in jih sproti nosila v hranilnico. Zapisano je, da so 400 kon prispevali bistriški dijaki, ki so študirali v raznih srednjih in drugih šolah v Ljubljani, Gorici pa tudi drugod. Bil je to dohodek veselice, ki so jo v ta namen priredili v Sokolskem domu.

Eden teh dijakov je pozneje kot starejši Bistričan pripovedoval o Črnem dolu in

Marmorna plošča v Vilharjevi koči (PD Ilirska Bistrica leta 1972)

vzdihnil: »O, ti lepi Črni dol...! Tudi on je hkrati z nami imel svoja mlada leta; imel je lepa lica kot ml. Ko smo pred kakimi šestimi desetletji pripešačili tja gor nad njegovo kotanjo, ko smo se tako rekoč vzdignili že tisoč sto metrov nad morje, smo se neradi spuščali navzdol v sto metrov nižjo dnačo, a ko smo prišli do nje, nam ni bilo več žal. Pred nami se je odprla zelena košenica, čista in ravna, posejana z mlado travo in cvetjem. Iz tal je prhnila jata drobnih ptic in plaho zavreščala; srna je vzdignila glavo in odskočila pod krošnje dreves; nekje je zabevskal srnjak... Kakor da bi vrgel kamen na mirno vodno gladino, tako je vzvalovila črnodolska tišina in se umirila šele potem, ko smo odšli.

Prišel je mesec julij in na črnodolskih senošetih je odmevalo brušenje in klepanje kos; pridne kmečke roke so pokosile jaso do zadnjega kottička, posušile mrvo, jo pograbile in naložile na senene voze. Odpeljali so jo ure in ure daleč tja dol v podgorske skednje. Na pokošeni zelenici je zrastle otava, ki je pa niso kosili. Bila je vabljiva paša za lačno divjad, za zajce, srne in jelene...»

Pravljicne snežniške vile gorjanke, o katerih so stari Podgorci pravili, da so bile dobre žene, so pričarale leta 1914 za prvomajski planinski izlet v Črni dol lepo in sončno nedeljo. Po prisojnih rebreh so izginjali zadnji snegovi, le Snežnika so se trdovratno držale bele zaplate. Tudi na črnodolskih jasah je bila tu pa tam še kaka leha snega, ob kateri so silili na dan neučakani bledečni cveti spomladanskega žafrana, telohi in zvončki pa so že mnogo prej pokukali izpod bele odeje.

Semkaj, na to jaso, na košček zemlje, Izbrane za prvo slovensko postojanko pod Snežnikom, je zavil takratni pohod. Kot njegova predhodnica so jo v ranem jutru primahali bistriški dijaki; prinesli so posodo za kuhanje in peko pa tudi zalogo razne jedače in pijače. Slovenske zastave niso pozabili: njo so najprej razobesili na smreko ob jasi. Na planinskem zemljišču so urno zanetili ogenj in kurišče ogradili s kamenjem. Ko je nastalo že dovolj žara, so pristavili zajeten lonec vode in začeli peči in obračati ražnjiče s tako vnemo, da niso niti opazili, kako je zadaj za njimi vsa jasa oživel: dolga vrsta mladih in starih, moških in žensk, med njimi vodilni člani podružnice, tesarji in drugi delavci, vse se je na mah strnilo okoli ognjišča.

Na jasi so se prikazali z zelenjem okrašeni vozovi: kmetje so pripeljali gradivo, pripravljeno za novo kočjo: deske, ladijski pod, okna, vrata, cement in eternit. Tovor, ki bi ga za prevoz po dolini lahko naložili na en sam voz, so morali razdeliti na štiri volovske vprege; vedeli so, da bo šlo po strmih rebrinah navzgor od sile težko. Res, bilo je težko, pa so zmogli. Vse jim hiti naproti, člani podružnice so jih najbolj veseli, posebno še zato, ker so prevoze napravili na svojo roko kot prispevek za kočjo. Vsem izletnikom, a najbolj upehanim voznikom, se je prilegel čaj, na žaru pripravljeno pečenje in polič dobre pijače. Sonce se nad črnodolsko kotlino zjutraj pozno prikaže, popoldne pa se kmalu skrrije za vrhove dreves. Ko je na višje ležečih krajih še sončno in toplo, se tod v senčni dol

STOLETNICA OBSERVATORIJA NA PIC DU MIDI

20. julija 1978 je minilo sto let, odkar so Francozi na Pic du Midi postavili observatorij. Jean Rösch, direktor te ustanove, je zgodovini observatorija posvetil članek v »La Montagne et l'Alpinisme« (1978/IV). Proslave jubileja se je udeležila tudi Mme Alice Sonnier-Sôitê, ministrica za univerze. Jean Rösch opozarja takoj na začetku na ozko povezanost med planinstvom in znanostjo. Pravzaprav presenetljiva povezanost, vzklika direktor observatorija. V prvih časih planinstva se še ni pokazala, planinska organizacija je imela dela na drugih področjih preveč, a prav kmalu je spoznala, da je povezava z znanostjo naravna in koristna za obe strani.

Že leta 1746 je Montesquieujev sin, sin znanstvenika, ki je imel tudi izreden občutek za lepoto gorate pokrajine (Montesquieu 1689—1755, je prepotoval skoraj vso Evropo in spoznal tudi naše kraje — na Trojanah pa je dejal: »Kaj takega res nismo videli niti v Švicli!« Op. ured.) je prišel na Pic du Midi de Bigorre kot fizik, že sto let pred njim pa je bil tu Jules César Scaliger, velik učenjak, vendar je moralo preteči še sto let, da se je stik med znanostjo in goro utekel. Že kemik Darcet je pred veliko revolucijo načrtoval znanstveno postojanko v Alpah, na lokacijo Pic du Midi pa je prišel Costallat, čeprav ni bilo čisto jasno, kakšen naj bi bil delokrog ustanove na višini 2875 m. Odločil je izjemni razgled in razmeroma lahek dostop. Leta 1865 so v Bagnères ustanovili Znanstveno družbo (Société Ramond), odločilen mož pa je bil general Nansouty, ki je leta 1871 izstopil iz armade, podprl pa ga je ing. Vaussenat. Ta dva sta postavila bazo za to francosko državno ustanovo in to kljub ali pa prav zaradi težkega poraza, ki so ga Francozi takrat preživeli. V treh letih je bil observatorij postavljen. Ker ustanovitelji niso imeli dovolj sredstev, so sad svojega dela in delovnega »fanatizma« podarili državi. Vendar je trajalo 50 let, da je ustanova zaživela svoje polno življenje, čeprav je že prej žela pomembne znanstvene uspehe: v meteorologiji, alpski botaniki, seizmo-

Vilharjeva koča v Črnom dolu leta 1918

začne uscdati hladni zrak. Na takšen pojav, ki se mu pravi temperaturni obrat, so bili planinci pripravljene; kakor jih je iz doline sem gor privabilo sonce, tako so se tudi zdaj, družno z njegovimi zadnjimi žarki, vračali v mračno podolje. V Črnom dolu so ostali samo tesarji s svojim mojstrom. Na kurišče so naložili suhe panjače. Ogenj, ki ga je bila zanetila mladina, bo od zdaj naprej tlel in žarel podnevi in ponoči vse dotlej, dokler ne bo ob njem zrasla topla kočica.

Na planinski parceli so poleg lesenjače, ki so jo preuredili za začasno bivališče, zabetonirali temelj in začeli nanj polagati stene iz obtesanega tramovja, ki so ga nato obili z ladijskim podom. Kmalu se je tu pokazala majhna, osem metrov dolga in pet

---

logiji, v proučevanju zemeljskega magnetizma v zvezi s sončno aktivnostjo, v proučevanju strele in termičnega ravnotežja ledenikov. Koliko naporov je bilo treba za normalna oskrbo personala, za dobavo strokovne oprave idr! Leta 1907 je Benjamin Baillaud postavil teleskop s premerom 50 cm. V takih razmerah so potem delali astronomi do leta 1930, ko je mlad astronom iz observatorija Paris-Meudon iznašel koronograf, ki je omogočal nepretrgano opazovanje sonca. To je fiziki prispevalo nova, zelo važna spoznanja, ne nazadnje — pripravljalo je tudi ukrotitev termonuklearne energije.

Observatorij se je vedno bolj razvijal, dosegel izredne uspehe tudi po drugi svetovni vojni v raziskovanju vesolja in doživil vedno nove tehnične okrepitve in pridobitve za svoje znanstveno delo. Na vprašanje, zakaj ima ravno Pic du Midi tak razvoj, odgovarja direktor Jean Rösch: Nedvomno zato, ker je ta vrh tako osamljen, izoliran, tako sam zase (vsaj za tistega, ki se odloči, da bo tu živel in delal). Gotovo je na svetu mnogo podobnih gora. Toda na Pic du Midi, na torišče generala de Nansoutyja in inženirja Vaussenata so ljudje »prirastli«.

T. O.

ISKANJE SKRAJNE AVANTURE ALI AFIRMACIJA?

Mogočni magazin »Der Spiegel« je današnje življenje ocenil tako, da mimo te teme ne more in ne sme iti. Preveč je živa, preveč se izraža v današnjem življenju človeka in družbe. Sam urednik »Spiegla« Gunar Ortlepp je vzel na muho enega od nemških »globetrotterjev« Korteja, da bi mu prišel »pod kožo«. Slovenski »globetrotterji«? Jih imamo ali ne? Imamo, nedvomno. So pa bolj skromni in ne čislajo modernega pojma »publicity«, a tudi za to gre.

Kaj se piše o Korteju? Da je bil na Alaski, tam si je zvezal splav in z njim po reki

metrov široka stavba. Znotraj je imela spalnico z dvanajstimi ležišči, ločeno kuhinjo in ozko kamrico. Na strehi so krovci iz rdečih ploščic sestavili številko 1914, ki naj bi pomenila leto, ko je ta planinska kočja zrasla iz črnodolskih tal.

Otvoritev naj bi bila 12. avgusta, ko bi podružnica istočasno slavila še sedemdesetletnico svoje ustanovitve, a doživela jo je natanko mesec dni prej. Tesarji so se namreč s tako silo pognali v delo, da je bilo vse gotovo že v začetku julija. Planinci so jo polmenovali po narodnem buditelju Miroslavu Vilharju, ki je živel na bližnjem Kalcu. Rojenice ji za njen rojstni dan niso podarile sonca: iz svinčenega neba je rosilo in dež je na kurišču pogasil še zadnje tleče ogorke. Nasprotno pa so je začelo kaditi iz dimnika nove Vilharjeve kočje, iz katere je bilo slišati veselo petje.

Radosten živčav okoli nove postojanke se še ni polegel, ko je izbruhnila na koncu julija prva svetovna vojna. Mnogo članov podružnice je bilo poklicanih pod orožje, a tisti, ki so še ostali doma, so ob prostih dneh pogostoma hodili s svojimi družinami v Črni dol, kjer so v novi koči udobno prenočevali in se drugi dan napotili ali proti Snežniku ali pa nazaj v dolino.

Ko pa je prišla jesen in ko so v gozdovih zažareli javori v rumenih in rdečih barvah, je kot črna zlovešča ptica zaokrožila nad njimi neusmiljena novica, da je na bojišču padel planinec, domačin, Bogumil Brinšek; odkrival je lepote gora in podzemlja in s svojim zgledom spodbujal in širil planinsko dejavnost.

Na kraških planotah so se začeli oglašati topovi. V resnih časih so postajali izleti v Črni dol vedno redkejši. V zaprto Vilharjevo kočjo so vdrli avstrijski vojaki in se v njej nastanili skupaj z ruskimi vojnimi ujetniki, ki so morali v ondotnih gozdovih pripravljati drva. Med temi mušiki, ki jih je vojna vihra zanesla tako daleč od velike domovine, je kosila smrt. Ko so z vojaštvom odšli, je ostala za njimi opustošena kočja in ruski grob z lesenim, grobo iztesanim križem.

Po vojni so planinci očistili postojanko in jo na novo oskrbeli; pohodil v Črni dol in od tam na Snežnik, so spet oživelci, a žal ne za dolgo.

Italjanski okupator je razpustil podružnico, zaplenil 913,40 lir v blagajni in kočjo v Črnem dolu, ki jo je prevzel italijanski alpinistični klub (CAI).

Člani razkropljenega društva so odslej poredkoma in še to skrivaj hodili v nepozabljeni Črni dol zbujat lepe spomine. Videli pa so, da je na koči pritrjen tuj napis: Benevole, Kolatschewich, Waluschni, kar naj bi pomenilo imena treh italijanskih alpinistov. Koča je bila večinoma zaprta, saj je bil Italijanom na voljo kot hotel velik dom na višje ležečih Sviščakih, ko so njihovi vojaki posekali bukov gozd in napravili obsežno jaso, okoli katere so jim gozdarji zasadili smreke.

Leta 1930 so v Bazovici padle pod fašističnimi streli štiri žrtve: Bidovec, Valenčič, Marušič in Miloš. Dan potem je nekdo na križu, ki je bil na ruskem grobu v Črnem dolu, napisal štiri velike črke, začetnice njih imen: B, V, M, M. V prihodnjih dneh so se

---

Porcupine prišel v Fort Yukon. Bil je v Rocky Mountains, v Sierra Madre, v pragozdovih Konga, v zelenem peklu Orinoca, bil pri potomcih plemena Inka, pri Papuancih na Novi Gvineji, gost pri Dejakih na Borneu, ki radi režejo glave — pred pol leta pa se je vrnil domov — iz Timbuktuja. Komaj se vrne, že ima pripravljen oprtnik: 32-letni Reinhold Korte, ki ne zdrži na asfaltu v domovini. Zdaj ga mika Sudan, šel bo tja, odpovedal bo službo šoferja pri neki špedicijski firmi, namesto volan bo vrtel kompas in si po sudanskih puščavah ogledoval to in ono.

Iz Münchna sta odšla Wil in Sigrid Tondok, ona fotonovlnarka, on Inženir. Tri leta sta hodila okoli sveta, poldrugo leto nato sta odšla v Pakistan kot uslužbenca OZN pri razvojni službi. Zdaj sta na poti v Saharo za 13 tednov. Rüdiger Nehberg, 43, slaščičar je bil štirikrat v Etiopiji, prekrizal jo je, se namučil, uhajal smrti. Komaj se je dobro usedel, že gre v pragozdove ob Amazonki iskat Indijansko pleme, ki v glavnem živi in »gnezd« na visokem drevju.

Sen o divjem svetu, popolni svobodi? O neusmiljeni preizkušnji? Potrditvi (afirmaciji, to je bolj zvoneča)? Tisoči odhajajo: študentje, bolniške sestre, monterji, knjigovodje, gospodinje, rentnice, zobni zdravniki, obrtniki, poštarji in pastori.

Nov tip »globetrotterja« gre od kontinenta do kontinenta. Nič ni skupnega z nekdanjim lordom, ki je s spleonom v duši (spleen je grška beseda in pomeni vränico, slézeno, v literaturi pa zdoigóčasenost in stud nad življenjem) odšel okoli sveta s kako neumno stavo in je zato dobil svetovni potni list (passerpartout). Zdaj gredo ljudje na lastno pest z malim denarjem — kamorkoli, magari v Anchorage ali v Patagonijo, z biciklom v Capetown ..., povsod gredo, v vse kraje sveta, v gore, na otoke, v puščave, s kajakom v Ande ali v Hindukuš, iz vseh dežel sveta v vse dežele na svetu. Gotovo je to tudi izraz pravadnega gona po popotovanju, samo da se zdaj laže kam pride, vsepovsod je avto, vsepovsod je sproščeno. Tudi tega pa se človek naje in — uide drugam.

»Pekarja ni vse,« pravi slaščičar in vsako leto za dva meseca pusti ženo in hčerko.

ob tem znamenju začeli kopiciti šopki cvetja. Pomen inicialk so uganili fašisti, razmetali so cvetje in odstranili križ. Osumili in pripravili so nekaj Slovencev, ki so bili nekdanji člani razpuščene planinske podružnice. Ker pa so se kljub temu pojavili ob ruskem grobu, kjer je stalo prej znamenje, novi povezki rož, so zaprte planince izpustili.

Čas je nebrzdano hitel in z njim je privihrala druga svetovna vojna. V gozdovih okoli Snežnika ji je okupator pripravil bele ceste; po njih so drveli morilni stroji; sled za njimi je bila povsod enaka: ruševine, pogorišča, grobovi... V Črni dol je držala le ozka kolovoznica in še ta se je končala pri Črnih studencih. Tu je že od davnih časov mezela izpod kamnov hladna voda in gasila žejo živalim in človeku. Ob teh izvirkih in v bližnji Vilharjevi koči so v času narodnoosvobodilnih bojev večkrat taborili partizani, posebno še brkinska četa, ki je imela tod srdite boje z Italijani.

Tudi druge svetovne morije je bilo konec in tudi njo je čudoma preživala Vilharjeva kočica. Po osvoboditvi jo je najprej uredilo gojitveno lovišče in v njej naselilo lovskega čuvaja. Možak, močan kot medved, ni poznal strahu, toda tu se je zbal samote. »Človek hoče človeka!« je dejal in zapustil kočjo; poiskal si je streho pri gozdnih delavcih. Ker je planinsko društvo sezidalo postojanko na Sviščakih in na Snežniku, mu je ta kočja postala odveč. Prevzela jo je taborniška organizacija. Njeni mladi člani jo s pridom uporabljajo za svoje izlete, tekmovanja in druge prireditve. In tako se je dogodilo, da je kočja prišla v roke mladim Bistričanom.

Leta 1921 so planinci na zadnjem občnem zboru pred nasilnim razpustom podružnice sklenili, da bodo v črnodolski koči namestili napis v spomin na zaslužnega tajnika sodnika dr. Frana Kovčca. Gotovo pa ni nihče od njih niti pomislil, da bodo ta sklep mogli uresničiti šele njihovi nasledniki, ko se bo pisalo leto 1972.

Snežnik se ne spreminja. Kot svetilnik sveti iz davnih dni in v sedanjo dobo in v prihodnost; spreminja pa se svet pod njegovim vznožjem in tako se je spremenil tudi Črni dol. Njegovih zelenih košenic ni več in tudi koscev ni, ki bi, kot nekdanj, kosili. Nepokošena trava je rasla iz leta v leto, dokler ni zadušila svojo podrast. Postala je visoka, toda pusta in olesenela, neužitna za travojedo žival. Nekdanje vabljive jase bogotno zarašča vsiljivo grmičevje, pa tudi mlade lepoticice smreke, se hitro množijo.

Da! Tudi ta podivjana rast v črnodolski samoti ima svojo lepoto.

Nekaj pa je le ostalo tako, kot je bilo nekdanj: črni les šumi enako večno pesem, kot jo je šumel takrat, ko so tod hodili mladi in stari zavedni predniki in postavljali drobno Vilharjevo kočjo. Res, majhna je, nebogljenja, vendar se lahko ponaša, da je zrasla kot prva slovenska postojanka na snežniškem območju in da ima na dan 12. julija 1979 za seboj že petinšestdeset let.

Opomba: Sneperški knez: tako je v zapisniku imenovan lastnik gozdov Waldenburg-Schönburg. 1200 kron — okoli 51 600 din, 400 kron = okoli 17 200 din. Članarina za SPD skupaj z naročnino za PV je bila 6 kron.

Gre v divjino, »pokliče ga naloga«. Prezko mu je vsakdanje življenje, preveč varuštva, pa gre, naredi 37 550 morskih milj in je spet doma. Ni večje sreče kot cele tedne šotoriti v pragozdu, »tam je bolj varno kot na evropskih cestah«. In tako dalje — po starem tibetskem pregovoru: »Bolečina je zato, da z njo merimo veselje.«

V Nemčiji izdaja Ludmilla Tüting, hčerka državnega pravdnika, list »Vodič po svetu«. Naklada čez noč: 100 000. Podobna glasila se množe in gredo v denar. Pa Survival Training! Preživetje! Nešteto zgodb, a vse pripovedujejo o pojavu, ki je za naš čas značilen. Seveda vsi ne tvegajo življenja — če bi ta stvar življenja ne lepšala, bi najbrž že stopila na stran. »Kdor nikamor ne gre, se nikoli ne vrne domov,« tudi to je nekako res. In kaj vse bi se dalo še reči o temi!

T. O.

180 m PREVISNE STENE V 82 URAH

Ruedi Schatz, ugledni švicarski alpinist, zdaj državni svetnik z veliko mednarodno reputacijo, je v »Les Alpes« 1978/5 polemiziral z dvema alpinistoma (Claude in Yves) Remy, ki sta se s tehniko prebila čez 180 metrski previs, ki »visi« 87 m iz vertikale. Porabila sta 250 klinov. Napisala sta članek, da bi svojemu početju dala smisel. Schatz trdi, da jima je to šlo slabo od rok, da čuti v članku neko nelagodnost.

Kaj pravita Remyjeva? Najprej ugotovita, da je plezanje področje neomejene svobode. Vsak lahko pleza po svoji mili volji. Poleg tega je v človeku neuničljivo nagnjenje: »Vedno več, vedno višje, vedno hitreje, vedno lažje.« S tem nagnjenjem se človek izživlja na razne načine: v samotarskem plezanju (samohodstvu), v zimskih vzponih, v plezanju brez tehničnih pripomočkov, z vrtnim strojem, z vzponi IV. stopnje vendar z boksarskimi rokavicami na rokah in s kotalkami na nogah« pa še in še. Taki radi

OSANKARICA — STOL — SNEŽNIK

POREZEN

ING. BOŽO JORDAN

So poti, ki vabijo.
So poti, ki si jih jemlješ s silo.
In je pot, ki je ukaz človeku.
(C. Zlobec: Pesmi, In je pot)

Množični zimski pohodi in vzponi imajo pri nas že dolgo tradicijo. Verjetno kaj takega ni zaslediti kje drugje v alpskem svetu. Spraviti množice planincev in drugih udeležencev na take pohode, je verjetno naša doktrina. Imamo jih dovolj, saj so po domovini kar razporejeni. In prav to zahteva od organizatorjev napore, priprave in odgovornost, čeprav vsi udeleženci hodimo na lastno odgovornost. Zato je na teh množičnih pohodih potrebna poostrena in nenehna osebna (samozaščitna!) in skupna previdnost, predvsem pa dosledno upoštevanje organizatorjevih navodil in obvestil.

Vsi ti pohodi so posvečeni zgodovinskim dogodkom — v razmerah, kakršne so bile in ne kakršne bi jih hoteli. Takrat se ni dalo nadelati, zavarovati, zaznamovati. Povsem nasprotno, zakriti jo brez sledu! Na pot pa so morali!

»Pustimo mrtvim nesmrtnost slave, in dajmo živim nesmrtnost ljubezni.« (Rabindranath Tagore)

Danes je tak pohod pripravljen. Steza je uhojena, označena! Vendar vreme nam še vedno lahko zagode. In prav ta objektivna nevarnost lahko pohod prepreči, spremeni ali pa ga celo prestavi.

Prvi pohod je že januarja na Pohorju. Letos je bil že peti po vrsti in prvi, ki je imel širšo propagandno osnovo. To je prispevalo k večji udeležbi kot prejšnja leta (PV 1979/184). Začetek pohoda je na Osankarici (1193 m), pri spominskem muzeju. Od tu se gre na taborišče prvega pohorskega bataljona (1240 m), kjer je spominska slovesnost. Pohod je organiziran v spomin boja prvega pohorskega bataljona. Vodi ga PD Zreče in Savinjski MDO.

Pohod ni visokogorski. Gre po pohorskih gozdovih, ki so orientacijsko zahtevni, snega je tudi lahko do pasu. Če še sneži, je to kar velik napor, čeprav ni velikih višinskih razlik. Dostop do Osankarice je možen v normalnih zimskih razmerah z avtobusom.

---

zatrjujejo, da vse to ni šala, saj zahteva trdo »delo« v zelo neudobni stoji in drži, da to terja zelo veliko moči in denarja.

Seveda, vse to je res. Nered bi, pravi Schatz, podlegel šolmaštroski modrosti starejših generacij, ki ne razume modernega razvoja. »Dovolj sem se gnjavil v mladih dneh z nasprotniki ekstremizma in debelokožnimi nevoščljivimi kozli. Današnjih ekstremov sem zares vesel, dokler so ekstremni alpinisti. Alpinistične tehnike ne opravičujemo samo, če terja denar, moč in podjetnost, če je nelagodna in celo nevarna. Kdor išče neudobnost, kdor hoče s silo uspevati, to oboje lahko najde zunaj gora. Članek obeh Remyjev je zgled, kako se izgublja mera in spoštovanje, je res nekaj, kar je značilno za današnjega človeka. Človek si danes dovoljuje vse, pozabil je na vse »tabuje« in tudi to, da svoboda ni nikoli absolutna vrednota, marveč da je vselej povezana z odgovornostjo. Brez mere in odgovornosti se svoboda spremeni v razbrzdano, kaos, anarhijo, amoralnost, odvisno od področja, kjer se pojavi.«

Remyja sta izgubila mero, ki se uporablja za svobodo. Pri alpinizmu je svoboda omejena s svobodo tovariša in z voljo, da v okviru današnje civilizacije varujemo naravo pred pretiranimi posegi. Kajti gotovo je, da današnja tehnika lahko premaga vsako steno in vsako goro. Vemo, da ni bistvenih razločkov med vrtnim strojem in predorom, so le razločki kvantitativne narave. Noben človek ne zapleza v steno nag, vsak se po svoje opremi. Dejstvo je, da je prosto plezanje nekaj drugega kot plezanje s tehničnimi pripomočki. To pa ne pomeni, da je dovoljeno vse. Kult čezmernosti, pretiravanja, plezanja za vsako ceno, pa če treba »na kotalkah«, gre čez mero, čez mejo, čez katero ne smemo že zaradi spoštovanja narave. Če greš v steno z električnim svedrom, to res ni več alpinizem, marveč nekakšna tehnika, nekakšno žičničarstvo, inženjerska, recimo »čista tehnika«. Res je, tudi pri njej gre za mučno in naravno delo, toda to je tehnizacija: kakor če bi s črnolom polil naravno smer, nekakšen »sacrileg«, zoper katerega soljudje morajo protestirati.

Velikega parkirnega prostora ni. Posebno v velikem snegu. Težav zaradi tega ni, ker gredo avtobusi v dolino. Če bi jih bilo več, bi morali poskrbeti za možnost umika ali za srečavanje na izbranih mestih. Osebnih avtomobilov ni, ker je cilj drugje. Organizacijo prometa bi naj prevzela milica. Večje težave so na povratku na Rogli, kjer se pohod konča. Tu je ogromno osebnih vozil in je zato težava s parkiranjem. Ker bo tu naslednje leto dograjen turistični center (hotel), planinski dom pa je odprodan, bo povsem drugače. (Zapisnik 2. seje GO PZS, 17. 3. 1979.) Ampak kako?

Letos so se delile na Rogli prve značke in izkaznice. Vsak je dobil še koledarček in toplo malico zastonj. Težav ni bilo, ker je k temu pripomoglo vreme. V koloni si lahko čakal na soncu. Pokrovitelj tega pohoda je bila tovarna Unior Zreče.

Stol si je letos zapisal že 14. zimski pohod. Tu je najdaljša tradicija in tudi največja množičnost. Letos je potekal pohod po spodnji trasi, vendar malo drugače kot pred leti (1976). Tam pri menjavi listkov smo se vzdignili še precej visoko, se nato spuščali in vračali po drugi trasi. Srečavanja ni bilo. Pot je bila dobro pripravljena, kljub temu pa je bila prava drsalnica. Kdor je imel dereze ali vsaj žabice, je lahko varno hodil. Hodil je mnogo lažje, saj je bil del poti kot nalašč primeren za šolsko uporabo derez. Tudi smučarske palice so prav prišle. Poprečje padcev na udeležence? Slišalo se je, da znaša okoli štiri, maksimum pa veliko več! Iz našega avtobusa je vsak vsaj enkrat »pogrnil«, čeprav so bili nekateri že stari znanci Stola. Naši padci so bili vsi brez posledic. To pa menda ne velja za vse druge skupine.

S parkiranjem tu v takih razmerah ni težav. Avtobusi ostanejo spodaj ali so tudi že šli do zajezitve, kjer je precej prostora. Vse zavisi od snežnih razmer. Tudi osebni se dajo potakniti tu in tam kar precej visoko. Traja pa pohod dva dni, kar se precej pozna. Promet ureja milica.

Notranjski Snežnik je letos doživel peti vzpon in prve srebrne značke. Prvi vzpon je bil v mednarodnem letu žensk z geslom: »100 žensk na vrh Snežnika«. Pa jih je bilo celo nekaj nad sto že prvo leto, čeprav sta bila samo dva avtobusa na Sviščakih. Letos jih je bilo udeležencev kar štirikrat več kot lani in kar 11 avtobusov!

Enako kot drugod ima tudi ta pohod spominsko obeležje boja Istrskega odreda in spomin na partizansko bolnišnico Zalesje novembra 1944. Vsako leto na vrhu obratuje najvišja zimska pošta s posebnim žigom. V zavetišču na vrhu so delili brezplačen čaj. Udeležence so dobile za svoj praznik — 8. marec — posebno značko.

Dostop do Sviščakov teče po cesti, ki je bila še vedno dobro pripravljena. Na Sviščake pride tudi mnogo smučarjev, saj sta tu tudi vlečnici. Če bi se napravilo večje parki-

---

S tem seveda Ruedi Schatz ni vsega povedal. Ali so mu »onstran dobrega« vse smeri od A₁—A₄? Pa »strehe«, ki jih brez tehnike nikoli ne bi preplezali? Pa tehnika v visokogorstvih, na Himalaji? Pa razne direktissime? Res je treba premisliti, kje smeš nstopiti proti tehniki, jo prekleti, jo »anatomo«, kje poseči po »romantiki nekdanjih rodov in okusov« kot idealu ravnanja in početja v gorah in drugod!

T. O.

POLJSKI USPEH NA KANGČENDZÖNGI

Poljski klub Gorski (Warszawa) in Poljska alpinistična zveza (Polski Związek Alpinizmu) sta organizirala ekspedicijo na Kangčendzöngo. Cilj: Južni vrh Kangčendzönge (8491), ponovitev.

Ekspedicijo je vodil Piotr Młotecki. Pri pohodu k gori so imeli ves čas dež in sneg, tako da je karavana 300 mož v nekaj dneh skopnela na 30 nosačev. Vodstvo je zato izbralo šest mož in jih lahko opremljene poslalo naprej, ves pratež pa je 30 mož počasi znosilo v bazo.

Po fotomaterialu je ekspedicija nameravala Kangčendzöngo naskočiti po zahodnem stebri z ledenika Jalung. Neposreden pogled pa jim je govoril, da bi bilo to nevarno. 12. aprila so začeli s delom, čeprav bazni tabor še ni bil postavljen. Uredili so štiri višinske tabore: 16. aprila tabor 1 (6200 m), 24. aprila tabor 2 (6500 m), 27. aprila tabor 3 (7200 m) in 5. maja tabor 4 (7550 m). Do velike police so se odločili iti po poti prvih plezalcev iz leta 1955, od tabora 3 pa so krenili na desno navzgor. Do tabora 4 sta Evg. Chrobak in Wojciech Wróz napela 3000 m vrvi. Od tabora 3 sta poskusila na raz v stebri, vendar brez uspeha, previsi so jima zaprli pot. Odločili so se za 1000 m visoko vršno steno. Nad taborom 4 sta Chrobak-Wróz pripela še 900 m vrvi. Na višino 8000 m sta dva domačina prinesla 4 steklenice kisika. 19. maja sta Chrobak (39) in

rišče, bi delno pokvarili smučišče. Zato je bilo letos nekaj težav pri odhodu avtobusov, ker so bili osebni avtomobili parkirani kar na cestišču. No, službujoča miličnika in dežurni planinci so le uredili, da so avtobusi z zamudo lahko odpeljali. Verjetno pa je tej zamudi vzrok okvara dveh delovnih strojev prejšnji dan. Stroja naj bi bila povečala parkirni prostor in uredila izogibališča, pa tega nista zmogla več. Upajmo, da naslednje leto tega ne bo, morda pa bo le malo gneče pri okencu za prvi vzpon, če bo več udeležencev. Vrli organizatorji bodo že poskrbeli, da bo šlo brez zastojev.

Četrty tak pohod gre na Porezen, letos četrtyč. Podellli so prve srebrne značke. Zbor je bil v Cerknem. Pohod je posvečen boju 24. marca 1945, ko sta se na pobočjih Porezna spopadla s sovražnikom udarna brigada Srečka Kosovela in enote Gorenjskega vojnega območja.

Glavna pohodna kolona je šla iz Cerknega (324 m) proti severu, mimo hiš s spominskimi obeležji in spomenika na Brdih (47 padlim gojencem partijske šole). Na stebru kozolca je spomska plošča Milojki Strukelj, tečajnici partijske šole. Dalje prek Labinja (do tu so se nekateri pripeljali z avtom) po dobri gozdni poti do Labinjskih leh. Tu stoje seniki na večji položni senožeti. Leta 1943 so jih Italijani ob umiku požgali. Na začetku senožeti, takoj ko stopimo z gozda, se na desno odcepi pot za bolnico Franjo. Od tu se vidi na vzhod Drnova (1004 m) in za njim Veliki Njivč (915 m). Njegovo vzhodno pobočje se grezi v tesen Pasice. Vzpenjamo se po zahodni rebri Počanske gore (1259 m). Steza je ozka in nevarna, da terja neko mero koncentracije in premišljen korak. Kaj lahko zdrsnesh z nje! Pred lovsko kočjo smo zavili na desno na greben, mimo bunkerja. Sledi spust. Vzpnemo se skozi gozd in po gladkih senožetih pridemo na usločeno medgorje Medrce in najprej po jugovzhodnem kraju Sorške planine proti vrhu.

Nekateri so šli po dolini Zapoškega potoka do vasi Poče in dalje po dokaj strmem pobočju na Medrce.

Dostop s severa je menda najlažji, saj ima najmanjšo višinsko razliko, traja pa vseeno okoli tri ure zmerne hoje. Če je cesta po Selški dolini (Skofja Loka—Zalji log, 22 km) do Petrovega brda prevozna, nas avtobus potegne do višine 804 m. Petrovo brdo leži na prevalu med Baško grapo in Selško dolino. To je razvodje med Črnim in Jadranskim morjem, med Savo in Sočo. Čez preval je tekla prejšnja državna meja. Kdor je med prvimi prehodil slovensko planinsko transverzalo, je dobil tudi tu žig, ki ga pa danes ne dobi več. Pot gre od tu po kolovozu nad razpadlo kasarno. S terase se lahko razgledaš po južnih pobočjih Črne prsti in sosedov. Kmalu smo pri samotni kmečki hišici in zavijemo v bukov gozd. Pred seboj vidimo košato piramido Hoča (1512 m), ki ga imamo ves čas pred sabo. Stari kolovoz je postal gozdna cesta. Prav zato moramo

---

Wróz (37) vstala ob pol šestih in ob 8. že bila pri koncu vrvi. Od tu sta splezala po strmeh svetu — težavnost IV. in ob 14.45 stala na Kangčendzonga South — 8491 m, na petem najvišjem vrhu na zemeljski obli. Pri sestopu jih je zajela huda nevihta (snežni metež, bliski). Bila pa sta že pri vrveh in ob 18. dosegla tabor 4.

Na ledeniku Jalung so se medtem utaborili Španci, z namero, da pridejo na Yalu-Kang. Uporabili so poljske vrvi in lestvice, postavili tabor 4 in se brez dovoljenja namenili na še deviški srednji vrh (8478 m). En Španec z enim Šerpo je prišel na najnižji vrh Srednje Kangčendzonge (K. Middle). Štiri dni kasneje, 22. maja, so na isti vrh stopili Poljaki W. Branski, A. Z. Heinrich in K. W. Olech in to po novi smeri.

Tako je bil četrty najvišji zemeljski vrh srečno »odprt«. Glavni vrh (8598 m) sta leta 1955 osvojila George Band in Joe Brown, 1973 sta na Jalung Kang prišla Jutaka Agata in Takeo Macuda, na Kangbačen, 7902 m, so prišli W. Branski, W. Klaput, M. Malatynski, K. W. Olech in Z. Rubinowski 26. maja 1974, letos pa so poljski alpinisti stali na dveh južnih vrhovih Kangčendzonge. Vrhova še nimata imen.

T. O.

O POPOTOVANJU

Dr. Herbert Tichy, morda najsimpatičnejši popotnik svetovnega kova v našem stoletju, je v »Der Naturfreund« 1979/2 napisal nekaj misli o svojem potopništvu:

Najprej, kaj je popotovanje. Že Goethe, eden od »očetov planinstva« je dejal — »greš in nič ne iščeš«. V pozitivnem smislu naj bi torej potovanje bila brezciljna pot, na kateri vidiš tisoč stvari in zraven predeš svoje misli. »V Krakovu me je poljski prijatelj, s katerim sva se komaj sporazumela, vprašal, če zdaj kaj delam. V socialistični deželi nisem hotel, da bi bil videti nedelaven, pa sem dejal, da pišem članek večjega obsega in pomena, pa mu ni bilo jasno, v čem je pomen članka. Hotel je vedeti, kaj

skrbneje paziti na markacije, da si poti po nepotrebnem ne podaljšamo. Pod vrhom Hoča steza krene desno in nas privede na Trtniško planino. Ob kraju gozda proti Glavi (1541 m), kjer so ostanki starega bunkerja. Dalje po grebenu proti koči, ki stoji okoli 20 m nižje, kot je vrh. Tu gredo proti vrhu 1 in G, navzdol pa LPP.

Z vzhoda tudi ni težav, če so spodnje ceste prevozne. Malo pred Zallm logom zavijemo na jug in dalje po dolini Davče, vsaj do odcepa za Jemca. Lahko se potrudimo do njega in dobimo žig za LPP. Ker smo tu, pojdimo dalje kar po LPP nad šolo, po gozdnatem južnem bregu Jemčevega Kovka (1104 m), mimo domačije Zakovkarja do Jureža. Do tu imamo tudi cesto od Žage v dolino Zadnje Sore. Pa na žig za G ne pozabimo. Pot gre strmo do roba pod Humom, dalje čez planino na Medcah, kjer se odpre pogled na goriško stran, in še skok do vrha. Če je cesta še dalje prevozna, se lahko peljemo še precej naprej in tam poiščemo markiran odcep. Težav ni, saj znamo brati zemljevid. Osnov orientacije smo se učili v planinski šoli. Nikar ga ne preberi tako, kot da je cesta skoraj do Medro! Tudi če je, ne! Pojdi le malo več peš, saj si menda zato odšel na pot! Ko so ceste tam šele gradili, smo kolovratili tam okoli. Ubrali smo povsem svojo pot in smo marsikaj zanimivega odkrili. Tudi strelskih jarkov je bilo še na pretek. Bilo nas je več in je vsak po svoje dosegel vrh. Nazaj smo šli po markirani poti. Spomnim se le to, da je Bogdan delal prevale navzdol po strmi senožeti! Da jih ne sme, je menda preslišal? Danes se zapelje mirno po planiški letalnici! Le kje si je nabiral pogum in kondicijo! Preval je končal v največji hitrosti in je stal po konci. To pot je letos ubrala knjižničarka PZS, pa je dejala, da je bila kar dobra.

Pride se tudi s Hudejužne (396 m) čez Durnik (1151 m), mimo Jeseniške planine (1354 m), kjer se priključi pot iz železniške postaje Podbrdo, mimo Štefana in Brdarja. Ta pot drži iz doline Bače, od vlaka. Ali pa avta, če bo vozil po predoru. Prvo leto je šla tu velika kolona, med njimi tudi Slovenko, znani sodelavec pohoda na Stol. S Podbrda gremo lahko še 4 km po cesti na prelaz in po transverzali na vrh.

S Petrovega brda smo pred leti peljali polzelsko planinsko šolo na zaključni izlet na vrh Porezna. Bili so navdušeni in so kar dobro začeli s planinstvom. Marsikateri današnji udeleženec bi moral tako šolo narediti, potem ne bi videli mladih ljudi s promenadnimi čevlji na tako zahtevni in odgovorni turi! Še prehitro je nesreča tu. Z boljšo opremo se da doseči cilj lažje, predvsem pa varneje! Mar ni to del samozaščite, ki je že davno bila in je še v programih PŠ!

Na vrhu stoji spomenik 23 padlim partizanom. Na tem kraju so postavili leta 1907 planinsko kočjo, ki je bila po prvi svetovni vojni do tal uničena. Vršina Porezna (1622 m) je gola in širna, pa tudi zelo votla. Če greš poleti od kočje proti vrhu, najdeš vhode v podzemne rove, ki segajo do utrdb na severni in vzhodni strani. Gledajo tja proti

---

pomeni potovanje. Preskusil sem se kot filolog in dejal, da gre za brezciljno postopanje, citiral sem še Goetheja, ki uživa v vzhodnem bloku velik ugled. Ne reče se »potujem v Matrei«, v Matrei »se gre«. Popotovanje izključuje vnaprej izbran cilj. Poljak ni našel v poljščini izraza za »popotovanje«. Torej se je Tichyju posvetilo, da je »brezciljnost« vendarle napačna označitev, saj si tudi popotnik lahko izbere cilj in ga »zlagoma« doseže, težave ne smejo biti prevelike. Če so, potem se potovanje spremeni v športno storitev. Čeprav sem na stotine kilometrov prehodil peš po Aziji in Afriki, torej potoval, večji del nisem bil brez ciljev. Domišljam si, da ta dva kontinenta precej poznam. Če bi me letalo odložilo kjerkoli na teh kontinentih, bi že po obliki in naravi zemlje vedel, kje sem. To sem pridobil na potovanjih, vendar — brez cilja sem hodil tam komaj nekaj dni ali celo komaj nekaj ur.«

»V Nepalju leta 1953 sem bil kratak čas brez cilja v krnici Jagdula. Štiri Šerpe sem vzel s seboj v neodkriti zahodni Nepal in prišli smo v Jagdulo, obdano od množice neznanih vrhov. Nismo vedeli, da bomo sem prišli, zato nismo imeli dovolj brašna, da bi se poskusili s katero od gora v Jagduli. Poslal sem Šerpe v prvo vas, naj nakupijo najpotrebnejše. Za nekaj dni sem ostal popolnoma sam. Sprva sem iskal dostope do tistih gora, potem se mi je to zazdelo pretrudljivo in začel sem postopati — brez cilja. Pri tem sem marsikaj odkril: grmičje in rože in celo podgane. Te sem sicer že videl v Nepalju, tu pa sem spoznal, da jih je več vrst in da so vse sila predrzne. Nič se niso bale človeku izpred ust iztrgati komaj pečeni kruh. Šerpe so iz kamnov znali narediti nekakšno nerodno past, jaz sem to poskušal in nisem uspel.

Sprijaznil sem se z divjimi ovcami, ki se človeka res niso bale, čeprav je imel pastir, ki nam je pokazal pot v krnico, puško. Če sem ležal v travi, so prišle prav blizu mene in me ogledovale, jaz pa sem jim to vračal. Če sem hodil, so hodile za menoj na 20 metrov. Prihajale so k meni šele, ko se je sonce nagnilo na zahod. Kje so bile dotlej, nisem ugotovil. Popoldanska njihova družba je bila premisleka vredna.

Blegošu, tam pa so bunkerji. Prav te utrdbe so bile usodne za skupino partizanov IX. korpusta med zadnjo sovražnikovo ofenzivo marca 1945. Le malo partizanov se je iz te obkolitve rešilo. Ujete borce so prignali v Jesenico (okoli 150), kjer so jih naslednji dan po skupinah postrelili (97 borcev). V Jasenici je popoldan po pohodu spominska komemoracija.

Če vrh ni odet v meglo, kot je bil letos, piha burja in sije sonce, razgled je lep. Na sever se za Baško grapo zvrsti vrsta tolminsko-bohinjskih gor. Za Črno prstjo štrli vrh Triglava. Pod nami je dolina Selške Sore, nad njo Ratitovec, dolina Davče in Blegoš na vzhodu, na jug je dolina Cerknice in Idrijce, obzorje pa seže tja do morja, saj ni noben vrh več tako visok. Pogled čez Idrijsko hribovje seže na kraške planote, Nanos, Javornike, na Snežnik. Na zahodu je Matajur, čez Banjščice seže pogled do Furlanije in tirolskih Dolomitov. Čez Loško in Polhograjsko hribovje ti seže pogled v Ljubljansko kotlino.

In če se nisi z nami udeležil pohoda, se odpravi na Porezen, ko bodo njegova pobočja v cvetju. Tu raste alpska možina (*Eryngium alpinum*). Neznatni cvetki so združeni v valjasta socvetja, ki so obdana z dolgimi drobno narezljanimi ogrinjalnimi listi. Prvotna zelena barva socvetja, ogrinjala in podpornih listov se med cvetjem spreminja v modro. Po tej preobrazbi je pred nami kraljica planin, kot se možina tudi imenuje. Druga je velika množica visokoraslega panonskega svlišča (*Gentiana panonica*). V zgornjih zalistjih so škrlatno rdeči cvetovi s temnejšimi pikami. Nekdo jih je zaščitil že leta 1947. Naglej se še drugih in pusti vse, ne glede na prejšnji stavek! Za teboj jih bodo gledali še drugi, ki pridejo gor. Saj za pohod jih bo spet prekril sneg!

Stara keramika, kultura Moche (1200—1300 n. št.)

Risala Mojca Klemenčič

Sicer pa je to veljalo za vsa pota v Nepal. Vedno znova so se vame in na druge upirale oči vsevednega Buddbe, upodobljenega na budističnih obpotnih znamenjih (čortenih). Hočeš nočeš si moral pomisliti, koliko »kozlov si že ustrelil« in koliko jih še boš.

Ko so se šerpe vrnili, so ponosno odvili pečeno kokoš. Bil sem seveda vesel, da bom lahko spet nekaj »koristnega« počel, sem pa tudi žaloval za brezcljnim urami. Dale so mi prostor za misli in nenadna odkritja.

Tudi sicer sem marsikdaj — večji del prisiljen — doživel podobne čase: Na bregu Rudolfovega jezera v severni Keniji, na primer, ko smo čakali na nadomestne dele našega pokvarjenega motorja; ali med vojno v Zahodnih gorah pri Pekingu, gorah, ki so kakor otoki miru kipeli kvišku med japonsko in kitajsko fronto. In še kje. Povsod sem ugotovil, da mi je tako čakanje odkrilo marsikaj, česar bi se sicer ne bil domislil. Pa še nekaj k potovanju. Ni vseeno, koliko si star. Kot dečki smo se navduševali nad tujo modrostjo »bog vam daj cilje, naj že bodo kakršnikoli«. Potem sem bil navdušen nad geslom: »Pot naj vam bo cilj.« Zdaj pogosto mislim, da so to pretiravanja. Za »trenutek« gre. V trenutku vidiš in doživiš mnoge stvari, ki bogate življenje.«

T. O.

PLEZANJE V PRIHODNOSTI

Jean Claude Droyer, močno odmevno ime v francoskem alpinizmu, je v »La Montagne« 1979/1 s soavtorico (Michèle Gloden) zapisal nekaj pomembnih misli o novih tendencah, ki se kažejo v današnjem plezalstvu. Ugotavlja, da nove metode mnogim niso všeč, da se proti njim bore in ne izbirajo sredstev. Res je, da se te novosti uvajajo tudi s prizadevanjem, da bi bile neodvisne od dosedanjih oblik alpinizma, res pa je tudi, da bi utegnile nekoliko prenoviti tradicionalna stališča.

ŠMIGLOVA ZIDANICA

BOŽO JORDAN

V tej hiši je bila 17. aprila 1938 konferenca KPS, katere se je udeležil Tito.

V letu velikih planinskih jubilejev smo praznovali tudi 40-letnico konference KPS v Šmiglovi zidanici.

Marca 1938 se je slovenski narod znašel v nevarnem položaju. Zato je CK KPS 16. in 17. aprila 1938 sklical prvo konferenco KPS v Šmiglovi zidanici v Savinjski dolini. Konference so se udeležili delegati iz vseh krajev Slovenije, bilo jih je okoli 20. Konferenca sta se udeležila tudi Josip Broz-Tito in Edvard Kardelj, ki je lani ob proslavi slovesno izročil ključke tega spomenika gomilski mladini v varstvo. Pri tej slavnosti so sodelovali tudi planinci s pohodi z več strani. Pripravili so za pohodnike našitke in nalepke, predvsem za mladi rod, ki si tega tako želi in jih zbira.

Da bi šmiklavške hribe поблиže spoznali, so preboldski planinci markirali pota. To delo so opravili sredi februarja 1977 (markacist Zvone Kupec). Namestili so kazipote, odsek za varstvo narave in gorsko stražo pa je namestil več ličnih opozorilnih tabel za varovanje okolja. Opise poti so napisali polzelski planinci. Bili so osnova za razne priložnostne opise in za Vodnik po posavskem hribovju. Šmiklavški hribi so s svojo lego in prehodi med črnimi revirji in Savinjsko dolino bili izredno pomembni med NOB. Bili so ves čas postojanka partizanskega gibanja in predvojnega ilegalnega dela. S Celja se gre po magistralni cesti (17 km). Za mostom čez Bolsko pri Žerovniku nas velika tabla opozori na ta zgodovinski spomenik. Zavijemo proti jugu po asfaltirani cesti v Grajsko vas (287,5 m). Z avtobusom se moramo peljati do Gomilskega, v Rezano, kjer nas cnaka planinska tabla usmeri jugovzhodno v Grajsko vas. Gremo čez Konjščico, mimo gasilnega in združenega doma do križišča. Tod nekje naj bi stala ob rimski cesti postaja »Ad Medias«. Od Žerovnika sem smo prišli prek Konjščice in Reke. Pri križišču stoji cerkev in za njo lep spomenik padlim iz prve svetovne vojne. Postavil ga je leta 1924 I. Basle, kiparska dela je opravil kipar Hohnjec. Zgodovinski viri omenjajo, da so tod bivali kosezi. V času kmečkega upora 1635. leta je prišlo v bližini vasi do spopada tlačanov s Schratenbachovimi biriči in Maasovimi vojaki. Leta 1799 je tod moril legar. Kraj sam že navaja Otokarjev urbar z leta 1265—67. Leta 1942 je bilo iz vasi ustreljenih 10 talcev. Nad vasjo je od časa do časa delovala med okupacijo tehnika Robida.

Avtor ugotavlja, da se je to gibanje med plezalci začelo v Angliji in v ZDA, najdemo ga v Avstraliji in Kanadi, srečujemo pa ga tudi v Evropi. Ni od včeraj. Tudi pisalo se je o tem že marsikje. Gre za to, kako pride plezalec na vrh: za vsako ceno, to je, tudi z uporabo vsakršnega tehničnega pripomočka, ali pa stvari daje pravo ceno tisti »kako«, s katerim plezalec pride »čez«. Torej vprašanje tehničnih sredstev, morale, kulture: če je vrh cilj, ali so dovoljena vsa sredstva, da ga plezalec doseže? Maje se torej šibko, razvpito nemoralno geslo, da namen »posvečuje« sredstva. »Katarza« (katharsis = očiščenje) alpinizma! Nič novega torej. Te vrste »renesansa« je bila zmeraj navzoča, vendar ni obveljala, obveljal je »macchiavelizem« priti čez, pa če tudi s kompresorjem in z lestvami vseh sort. V čem je torej ta »stara novost«? Droyer pravi: 1. prosto plezanje, to je plazenje, v katerem plezalec ne posega po tehničnih sredstvih. To se pravi: klini, zagozde, zanke idr. pridejo v poštev samo za varovanje, ne pa za napredovanje. Če plezalec uporabi ta sredstva za napredovanje, ne pleza »prosto«; 2. druga »novost«: metode za naravno varovanje predvsem z zagozdami vseh vrst, to je zagozd, ki v skali ne puščajo sledov, ki torej gore ne »opremilajo«, ampak jo puščajo v prvobitni obliki.

Droyer potem našteje vrsto uspehov po različnih plezalnih vrtcih širom po Franciji. Ker je Droyer sam pristaš in obenem pobudnik cele vrste akcij te vrste, ni čudno, če ima dovršen pregled nad dosedanjimi dosežki v tej smeri. Gibanje se že prenaša v stene, na ta »moderni« način so preplezali stebre v Grands Charmoz, severno steno Peigne (smer Rappelin), vzhodno steno Grand Capucin (deloma), pripravljajo se za Dru. V Dolomitih so leta 1978 prosto splezali severno steno Velike Cime (Comicijevo smer) v hudem mrazu. Droyer sodi, da je možno večino smeri, ki so bile splezane od leta 1930 do 1955 z močno tehniko, preplezati prosto. V Dolomitih in Alpah je na ta način odprt širok svet današnji in jutrišnji mladini.

Seveda je v tej spremembi precej tehničnih in psiholoških dejavnikov. Plezalec, ki se

V šmiklavške hribe gremo lahko tod dalje ob Reki. Pot ni markirana, orientacijsko ni težka, v zgornjem delu razgledna, vsaj s samotnih kmetij. Tja zaide le kaka skupina planincev na orientacijskem tekmovanju.

Kažipoti nas privedejo v zaselek Selo, za njim čez polje proti jugu do gozda. Tu je parkirni prostor in asfaltna prevleka se konča. Tudi oskrbnik je tu. Gozdna cesta gre še dalje, prav do prevala pri zidanici. Prevozna je tudi za manjše avtobuse. Pojdi pa od tu raje 15 minut peš! Markirana pot nas vodi skozi gozdni pas, po robu gozda in ob potočku pod zaselkom treh domačij (Šmigla, Pongracla in Jakca) Zgornjega sela na južni strani Grajske vasi v gozdni krčevini triadnega apnenca. Na tej vzpetinici (Rudolfici) naj bi stala ostriška grajska klet, ki se omenja leta 1489. Na njenih temeljih je bila 1842 leta zgrajena sedanja Jakčeva hiša. Pridemo na gozdno stezo, ki se rahlo vzpenja in nas privede do zadnje domačije (Viktor) pod zidanico. Nad njo so »nogradni«. Gremo čez dvorišče in še po gozdni stezi do slemena. Malo pod njim stoji Šmiglova zidanica, južno pod koto 418 m. Slabo uro hoje z avtobusne postaje.

S tega prevala je dober razgled nad dolino proti Celju. Vidijo se naselja Šempeter z znanimi rimskimi izkopaninami, Žalec, Vervegov kamnolom in za njim znana Izletniška točka Celjanov — Šentjungert. Na obzorju se vidi Konjiška gora, Boč, pa še kaj, če je lepo vreme. Jugozahodno pred nami je Tolsti vrh (756 m, domačini izgovarjajo Tovski), južno Strnik (845 m) in za njim Reška planina (925 m) s planinskim domom na prisojni strani.

Planinska pot drži dalje s slemena proti jugu. Sprva po gozdu nad Kladnikovo grapo. Kmalu dosežemo lep košeninast svet. Ob kraju gozda zavijemo levo na kolovoz, se v gozdu obrnemo, tako da pridemo na zgornji del košenine. Po vojni je tu še stala Kladnikova domačija. Prečiš potoček in znova se ti odpre pogled nad dolino, ko dosežeš kmetijo (Marija Reka 15). Tod je bila pred nekaj leti še donosna govedoreja, sedaj imajo samo še konja in mislijo na dolino. Tudi košenina ostaja nepokošenal. Cestne povezave ni. Najbližja je z doline Reke. Pot drži mimo gospodarskega poslopja, takoj za njim nad njivo, poprek po slabo vidni stezi v gozd. S te steze je razgled na Dobrovlje in spodaj pod njimi na razvaline gradu Žovnek, na hmeljske žičnice in slikovito Goro Oljko. Dobra steza skozi gozd nas privede do stare, nekoč trdne domačije, sedaj opuščene (1889, Marija Reka 16) do Lobnikarja. Dalje po gozdnem kolovozu nad razpadajočim zajetjem vode do sosednje domačije, ki ima kar 8 streh — Zavrla. Pred njim se nam odpre pogled na cerkev sv. Miklavža, ki jo z doline komaj opaziš (prvotno se je imenovala cerkev sv. Nikolaja na Tisovni ravni, omenja se prvič 1483). Stoji na razglednem severovzhodnem pobočju Škrabarjevega vrha. Do sem drži cesta. Saj se mladi vozijo v dolino na delo in tudi v Celje na izobraževanje ob delu. Od domačije do zavoja gremo po cesti, tu z njega na stezo v gozd. Prišli smo na sleme med Škrabarjevim hrbtom in Reško planino. Obrnemo se in zdrknemo po prisojni

---

zanjo odloči, mora spremeniti svojo miselnost in mora veliko trenirati. Training mora biti bolj intenziven in pester, prosto plezanje je »atletski šport«. Zato mora plezalec novega tipa trenirati na vse načine kakor za atletiko, razvijati moč, vztrajnost, spretnost, skratka za tako plezanje je potrebna intenzivna priprava, užitek ob uspehu pa je toliko večji.

T. O.

VIŠINSKA FILOZOFIJA

Jacques Durand, profesor na univerzi Paris XI., je v »La Montagne« 1979/1 zapisal nekaj ugotovitev o adaptaciji človeka na velike višine, ki temelje na novejših izkušnjah. Kaj je pravzaprav višina? Vrsta fizikalnih dejavnikov: nižji tlak, velike razlike v dnevni temperaturi, insolacija in izjemna dogajanja v atmosferi. Do 3000 m se te stvari ne poznajo, to se pravi, ne vplivajo na »transport« kisika. To velja seveda za normalnega človeka, ki nima težav z dihanjem in s krvnim obtokom.

Nad 5500 je normalno življenje — to se pravi stalno bivanje, v katerem bi zmoželi tudi delati — nemogoče, če ni dodatnega kisika. Od 3500 do 5300 m je vmesna cona (500 do 370 mm Hg). Seveda so to približne meje, ki ne veljajo za vse ljudi. Osrednji problem je dovajanje kisika iz atmosfere v celice. V višini 3500 m delni pritisk kisika v zraku ni tolikšen, da bi zadoščal hemogloblinu v krvi. Če je tako, se to mora poznati pri dihanju in cirkulaciji in toliko bolj, kolikor več človek potrebuje kisika, to pa je tedaj, če mišičje naporno dela. Potrditev je takoj pri roki, če opazujemo človeka, ki pride z morske gladine na gorske višine.

Novinec, ki pride v višave, ima v vsakem litru krvi kakih 25 ml kisika manj kot na morski gladini. Da se celičje prav prekrvavi, mora priti vanj več krvi. Seveda ni vseeno, ali je prišlek v gore domačin ali primorec. Adaptacija domačina je »lažja«.

strani, malce navzdol nad Požbalovo domačijo in pri Pepelovi skali pridemo na Savinjsko pot. Ta je prišla od Doma revirskih in savinjskih borcev na Vrheh. Mi gremo po nji po južnem pobočju Reške planine v planinski dom. Dom je nastal iz opuščene osnovne šole in ga oskrbuje PD Prebold.

Če si prisiljen vrniti se in nisi bil namenjen v planinski dom ali kam drugam, na Mrzlico, na Partizanski vrh, na Vrhe ali na Čemšeniško in dalje na Trojane, pojdi za menoj! Malo nad Zavrlom, tam kjer se ti na levo odpre pravljici pogled tja proti cerkvi in še na rebri s posameznimi domačijami, na obdelano zemljo nad dolino Reke, greva na levo po novo nadelanem kolovozu na preval med Strnikom in Reško planino do Jesenika, domačije, ki je bila nekoč Švicarjeva. Ni je več. Pod velikim divjim kostanjem je stala kapela. V vejah nad njo je sedaj visoka lovska preža. 17 m globok vodnjak je zasut. Sedaj stoji tu vikend. Razglej se po posekanih in pogozdenih pobočjih Reške planine, na posamezne kmetije, od katerih ima menda le še ena mlad

Tretji problem je splošna strategija organizma, da prilagodi organizem sovražnemu okolju v višavah. Pri tej adaptaciji lahko pride do komplikacij, pojavi se akutna »gorska« bolezen, možganski ali pljučni edem ali kronična gorska bolezen, skrajna poliglobulija, hipoksija idr. Težava je v tem, da je stoprocentna priprava na sovražno klimo nemožna, oziroma da je možna šele, ko človek stopi vanjo; da ima svoje »muhe«, da brez tveganja pravzaprav ne gre, da je adaptacija odvisna celo od genetike itd.

Ko adaptirana oseba pride v dolino, se lahko pojavijo neke nevšečnosti: nenadni edem; (otekli gležnji), zaspanost, srce počasneje bije. To hitro izgine in nima več fizioloških potoz. Kronologija dezadaptacije, kolikor dozdaj vemo, je vzporedna z adaptacijo. Dezadaptirana oseba se hitreje readaptira, vendar je treba to trditev vzeti z rezervo, ker ni objektivnih podatkov.

T. O.

EREBUS

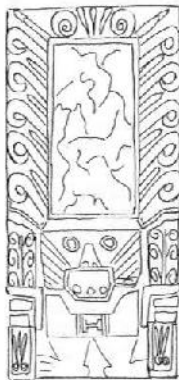
Tako je ime izjemnemu vulkanu, daleč od tega sveta, ki se ga bolj ali manj zavedamo. Vulkan na majhnem otoku, izgubljenem v Antarktiki, 3800 m visok. O njem je lani izdal knjigo Haroun Tazieff, ki ga pozna ves svet, če ne drugače pa po filmu »Sestanek s hudičem«. Svetovno znani vulkanolog je vodil peto ekspedicijo v ledeno puščavo, po sestavi francosko-novozelandsko. Cilj: sestop v žrelo do tam, kjer se lahko vidi, kako se fuzionira (spaja) kamen pri 1000 stopinjah.

Zakaj je Tazieff odšel na Erebus? Iz dveh razlogov: Skoro vsi vulkani na svetu imajo svojo »roche fondue« iz kenita, ne iz bazalta. To potrjuje toz, da se je Antarktika »odtrgala« od Afrike pred milijoni let. Drugi razlog: Erebus je edini ognjenik s tako »roche fondue«. Tazieff občuduje raziskovalce, ki so se na Antarktiko upali brez radia in brez helikopterja.

trden kmečki rod. Vse drugo je staro. Markacij tu ni več. Zavij po košenini proti slemenu Strnika. Tam boš našel slabo stezo in razpadajočo triangulacijsko kozo. Kamen pa ima še sled sveže barve. Morda pa je kdo višine meril? (Te so pobrane s TK 1 : 25 000, 1976.) Greda po slemenu, ki se spušča na preval. Pred seboj imaš Potoški hrib (734 m) z domačijami. Mimo Tonača drži markirana pot dalje pod Reško planino ali pod nami od njega za Prebold mimo Završnika. Po dolinici Male Reke teče boren potoček in cesta. Levo je Žvajga (620 m), ki ni več v Savinjski poti, pred njo pa Počivalnikova domačija na prevalu. Cerkev je na vrhu Homa (607 m), tam je tudi planinski dom zabukovških planincev. Zada je daleč vidni Gozdnik (1090 m), Kamnik (857 m), Golava (834 m), Mrzlica (1122 m) s Humiči, tod vodi Zasavska planinska pot. Nekaj kmetij in obdelane zemlje je še. Prišel si do kapele, ki je ni na nobenem zemljevidu. Ob njej sta dve lipi. Uberi jo po kolovozu čez jaso na zahod. Prideš nazaj na Lobnikarja, na vzhod pa do Završnika na markirano pot. Tu je marsikdaj KT za orientacijo! Če se ti zdi primerno in si že »žrtev« novega zakona o avtomobilizmu, ti ni treba po jeklenega konjička. Vzpi se na Tolsti vrh po dobrem kolovozu. Z njega je dobra steza, ki zavije kot sleme proti vzhodu.

Če si si dobro zapomnil Žvajgo in na prevalu Počivalnikovo domačijo, boš lahko malo pod njo prišel na markirano pot v Prebold. Tam te čaka lokalni avtobus. Pa sročno pot! Zapisano na krajevni praznik za proslavo pri Smiglovi zidnici 1. maja 1979.

Božo Jordan

Obesek, Cusco 1978, narejen po motivih Inkovske kulture
Risala Mojca Klemenčič

Tazieffova odkritja in doživetja nas presenečajo bolj kot prvi polet na Mesec, pravi ocenjevalec knjige M. Schulman. Doživel je temperaturo -65° , veter z brzino 150 km, viharje, sam led in sneg, skratka sovražno okolje tudi za hrabra ljudi. Tazieffova knjiga je izšla pri Ed. Arthaudu, Paris 1979.

T. O.

NEVARNA ACONCAGUA

Za Aconcagua se še vedno navajajo različne višine. Dr. Hans Albrecht iz Berlina v »Alpinismusu« 1978/12 piše, zakaj je Aconcagua v tem pogledu nekakšna posebnost. Tudi normalna pot na to goro utegne biti nevarna, čeprav alpinistično ne šteje za težko. Od leta 1926 je na tej poti umrlo nad 40 alpinistov. Najčešči vzroki: izčrpanost, višinska bolezen, mraz. Premnogo je bilo alpinistov, ki so jih morali reševati zaradi težkih ozeblin. Prav zato je po letu 1967, največ po zaslugi argentinske armade, prišlo do strožjih postopkov pri izdaji dovoljenj za Aconcagua. Po tem letu je tudi manj nesreč in reševanj. Dr. Albrecht je bil dvakrat z argentinsko vojaščino na vrhu Aconcague. To so bile specialne ekspedicije za »višinsko medicino« (1965, 1966, 42 oseb), ki so se gibale v višavah te gore po več mesecev. Na razpolago so imeli najboljšo opremo, aklimatizacijo, prvovrstno oskrbo, 100 vojakov — spremljevalcev, helikopter, 200 tovrstnih živali. Že pri 4300 m so doživeli tak mraz in take viharje, da so bili popolnoma odroznani od sveta. Zato je nemški zdravnik odločil, da je zaradi svojih znanstvenih raziskovanj postavil na visoki planoti Plantamura »Berlinsko kočo«, nekakšen bivak, visok 1,50, brez opreme. Med raziskavami sta na normalni poti umrla Nemec Dieter Raab in Mehikanec Padre de la Mora. Ne smemo pozabiti, da od januarja do srede februarja besne na Aconcagui v območju normalne poti viharji, ki dosežejo do 250 km na uro, živo srebro pa zdrkne na -35° C, torej izjemno neusmiljena mikroklima.

ANDI 1978

DR. JOŽE ČETINA

Huascarán

Droben dežek, ki je rosil, ko sem se sprehajal ob jezeru, je bil že pozabljen. Ostra meja snežene kape pod vrhom piramidaste gore se je zabrisala in spustila niže. Oblaki so se spet umaknili v zavetje vrhov. Po cesti iz doline se je bližala nekaj Indijancev v umazano rjavih, pokrpanih pončih, z značilnimi polcilindri in v opankah iz avtomobilske gume. Pred seboj so gnali čredico majhnih prašičkov in prtljavih koz. Nekaj korakov zadaj je na muli jezdil starejši indio, pokrit z rumeno, plastično rudarsko čelado, ki je bila najverjetneje glavni vzrok njegove ponosne drže. Trije komaj desetletni fantički v prevelikih klobukih so bosí tekali po levi in desni. Zganjali so vkup živali, ki se jim je poznalo, da bi se dosti raje v miru pasle, kot pa delale to naporno pot. Okoli tega sprevoda se je podil majhen, mršav kuža — nemogoče bi mu bilo določiti pasmo — in se večkrat radovedno in plaho skušal približati našim šotorom. Toda ko sem segel z roko, da bi mu vrgel kos kruha, jo je vsakokrat ucvril kot pred kamnom. Radoveden buenos tardes v neuglašenem zboru in karavanica je počasi izginila za vzpetino.

Na severovzhodu se je še za dne prižgala velika in svetla zvezda, naša večernica. Še nekaj časa je ostala edina na nebu. Potem se je stemnilo, ob jezeru pa se je polifonična pastorala nadaljevala pozno v noč in v zgodnje jutranje ure.

Vreme je še vedno nagajalo in iz same nestrpnosti sta jo naslednji dan Mišo in Janč ucvrila proti kotu doline pod Piscom. Nameravala sta preplezati strmi južni greben glavnega vrha. Toda ves čas ju je ogrožal padajoči led in tako potrjeval pravilno odločitev prejšnjega dne. Komaj več kot pet raztežajev pod vrhom sta morala odnehati in po dveh dneh sta bila spet med nami. Ta dan pa je postalo hladneje in s sinjega neba je izginil še zadnji oblček. Bil je tudi skrajni čas, saj so dnevi hitro minevali in komaj smo premagovali nestrpnost. Zvečer pri čaju ob ognju smo imeli kratek posvet: Naslednji dan gredo vsi pod Huascarán, uredi shrambo in določijo navezo, ki bo vstopila v steno severnega vrha.

Druga za drugo je sedem v nadstropja otovorjenih postav počasi stopalo po strmem, kamnitem plazu, ki se je nekaj desetnih korakov južno od taborišča pričel naglo

---

Precizni instrumenti medicinsko-vojaške ekspedicije so natančno izmerili etapne višine in daljave na Aconcagui: Puente del Inca 2719 m, Plaza de Mulás 4230 m, Berlinska »koča« — Plantamuraju zavetje Libertad 5850 m, »zavetišče Independencia« 6480 m, Baza »Končni ali zadnji ozebnik« 6800 m, vrh Aconcague 6960 m.

T. O.

SKRIVNE STOPNICE NA AIGUILLE DU PLAN

Tako se glasi naslov zadnjega članka, ki ga je napisal pokojni Pierre Vittoz iz Lausanne. V Chamonixu jih je skrbelo, kajti vreme ni dobro kazalo. Ko so pustili Montenvers za seboj, je bilo takoj bolje — že zato, ker okoli njih ni bilo več hrušča. V koči »Envers Aiguilles« pod Gréponom pa je bilo kljub megli, v katero so se zavijale stene, vse v redu. Ponoči so se megle stopile in pokazale so se jima južne strani gora z imeni Fou in Caïman, severne stene Pain de Sucre in Requin, vse pa so stale okoli vzhodnega grebena Aiguille du Plan. Na snegu sta Vittoz in Philippe Staub ugledala stopinje gorskega vodnika — samotarja Nikolaja Jaegerja, ki je odšel pol ure pred njima v ta plezalski raj in z lučjo iskal prehode med ledeniškim razpokami. V koči sta bila še dva plezalca iz Borna, namenjena sta bila na Grépon. Vittoz in Staub sta potem dohitela Jaegerja. Sedel je na svojem oprtniku na robu globoke ledeniške razpoke in ju ogovoril: »Če gresta čez to razpoko, srečno pot! Meni še na misel ne pridet!«

Lepa reč! In to je bil Jaeger, eden najboljših francoskih alpinistov. Zato sva tu tako sama. Pozabil sem, da so ledeniki konec 1976 postali neprehodni, ker jih je zdelala vročina. Na eni strani je zijal prepad, na drugi strani se je izvesil previs, čez razpoko se je razpenjal nekakšen most, nad njim je zakipela ledena stena. Poskusiti je treba. »Ali naj vržem vrv, če prideva čez?«

»Ne, hvala!« je odbrusil Jaeger. »Če greš na turo sam, si pač sam.«

vzpenjati, se štiristo metrov višje stisnil v ozek lijak in nad njim nadaljeval v strm travnik vse do travnatnega grebena, skoraj 700 metrov nad dolino. Ko je dopoldansko sonce postalo prijetno toplo, sem še komaj razložil sedem pik, ki so se počasi premikale proti desni strani travnatnega grebena in druga za drugo izginjale za robom nad lijakom.

Na levi se je travnati greben skril za skalnat rob in se končno vzpel v pohleven vrh, visok skoraj 4600 metrov. S treh strani je ponujal svoja strma pobočja: po grušču, po katerem so se pravkar bili povzpeli naši fantje, s tovarne ceste, ki se je polagoma vila ob njegovem vznožju in pod šesttisočakom Chopicalquijem zavila v levo. Iz goščavate, ostro zarezane doline, ki je pod dolgo, visoko moreno tekla izpod Gargante, sedla med obema vrhovoma Huascarana, se je končala v hudourniški grapi pod ovinikom ceste. Četrta stran se je iz travnatnega grebena nadaljevala v mogočen, rdečerjav skalnat hrbet, v ledenik in končno v vrtočlavi severovzhodni greben Huascarana.

Ta pohlevni vrh sem si že prve dni izbral za svojo trimsko stezo, ki mi bo v teh tednih nadomestila Tovst, Grmado, Vipoto, Srebotnik, Kopitnik in še kateri grič v celjski okolici. Zaman sem po speclalkah iskal njegovo ime, premajhen in preskromen je bil, da bi ga bil sploh kdo krstil. Pa sem ga kar sam imenoval Pico José — moj vrh. In postala sva si res domača, saj sem ga v teh tednih obrazil z vseh mogočih strani, če mi je bilo le dano, da za nekaj ur skočim iz taborišča. Le kolikokrat sem sedel na tem vrhu, užival v vesoljni tišini in opazoval titanse ledene stene šesttisočakov, ki so z vseh strani gradili obzorje. Ob treh, ko je dolino globoko pod menoj že zajela senca, je tu sonce bilo še visoko. Šele potem sem brez pravega občutka za čas, — kakšno razkošje — zložno jel sestopati enkrat kar po travnatem pobočju proti cesti, drugič spet po dolini pod Garganto, po komaj prehodnem goščavju ob ledeniškem hudourniku, po skalnatem plazu, ki pada v Llanganuco, skratka po vseh možnih straneh in smereh. Navadno sem se šele v trdi temi vrnil domov.

Danes pa sem ostal sam in sem se moral zadrževati v bližini taborišča. Ob dogovorjenih urah sem se po radiu pogovarjal s fanti, sicer sem pa užival v blagi sončni toploti in pohajkoval ob ledeniškem potoku, ki se je po travniku na drugi strani ceste pogajal sedaj v to, pa spet v ono smer, se trgal v rokave, tvoril majhne robinzonske otočke in se spet stekal, kot bi hotel uganjati norčije. Njegova struga z ledenomrzlo vodo mi je v teh tednih nadomestila udobno kopalnico.

S ceste ob jezeru sem zaslišal ropot motorja. Potem sem tudi že razložil motorista, ki se je počasi bližal po luknjiasti cesti. Še minuto, dve, in ustavil se je tik pred menoj. Mlad, nizek, toda vseeno postaven moški s katranasto črnimi, gostimi, gladkimi, nazaj počesanimi lasmi in bronastim orlovskim obrazom. Toda kljub kavbojskemu revolverju

---

Vittoa je snežna »brv«
zdržala, splazil se je previdno, kakor maček po strešnem robu v nekakšno snežno nečko in si s cepinom izsekal pot v nekakšen žleb. Po sto metrih ju je pričakal zelo strm ledni prag. Medtem je Jaeger priplezal za njima in brez pomisleka z derezami ugriznil v strmi led. Malo ju je bilo sram, Vittoz je zato zavil po svoji sledi in izsekal stopnje in to v taki strmini, da sta komaj lovila ravnotežje. Potem sta naletela na kopno, sončno pečino in plezala po njenih policah in pečeh. Kmalu se jima je zazdelo, da gresta preveč v desno. Čeprav sta smer doma preštudirala, sta zdaj iskala zapise, ugotovila, da gresta po »Vallotu«
prav, da se držita tudi Rebuffatovih navodil, vendar se nista dobro počutila, popuščali so jima živci, vendar vse se je končalo srečno, dosegla sta greben, ušla mrazu v osojni strani in se ustavila na čudoviti granitni terasi. Globoko spodaj se je lesketal mali ledenik Envers de Blaitière, obdan s stenami, ki jih orjejo ozebnički, tam je bil ves v soncu Pan de Rideau pa labirint polic, pragov in pečin, tam je bilo videti Jaegerja, kako hiti na Arête du Crocodile, da pospravi še eno prvenstveno kot samohodec. Vse okoli njiju gora pri gorl, stena za steno.

»Envers des Aiguilles«, okamnele sanje, ki jih je spoznala že plczalska generacija Smythe, za njim André Roch in René Dittert. Joseph in Franc Lochmatter sta na ta greben pripeljala Angleža Ryana, po njem je greben dobil ime — pred več kot 70 leti (1906). Oba brata sta na vrhu molčala, Ryan ni bil ravno židane volje. Nobeden ni kaj prida vedel o vzponu, komaj toliko, da sta slavna vodnika spet zmogla nekaj izjemnega. Iz Montenversa do vrha sta rabila 13 ur; prvi ponavljalci so prebledeli ob tem podatku.

Na nekem mestu si nista mogla pomagati niti s kratko lestvijo, previs je bil prehud: obšla sta ga, Jožef je podstavil »ravbarske štengce«, Franc pa je po njih segel nad previs. Brata imata veliko prvenstvenih — Franc pa je izjavil, da je bil to njegov najlepši vzpon.

za pasom, mi je prejkone vzbujal simpatijo. Spomnil sem se, da nam je pred dnevi pri karavli ob vstopu v Llanganuco pregledal dovolilnico.

Oblast torej, priporočljiva je prijaznost! Zapletla sva se v pogovor in izkazalo se je, da nas je obiskal zaradi radovednosti in vljudnosti. Sedla sva na kamne pred šotori in pogostil sem ga z dobrotami iz naših zalog.

Ko sva že marsikatero rekla, največ z rokami, sem napeljal pogovor tudi na ribe v jezeru. Oči so se mu zasvetile, vendar je zadržano povedal, da je v teh letnih mesecih ribolov prepovedan. Zelo se je zanimal za našo opremo in si še posebno zaljubljeno ogledoval zračno blazino, ki sem jo potegnil iz šotora, da bi se na njej od časa do časa malo sončil. Ni rečeno, da mu ob našem odhodu ne bi ene odstopili, sem neobvezno pripomnil. Potem je že pomenljivo pomežiknil, če imamo s seboj trnke. Ko sem pritrtil in privlekel na dan še dva vložka za žepno baterijo, sem lahko bil prepričan, da imamo sezonsko karto za lov na postrvi v žepu. Poslovila sva se že kot dobra stara prijateljica: asta luego, doctor, buenos tardes, Lucho!

Potem je prišel še večkrat. Poleg Janča je od nas vseh bil deležen najizdatnejšega Petrovega blagra in nam je — *porque sois buen gente* — vedno prepustil ves svoj ulovek.

Ob štirih sem imel zadnjo radijsko zvezo. Naslednji dan bodo Franček, Mišo in Janč vstopili v severozahodni greben.

Drugi štirje so se šele po deveti uri utrujeni vrnili v bazo. Sestopali so z roba ledenika naravnost po goščavnatem grušču, in šele v trdi temi po plazju, ki je pred osmimi leti pod seboj za večno pokopal vso češko odpravo, dosegli dolino.

Sledili so štirje sončni dnevi čakanja in negotovosti. Le kaj je z navezo? Niti en sam poizkus radijske zveze ni več uspel. Le prasketalo je v sprejemniku. Kako so vstopili, kje so, kako napredujejo, imajo smolo ali celo nesrečo? Vsa ta in druga vprašanja so glodala v meni in le delno so me pomirili tovariši, ki so bili bolj optimistični. Denimo, da je prišlo do nesreče. Kako naj sami izvedemo uspešno iskalno ali celo reševalno akcijo v tej ledenoskalnati vertikalni puščavi! Ali celo onstran vrha, na ledeniku z njegovimi neštetimi razpokami, opastni in seraki, ki je tako velikanski, da se v njem izgubiš kot mravlja v gozdu. Že samo do vznožja bi bilo dva dni hoda. Peti dan je bil sončen, topel. Z ovinka ceste, morda 800 metrov nad nami, se je odlepil ogromen rdeč ptič in v širokih krogih polagoma jadral v dolino. Nekaj dni prej smo v švicarskem taborišču, pol ure hoda od nas, videli razstavljeno konstrukcijo zmaja.

Nemir in zaskrbljenost sta se sedaj začela lotevati tudi tovarišev. Napravili smo načrt iskalne akcije, ki naj bi jo začeli naslednje jutro. Ko se je stemnilo in je pritisnil mraz, smo oblečeni v tople puhovke, čepeli okoli plinskega gorilnika v kuhinjskem

---

Za tem previsom gre smer po grebenu, »čudovita, lepa, mikavna skala«, mnogo ovir, kjer je treba premisliti, kako jih boš premagal, plezanje zares užitek polno! Tudi »poč za staro mamó« spada med užitke, zahtevno, vendar ne pretežno mesto. Vittoz je ugibal, kje je tisti previs, kjer Lochmattroma lestev ni pomagala. Pa ni mogel trditi, da ga je našel, čeprav ju je neko mesto kar dostojno »ožemalo«. Pod vrhom ju je »vprašal« še en previs, po čem sta, vendar ju ni zamudil preveč. Da sta dosegla Aig. du Midi in žičnico, je sicer še trajalo, vendar je bilo samo naporno, tudi težko, vendar sta kmalu dosegla svoj cilj.

Pierre Vittoz se je smrtno ponesrečil 20. avgusta 1978 v znani smeri Major. Z Vittozom sta se smrtno ponesrečila Michel Duport in Philippe Staub.

T. O.

RHM (RENDEZ-VOUS HAUTES MONTAGNE)

V prejšnjih letih smo občasno poročali o ženskem ekskluzivnem klubu, ki ga je leta 1968 v maju na vrhu Titlisa ustanovila v. Reznicek. Letna srečanja priznanih alpinistk so bila prijetna oblika mednarodne povezave, eno je bilo tudi v Sloveniji, organizirala ga je Barbka Ščetinin-Lipovšek, naša izredno uspešna alpinistka z mednarodnim imenom. RHM je s svojimi organizacijskimi, še bolj pa s prijateljskimi vezmi povezal skoraj ves svet. Članice RHM so bile lahko le plezalke, ki so lahko samostojno vodile smeri do vključno IV. stopnje. Reznickova je Avstrijka, hčerka avstrijskega dirigenta in komponista Emila v. Reznicek. Danes 74-letna živahna predsednica živi v Švici, v Engelbergu. Enkrat na leto izide klubski magazin, ki ga izdaja predsednica sama. V klubu so plezalke iz 23 držav. Veljava žensk — alpinistk je nedvomna. Pomislimo samo na imena Loulou Boulaz, Yvette Vaucher, Sylvia Metzeltin — Buscaini, našo Barbko, na uspehe alpinistk v Himalaji (Tabei, Rutkiewicz, Okopinska idr.). Alpinistke so poleg mnogih

šotoru in si kuhali čaj. Kot v magično kroglo smo zrlí v loncec, v katerem so na dnu nastajali prvi majhni mehurčki. Naše misli in besede so bile pri onih treh in vedno znova smo premelevali vse možnosti na njihovem vzponu in pri vrnitvi. Tu in tam sem iz navade in iz nagonke čuječnosti odgrnil platno na vhodu in se ozrl po okolici. Vedno mi je pogled kot v praznem upanju zataval tudi v smer jezera, za katerim se je kot globoka zarezka med navpičnimi stenami začenjala naša dolina...

Tokrat se je daleč v temi, desno od jezerskega brega nekaj zasvetilo. Potem sta se videli dve lučki, ki sta se premikali in postajali vse razločnejši. Rahlo upanje nas je pognalo iz šotoru in nestrpno smo zrlí proti svetlobi, ki se je počasi bližala. Kmalu se je slišal tudi hrup motorja. Po nekaj dolgih minutah je tovornjak zavil s ceste, v travo, s svojimi žarometi osvetlil naše šotore in se naposled ustavil tik pred nami. Motor je utihnil, žarometi pa so še naprej svetili v temo. Iz kabine so izstopili Mišo, Janč in — Ricardo, šofer, ki se je že prej večkrat ustavil pri nas. V grlu me je nekaj stisnilo in moja prva misel je bila, kaj je s Frančkom? Mišo in Janč, čeprav precej na kraju svojih moči, sta uganila naš strah in kar namesto pozdrava povedala, da je Franček v bolnici v Huarazu z ozeblimi prsti na nogah, sončnimi opeklinami po obrazu in očeh — torej vsaj živ.

Pa tudi njima so ozebli prsti na nogah.

Medtem ko sem ju ob svetlobi žarometov pregledal in povil, sta pripovedovala. Tretji večer so po ameriško-italijanski smeri dosegli rob stene in vrh. Že med vzponom so izgubili radijsko anteno. Z vrha se je začel sestop po ledeniku na jugozahodni strani Huascarana v dolino Rio Santa, ki ni bil nič manj naporen kot vzpon. Širna, strma ledena puščava s svojimi grozljivimi razpokami, navpičnimi modrosevajočimi ledenimi stenami, labirintom ledenih stebrov, žlebovi, po katerih je podnevi, ko je žgalo sonce, drla ledeniška voda, se jim je, utrujenim, zdela še neskončnejša. Šele zvečer drugega dne so se ustavili na robu ledenika in na robu svojih moči. Peti dan po vstopu so se že na kopnem pridružili skupini turistov in z njimi sestopali v dolino.

Še isto noč smo se trije odpeljali z Ricardom v Huaras in dve uri po polnoči bili že ob bolniški postelji. Tam sta poleg mlajše dežurne zdravnice, bila še Italijan, zdravnik iz omenjene skupine turistov, in francoska zdravnica, ki smo jo bili spoznali že v Llanganucu. Tako smo sestavili res zelo mednarodni konzilij in precej nelzkušeni mladi peruanski kolegici na njeno veselje prevzeli lep del skrbi in dela z našim bolnikom.

Drugo jutro sem bil že zgodaj spet v bolnici. In ko sem videl, da tam šele denar odpira vsa pota in kljub temu skromne možnosti, sem sklenil Frančka še isti dan odpeljati v bazo, pred tem pa urediti vse za njegovo takojšnjo vrnitev v domovino.

21. junija, ko je doma prvi dan poletja, nas je zbudilo oblačno jutro. Piramidasta gora

---

drugih težkih smeri preplezala tudi severno steno Eigerja, severno steno Matterhorna pozimi, Bonattijev steber, sev. vzhodno steno Civette itd., da ne govorimo še o šest in sedemtisočakah, na katerih vrh je že stopila ženska noga, med njimi pa je tudi Everest in Gašerbrum II (8035 m).

Rado se govori, češ da so alpinistke posebne vrste ženske. No, po sposobnosti volje in duha gotovo. Sicer pa velja — ob 10-letnem jubileju RHM — da je bilo na letnih sestankih tega kluba dovolj ženskega šarma.

T. O.

ŽENSKÉ ZAVZELE MOŠKO TRDNJAVO

Tako poročajo o novici, da se je po 115 letih obstoja Club Alpin Suisse (CAS) odločil sprejemati v svoje članstvo tudi ženske. Do konflikta zaradi te moške ekskluzivnosti je prišlo takoj po ustanovitvi SAC. Po 60 letih prerekanja so ženske ustanovile SFAC (Švic. ženski alpski klub), ki ima danes 7800 članic. Razume se, da je taka ekskluzivnost anahronistična, nazadnjaška in še ozkosrčna, ne glede na uspehe ženskih alpinistk.

T. O.

EVEREST 78

Tak naslov je dal svoji knjigi dr. Pierre Mazeaud. »Povest« o ekspediciji se drži kalupa, ki se mu le redek himalajec zna upreti. Preprosto, bolj ali manj živo poročanje o načrtu za pot, odločitve, izbiranje moštva, priprave, odhod, potovanje k gori, in »za las je šlo«, zmaga; živahno pero, nujne metafore iz vojaškega jezika (skupine, strategija, naskok, spopad, zmaga). »Če bi ostalo samo pri tem,« pravi poročevalec Vincent Renard, »delo sploh ne bi zaslužilo komentarja.«

Yanaraju je dobila bel pajčolan, ki je spet zabrisal sicer tako oster rob ledenika pod vrhom, in po šotorih je škreblljalo. Ob pol sedmih se je pripeljal najeti šofer.

Franček in Mišo, pri katerem so ozeblne bile tudi nekoliko hujše, sta bila kmalu pripravljena in po kratkem slovesu sta nastopila pot proti Limi.

Ta dan je bil ves mrk, oblačen in hladen, še postrvi niso kaj prida prijemale. Pa tudi nogometno tekmo, za katero smo se že pred dnevi dogovorili z Luchom in nekaj pripadniki Guardie civil, smo izgubili z visokim rezultatom 4 : 7.

OBLETNICA OBLETNICE

VALENT VIDER

Velike reči so se dogajale leta 1893 v Gornji Savinjski dolini. Ne samo tu. V Sloveniji so se zganili planinci, da bi postavili meje avstrijsko-nemškimi planinskimi društvom. Tu smo Slovenci in te gore naše. Last kmetov, pastirjev, drvarjev, lovcev in planincev izobražencev, ki smo tu rojeni. Ustanovili so Slovensko planinsko društvo v Ljubljani in kmalu za njim prav zaradi Savinjskih gora — takrat so se imenovale še Solčavske planine — savinjsko podružnico SPD. Ustanovitelj in načelnik podružnice Fran Kocbek je s svojimi zvestimi pomočniki že naslednje leto zgradil na Molički peči kočo SPD, za njo pa l. 1898 še Ciril-Methodovo kapelico, oboje navkljub nemški koči na Ko-rošici.

Otvoritev koče je bila priložnost, da so se zbrali narodni delavci in se pogovorili o nadaljnji gradnji planinskih potov in koč. Bogato je bilo delo teh prvih deset let SPD. Vse so morali iztrgati narodnim nasprotnikom, za vse najti denar, saj je bila bogatija večinoma v nemških rokah. Oprti na domačine, kmete, delavce in redke obrtnike so se izobraženci v solčavsko-savinjskih gorah dobro bojevali za slovensko posest.

Da bi lepo proslavili uspehe prvih desetih let SPD je Savinj. podružnica kot najbolj agilna in uspešna skicala prvi vseslovenski planinski tabor dne 15. 8. 1903 na osrednji domačiji Logarske doline V Logu. Devet let je že poteklo, odkar je bila zgrajena

---

A tu vmes pride še galerija portretov: članov odprave, nosačev, novinarjev in drugih. Mazeaud temu polaska, onega useka, tak je pač svet, ne povsem dober ne povsem slab. Seveda je vsak od teh ljudi Mazeaudov prijatelj, to vesoljno prijateljstvo gre na živce, a vsakomur je pač treba dati dobro besedo. Mazeaudu seveda ne gre za to, da bi risal portrete, da bi presojal ljudi. Gre le za hipne vtise, za opombe, pripombe in anekdote. Ker je strokovnjak za digresije, nam predstavi tudi nenadne, pomembne obiskovalce: tu so na vrsti Yanick Seigneur, predstavniki vodnikov iz Chamonixa, predsednik himalajskega komiteja, predstavnik mogočnega dnevnika »Monde« — cela vrsta ljudi, lahko bi zakrila sam Everest. Mazeaud nima dlake na jeziku, ne skopari s trdimi besedami in ne z ostrimi sodbami. »Iztiska tvore«, opisuje spore in jih nič ne sladká. »Vedno so mi nazadnje očitali, da povem vse naravnost,« pravi Mazeaud v knjigi. Trditev drži, vendar s pripombami. Gotovo, Mazeaud ne varčuje z besedami, če naleti na obrekovanje, na sovražno stališče nekaterih: »Važno je, da se pride z besedo na dan,« pravi glede takih stvari.

Renard pa se pri tem citatu vprašuje: Važno za koga? Važno za kaj? O tem bi se dalo govoriti pri tistem delu knjige, kjer gre za nekakšno poravnavo računov. Med predsednikom Himalajskega komiteja, ki je po krivici obdolžen, da je bil zoper enega od članov ekspedicije, in tvornico za alpinistično opremo, ki je ekspediciji obljubila veliko podporo. Šef ekspedicije dr. Mazeaud ne varčuje z besedami, če naleti na obrekovanje, na sovražno stališče nekaterih: »Važno je, da se pride z besedo na dan,« pravi tudi glede takih stvari Mazeaud.

Šef ekspedicije dr. Mazeaud zadevo pošilja k vragu in ne pomisli, da s tem dela uslugo vsem tistim, ki bi bili radi šli z ekspedicijo. Čemu taka javna obsodba cele vrste oseb in organizacij, se vprašuje Renard.

Pierre Mazeaud, nadaljuje Renard, izrablja (zlorablja?) svoj nekdanji močni položaj državnega sekretarja, ki je uspel na Everestu in izdal knjigo z veliko naklado, da v njej

cesta do Solčave, ki je olajšala prihod iz Spodnje savinjske doline in od mariborske strani. Sicer pa so planinci prihitali vkup z vseh strani čez vse gorske prelaze, ki drže v srčje Savinjskih gor, v Solčavo in Logarsko dolino. Za ta praznik obnovljena, kot kmečki dvorec lepa in mogočna hiša V Logu je vsa v zastavah sprejemala goste. Domačini so že v Lučah s slavolokom in slovenskimi zastavami pozdravili goste iz krajev ob Savinji in jih skozi Solčavo z zastavami in s slavolokom spremili do Loga.

Iz Savinjske doline so prišli odborniki in člani Savinjske in Zasavske podružnice SPD. Poleg načelnika Frana Kocbeka tajnik Šijanec; dr. Josip Vrečko, dr. Ivan Dečko, dr. Jure Hrašovec, dr. Fran Rosina, Emil Orožen, dr. Josip Tomižek in številni drugi iz štajerske in koroške strani, iz Železne Kaple so čez Pastirkov vrh prišli Korošci, tesno povezani v vseslovenska planinska dogajanja. Čez Kamniško sedlo so prišli odborniki in odposlanci Kamniške podružnice SPD, med njimi dr. Fran Tomižek, dr. Förster, A. Mikuš s soprogo, Miha Perovšček idr. Iz nove Češke kočje na Sp. Ravneh so prišli čez Savinjsko sedlo starosta čeških planincev in načelnik Češke podružnice SPD dr. Choudounsky, njegov brat in hči in še več čeških družin in planincev z jezersko-gorenjske strani. Med njimi tudi P. Majdič in Zanier, industrialca in veletrgovca iz Kranja. Številno so bili zastopani domačini, kmetje in drugi. Prišel je profesor dr. Vladimir Harle, solčavski domačin in vnet planinski delavec. Drugi solčavski rojak profesor France Štifter, »oče solčavskega turizma«, je poslal brzojavni pozdrav iz daljne Kaluge pri Moskvi, profesor dr. Johannes Frischauf pa iz Tirolske.

Tamburaški zbor iz Velike Nedelje pri Ormožu, ki ga je vodil požrtvovalni Serajnik, je zelo razgibal prsto zabavo po končanem zboru do pozne ure. Tako je minil ta dan pred 75 leti. Lep, sončen dan, v vseh ozirih prazničen za slovenske planince, ki so premerili storjeno delo in šli z zaupanjem v načrte za bodočnost. Spomin na ta tabor V Logu je ostal živ. Zapisan je tudi v Planinskem Vestniku in seveda v srcih domačinov, ki so ga doživeli in nam pripovedovali o njem.

Naj v spomin na tabor in na 75 let, ki so do danes minula, omenim še naslednje:

Dosti hudega je v tem času doletelo naše kraje in ljudi. Solčavo in Logarsko dolino so požgali Nemci l. 1945, da bi jih še bolj pomnili zaradi vsega hudega, kar so narodu napravili v 1000 letih. Pogorela je tudi domačija V Logu in vse, kar je hranila. Le spomini v srcih preživeli so ostali.

Sedaj že pokojni Franc Logar mi je nekaj let pred smrtjo ponudil dve uokvirjeni sliko-fotografiji, ki mu jih je poslala vneta in ugledna planinka Trobejeva iz Gornjega grada. Pri njih je bil domač nadučitelj Fran Kocbek, dolgoletni načelnik Savinjske podružnice SPD in sklicatelj tabora V Logu. Njegova slika je še nedavno visela v gostilniški sobi pri Trobeju. Sedaj so jo prenesli v novi šolski dom v Gornjem gradu in ga po

---

vsem pove svoje štiri resnice (in nekaj neresničnosti), zraven pa nekaj jedkih pripomb na množični šport, vse to pa z »vodilnim motivom«: Važno je, da se to pove.

»Dovolj sem rekel, knjiga je drugačna, kot so druge te vrste — razen v tistem delu, ko govori o vzponu. Govori o mnogih incidentih, vendar ne omogoča, da bi bralec prišel do jasne, izpričane sodbe. Pomagala bo s temi zapleti postaviti na dnevni red utemeljena vprašanja,« beremo v poročilu. Mazeaudova knjiga je izšla leta 1978 v Parizu, v založbi Ed. Denoël.

T. O.

ČRNI MOČERAD, ČUDNA ŽIVALCA

Pravijo mu tudi planinski, salamandra atra pa je krščen po latinsko. Kdo od obiskovalcev planin ga še ni videl! Videl že, malo kdo pa ve, kako živi in preživi v gorskem svetu. Prirodopisci seveda vedo, da ne léže jajc v vodo, iz katerih bi potem zlezli »pupki«, ki bi znali dihati v vodi s škrgami. To je živородna žival, samica skoti 5 cm dolge močeradke, ki dihajo s pljuči. Vse potrebne metamorfoze opravijo v desetih do enajstih mesecih v trebuhu samice, da pridejo na svet godni za surovi planinski svet. C. Rohrbachova piše o tem v »Alp.« 1978/12: Nekateri avtorji celo trdijo, da »brejost« traja 2—4 leta glede na višino. Vendar znanost še ni ugotovila, če se planinski močerad v velikih višinah sploh pári. Zležeta se samo dva mladiča. Sicer ima samica na razpolago 30 nerazvitih jajc, razvije pa se samo eno in to več mesecev živi od drugih jajc, ki se zlijejo v redko kašo. Do neke mere mladiča živita na rovaš možnih bratov in sester, ki se morajo že vnaprej odpovedati, da bi oživele. Vse so »žrtvovane« za hrano enega samega mladiča. Biologi imenujejo taka jajca »trofična« (hranilna). Planinski močerad je prilagodil svoj razplod trdim razmeram v gorah. Amfi-

Planinski tabor
ob desetletnici
ustanovitve
Savinjske
podružnice
Slovenskega
planinskega društva
v Logu 15. 8. 1903
(pred hišo
posestnika Logarja)

njem imenovali. Gospa Trobecjeva je ostala zvesta planinka; še z 82 leti je stopila na vrh Ojstrice in hkrati vzela slovo od dragih ji gora. Z Logarjem sva snela sliko iz okvirjev. Nisva vedela, na kakšno slovesnost se nanašata. Na eni od slik je bil rahlo s svinčnikom zapisan datum: 15. 8. 1903. In mi je šinilo v glavo: Saj to je desetletnica SPD v Logu! Nisem vzel teh spominov, v Log spadajo, v domačijo, kjer so bile dotlej. Tu naj ohranjajo spomin na pionirska leta slovenskega planinstva. Žal je dobro ohranjena le slika s proste zabave, močno pa je vlaga pokvarila skupinsko sliko vseh udeležencev tabora. Ni več važno razpoznati navzočnih oseb, za nekatere se po primerjavi z njihovih osebnih slik to še da ugotoviti.

---

bijška favna, živalce, ki žive v vodi, žive v res težkih pogojih: Komaj se planinske mlake odtajajo, že spet zamrznejo.

Planinski močerad v gorah ni redka žival. Do 3000 m visoko prileze, edini plazilec, ki živi na snežni meji. Našli so ga že tudi na osrenjenih snežnih otokih, najraje pa blizu drevesne meje in na alpskih pašnikih.

Pari se vedno na kopnem. Samec najde samico z vohom in vidom. Hladni močeradov temperament pa se ne poda takoj. Ko samica zagleda »snubca«, se mu izogiblje, samec trmasto sledi, dokler samica ne počaka. Potem se samec zrine pod njo in jo »štuparano« odnese na sprehod. Njej to ni ravno všeč, brca z nožicami, polagoma pa se umiri.

T. O.

QUO VADIS, ALPINIZEM?

Tako je ob 100-letnici Österr. Alpenclube zapisal Dunajčan Erich Lackner. Po kratkem pregledu stoletnikove zgodovine avtor ugotavlja: Alpinizem se je popačil. Popačila ga je družba, to se pravi ljudje, današnja »konsumna« miselnost, ki se je polastila tudi alpinistov oziroma vpliva tudi na alpinistično duhovno lastnino, zbrano v stoletju.

Splošni standard v povezavi z industrijo, ki je v Iskanju tržišča odkrila planinstvo in ga tehnološko razvila, pospešuje ta razvoj in hoče prodajati alpinizem kot najvarnejšo stvar na svetu. Alpinizem, ki se je moral dolgo časa boriti za družbeno veljavo, so zdaj preplavili psihično neprimerni ljudje, ki menijo, da se vse lahko kupi in podvrže. Vprašanje, kam gre tak razvoj konsumnega alpinizma, postaja vedno bolj pereče in pomembnejše. Vprašanje bodočega razvoja alpinizma je bilo večkrat aktualno, bile so dinamične debate (Preuss, Dülfer, Rudatis, Hasse idr.), ki so načenjale predvsem etična vprašanja alpinizma. Danes se v Evropi o tem ne govori. Značilno pa je, da se o tem

SREBRNJAK

LUČKA SODJA

Že nekaj dni sva bili ujetnici sobe, čepeli sva vsaka nad svojim zvezkom in premlevali tujo učenost. Jaz, na primer, kako ravnaj z otroki pri učenju, kako jim bodi živ zgled, svetilnik, pokončnež. Marija se ubada z integrali. Na vsake toliko pa se ujameva s pogledi in zastokava: »Kako je zdaj na Vršiču? Verjetno je prima zmrznjeno in vsi lahko lezejo...« In svojega klavnega položaja se še bolj zaveva. V hipu se vrževa vsaka na svojo posteljo. To je že skoraj znamenje popolnega obupa. Le počasi, skrajno počasi nama prisije v pogubno temačnost drobčen žarek; spomin, ta odlična lastnost človeškega razuma, začne delovati in iz žarka zasije ogenj, velik, mogočen: Srebrnjak! Pred nama vstaja kup kamenja, visok, silno visok. Raste natanko iz sredine sobe, predre strop, razmakne stene, tisto puhlo vsebino zvezkov prekriči s strašansko lahkoto in nenadoma nama vsak njegov kamen, kamenček, vsaka čisto majhna, najmanjša travica postane strašno dragocena, strašno blizu in topla, prevpije vse, strah pred izpitom in ocene in sploh...

Pa vse sploh ni bilo tako lepo in čudovito. Tudi dragocena naša glava je že vse lepo posrkala vase.

Že jutraj nas je tistikrat rahlo namočil dež, povedrili smo v zavetju visokih, mehkih macesnov, ki v polkrogu obdajajo Zapotok. Ne vem, kje sem hodila do tistega dne, toda vse te poti so se izkazale za nične. Zapotok je na prvi pogled zmagal.

Vreme se nas je usmili in nekako smo se le odločili za plezanje. Pod steno kot običajno tisti znameniti nemir. Kod kadar se odpravljajš k nedeljski maši in ne veš, ali ga boš videla ali ne. In kaj bi se še splašalo nadeti nase. Pričakovanje nečesa velikega, enkratnega in čisto na dnu rahel grenak spomin. Spomin na vse, na vrste strahu — od čisto majhnega do tistega zadnjega. Spomin na trden sklep — nikdar več v steno! A zagon zmaga.

Pri vstopu smo imeli malo težav, na videz nepreplezljivo mesto se je uprlo našim telesom, dokler ni najmlajši, Črt, le prodr. Jaz niti poskusila nisem, a pozneje sem našla odličen oprimek, ki so ga vsi po vrsti prezrli. Dve navezi smo bili, vsi zeleni, Črt je s svojimi desetimi smermi prevzel vodstvo. Naprej je bilo kar lepo, malo šodra pa malo »prima« trdne skale. Kmalu smo začeli požvižgavati in prepevati, končno pa se je iz teh različnih motivov prevladujoče izcimila moja »Pleničke je prala«, čeprav motiv ni najbolj primeren za bodoče strašne alpinistke. Celo sonce nas je začelo božati in

---

govori zelo močno v Ameriki: tehnološki razvoj, splošno blagostanje, cenena potovanja, znanost, tehnika, gre tudi za psihične spremembe, vse to in še kaj je pripeljalo človeka, da je kos »ubiti« sleheren alpinistični problem. Dobesedno ubiti: z brezobzirnostjo do stene in gorskega sveta in s tem, da to človek s svojo tehniko nevarnosti ne vidi več v nekdanji podobi.

V tem položaju so v Ameriki prišli do alpinizma z reduciranimi sredstvi. Človek naj se prostovoljno odpove tehnološkemu doppingu in tako spet stopi v »center dogajanja«, torej plezalec sam in ne tehnika.

Misel na redukcijo se ne bo popačila v okrepenel sistem, ker je podvržena neprestanemu preoblikovanju in spremembi vrednot: stran z umetnimi pripomočki, stran od civilizacije, dovolj je »težkih« ekspedicij s kisikovimi bombami. Odloča sposobnost človekovega uma in volje, ne pa tehnika.

Avtor Lackner pravi, da je bodočnost ÖAV v realizaciji te ideje.

T. O.

DVA VELIKA ALPINISTA (STENICO, JUGE)

V letu 1978 sta se srečala z nesrečo dva alpinista z velikim mednarodnim ugledom. Mario Stenico se je smrtno ponesrečil v plezalnem vrtcu Ragoli pri Trentu. 20 minut po padcu je bila pomoč že prepozna. V 30 in 40 letih tega stoletja so ga šteli med najbolj zveste in sposobne alpiniste. Plezal je od leta 1935 do smrti, ki ga je vzela pri 65 letih (9. 9. 1978). Med svoje največje uspehe je štel naslednje prvenstvene vzpone: po vzhodni steni Aig. Noire de Peuterey (1938), po južni steni Cima d'Ambiez (1939), po zahodnem stebri Campanile Basso (1947), po jugozahodni steni Torre del Lago (1942), prvo ponovitev v južni steni Cima Ambiez itd. Po vojni je ponavljal mnoge slavne smeri, med drugimi tudi francosko v Zahodni Cini leta 1960. Nobeden pravzaprav

rinili smo kar naprej. Stena pa je začela kmalu kazati manj prijazen obraz, odpirali so se precej strmi kamini, kamni so začeli leteti in pesem je zamrla. Črt si je na vsakem stojšču pridno nažigal cigarete, a stena je vendar tudi dobra vzgojiteljica, natančno ve, kaj je primerno za doraščajočo mladino in po hitrem postopku se mu je uprla. Vodstvo sva prevzeli midve, pridno odstranjevali kamenje in v strahu, kako se počutita stranki pod nama, vedno znova vpili, če ju je kaj zadelo. Tudi nama je postajalo od časa do časa vroče in velika skala, ki je ravno na vrhu kamina zavzela svoje veličastno mesto, Mariji pa je razodela, da se želi premakniti, je čisto zadnji hip zletela v grapo na nasprotni strani in tako meni prihranila rahlo neprijetno spoznavanje trdotnih lastnosti kamenin (čeprav načelno nisem proti izobraževanju ob delu). Spodaj pa vplije in potem tisti znani molk. Začela sem že kar rjoveti: »Črt, Črt, ali slišiš?« Spodaj pa nič. Kljub temu se nama je zdelo, da sta še živa in od časa do časa sva jima pustili kakšen klin. Veliko veselja nama je povzročil zapuščen tetrapak, počastili sva ga z vestnim ogledovanjem. Tudi skalni možic, do katerega sva po večjih ali manjših zapletih prišli, nama je razodel, da tokrat izjemno vsaj z orientacijo nimava težav. Še nekaj precej gladkih in strmih kaminov, Marija je hotela kar naravnost naprej, jaz pa sem na desni z mojim superpsihološkim čutom zaslučila stezico (stezičko Maričko, teh se pa vedno razveselim) in res se je mojim očem razodela odlična stvar. Preplaval me je val zmagoslavja in divje sem se pognala naprej, v istem hipu (ko sem bila vsaj duhovno že lepo rešena na vrhu) pa me je živalski krik od spodaj spet potisnil v majavo negotovost premikajočih se skal, a hiter obrat glave je registriral samo Lojza, ki mu tako strašenje vzbuja kar prijetne občutke, pa tudi moji so postali prijetni. Videti in čutiti človeka, ki se spozna na svoje stvari, je v takih okoliščinah res olajšujoči proces. Zgoraj nas sprejme travica in toplo, res toplo trentarsko sonce. Vrhovi zapojejo svojo zmagujočo simfonijo, v vse smeri in v vseh nivojih kukajo s črnimi glavicami v bele tančičaste oblake, v koncentričnih krogih se nam razodevajo vsenaokrog, do poslednje zaznave očesa v svoji popolnosti. To ni domači Stol, tudi takrat ne, kadar ga rdeče obsije večerni žar, ne, to je najin, pravkar osvojeni Srebrnjak. In čisto na dnu duše si pravim: »Splučalo se je!«

Počivamo, posedamo, čakamo Črta in Franceljna in (če že moram priznati) uživamo. Kako raznovrstni so hribi v svojih »malih skrivnostih velikih mojstrov! Nikdar jim ne prideš do konca, nikdar ne odkriješ poslednje tančice, pa če si še tako nadarjen psiholog!

Toplo soce, travica, majhne bele rožice, Marija, Lojz pa spet sonce in travica, podjetna zavest, da je tokrat res šlo že kar v redu in da... Skoraj zadremam, le rahlo še viziram stezičko Maričko, po kateri tečemo v gosjem redu in nas spodaj zopet sprejme

---

ne ve, koliko prvenstvenih smeri ima. Bil je 57 let star, ko je v Civetti splezal smer Lettenbauer-Solleder, pri 62 letih je sam ponovil Piazovo smer v Punta Emma. Bil je zgled alpinistične in človeške skromnosti, tako pišejo o njem. — Napisal je tudi knjigo »Guglia ali Brenta, zgodovina gore«. Leta 1975 je izšla tudi v nemščini.

O Jeanu Jugeu smo že pisali. Njegova smrt (8. avg. 1978 na grebenu Hörnli) je prišla v reševalsko literaturo ne samo zaradi njegove znane osebnosti. Bil je od leta 1972 do 1976 predsednik UIAA, po stroki doktor fizike. Ob ne najboljši vremenski prognozi je z dvema vodnikoma vstopil 6. 8. 1978 v slavno Schmidovo smer v severni steni Matterhorna. Vremenski preroki so imeli prav, prišlo je do preobrata, v Matterhornu se je zmrazilo, zmeglilo in snežilo. V višini 4200 m je vodniška naveza z dr. Jugeom bivakirala. 7. avgusta so prišli na vrh. Dr. Juge je bivakiranje slabo prestal. Na »Rami« so pri sestopu morali še enkrat bivakirati: dr. Juge je bil preveč prizadet, da bi mogel sestopiti do 150 m niže ležečega zavetišča Solvay. Vodnika sta ga poskušala nesti, pa ni šlo. Sestopila sta do kočice Solvay, da bi poklicala SRFW (Švic. reš. letalsko službo). Zveza ni funkcionirala, priključila pa sta Air Zermatt. Vendar vreme ni dopustilo, da bi zletel v goro helikopter. Zato so stopili na pot štirje reševalci, v snegu in viharju. Na grebenu Hörnli, kjer je obtičal dr. Juge, je zapadlo pol metra snega. Potem je vreme dovolilo, da sta poletela dva helikopterja. Dr. Juge je moral po zdravniškem mnenju izdihniti med 22. in 24. uro.

Komentar? Hiebeler je zapisal, da je dr. Juge že leta 1975 za las ušel smrti v Eigorjevi steni. Od 9. do 11. avgusta 1975 je z znanim plezalcem Michelom Vaucherom že preplezal severno steno Elgerja, pri sestopu po zahodnem boku gore pa je tako oslabil, da ga je moral reševati helikopter. Fizik dr. Juge, pravi Hiebeler, bi moral vedeti, da pri sedemdesetih letih človek nima več fizične moči za take vzpone. V hribe je začel hoditi kot mladenič, velike vzpone pa je delal od leta 1968 dalje, torej zadnjih osem let. Starostna slahoplehnost? Hiebeler mu jo očita. Po 60. letu je splezal jugozahodni

zeleni Zapotok. O, bežne sanje, varljivi up, goljfiiva kača, spoznaj, da smo brez dna polnili sode...

A spoznanje je rahlo razumsko-praktična zadeva in vedno nastopi nekoliko pozno, po praktičnem delu.

Črt in Francej na obzorju, oba žarita, nadobudno jima siljejo oči. Lojz pa začne pri-ganjati k odhodu. Ujamem odtenek skrbi v glasu, a si ga ne upam vprašati, kako se gre dol.

Lezemo po grebenu, piščančki tečajniki počasi in previdno. Živčno grabimo za vse, kar se nam le ponudi, Lojz pa ponosno, češ, jaz znam, sem vaje tega. Končno prilezemo malo naprej, do grebena, kjer se izteka centralna smer, in tam, čisto na robu neke skale čepi Martin, zmerja in vpije in na tihem pomislim, da bo tu za dobrega psihologa še kaj zanimivega dela. Človek je povrhu nezavarovan, binglja z nogami v praznino in spet se mu vsuje cela ploha skrivnostnih rečenic navzdol. Za naše ogovore je imun in če pomislim, da sicer na vsakem sestanku redno spi, me ta pojav še bolj pritegne. Šele čez čas zasledim spodaj dve pikici; kačeta, da sta zelo zadovoljni s poplavo psovok in od časa do časa zajavkata: »Kam pa zdaj, Martin?«

Pa spet rohnenje in poplava nespodobnih besed.

Končno se tudi onadva zaobzorita na vrhu in zdaj nas je že osem. Spet pospravljanje opreme in zastoji. Ne držim več, povprašam Martina, kako se gre dol, pa modro odgo-vori: »Kakor za koga!« O, kakšna vrhunska zmota, v končni fazi je bilo za vse enako: ista vrv, isti klin, ista zanka...

Tečajnike-piščančke naženejo naprej, spet lezemo po grebenu, spet grabimo za vse, kar nam le ponudi mati narava, končno pa obstanemo pred nekakšnim grabnom, ki se ostro odpira z grebena navzdol. Piščanci se postavimo drug za drugim v »vrsto zbor« in začivkamo navzdol: »Čiv, čiv, a tle dol?«

In najstarejši, ki mu je alpinistični greben že porasel, samo kikirikati še ne zna, doda: »Tle je pa strmo!«

Lojz pa spet priteče v košati pozi, z osvajalnimi gibl se nagne navzdol in zamahne (ne vem, odkod take navade), močno zamahne z zgornjo okončino nad greben in pribije: »Tle bomo šli!«

Martin je prepaden: »Pa ne tle, Lojz, tle pa res ne!«

»Pa prav tle!« pribije Lojz še enkrat in oči se mu gospodovalno zasvetijo. Kaj moremo, šele piščančki smo, prestrašeno molčimo.

Potem se začne. Uvod pravzaprav ni tako strašen. Sestopamo ob napeti vrvi. Lojz je zadnji. Spodaj se ponujata dve varianti. Odločimo se za eno in seveda pozneje kritike ni in ni konca, čeprav bi tudi druga ne bila nič boljša. Zdaj se je treba že spuščati. Prvi klin zabijemo po velikih premislekih, nobena špranja ni dobra. Ko pa nekdo še

---

stebor Druja, Walkerja v Grandes Jorasses, zahodno steno Aiguille Noire. Leta 1976 je sodeloval pri filmu o nevarnosti v gorah. »K varnosti v gorah spada tudi človekova izkušnja in pamet. Žal se Jean Juge s tem ni mogel pobotati,« pravi Hiebeler.

T. O.

JE PLANINSTVO RES MODNI ŠPORT?

Nekateri pravijo: Če ne v celoti, pa vsaj nekatere njegove panoge npr. množični obisk nekaterih sten, renomiranih gora. V Avstriji je ena takih Dachstein. Dunajčan Hans Schwanda, veteran, pravi, da dobi kurjo polt, če pomisli, da se ob lepem vremenu za konec tedna v Steinerjevi smeri (južna stena Dachsteina) nabere do sto plezalcev, žičnica iz Ramsaua na Hunerkogl pa vsake četrte ure vzdigne 80 ljudi v bližino Dachsteina, na stotine ljudi pa mrgoli tudi po navadni poti na Dachstein. V sezoni čakajo klienti za Matterhorn vsaj tri tedne na vodnika. Najmanj! Na Grossglockner, na Mont Blanc se pomikajo množice. Dobiti posteljo na Gouëteru ali v koči na »Erz. Johann« — komaj kdaj! Kaj vleče ljudi na vse »najvišje vrhove« dežel, držav, sveta, se vprašuje Schwanda. Nekakšen planinski fetišizem? Eksces nekega pojava? Lepota vrha? Ne, odgovarja stari modrijan, magnet je tu »magično« število: Najvišja točka tu, tam, vse do Himalaje. Kvečjemu še geslo: »Lep razgled!« A ta razgled ne prigaraj, saj je na stotine vertikalnih prometnih naprav, ki te potegnejo kvišku in ti omogočijo panorame vseh vrst. — Množični cilji! Mrgolišča v gorah — to je podoba današnjih Alp, selijo pa se tudi drugam. Kakorkoli že, zavrl tega ne bo nihče, še najmanj pa tisti, ki iščejo le samotne, nerazglašene cilje. Velikanska večina ljudi uživa, če se kaže, giblje in postavlja pred množico, ne glede na to, da je tudi gorski svet — za vse ljudi, če smo jim pokazali pot, jo nadelali, zavarovali in slovesno odprli za — menda ne bomo tajili — čim bolj množični promet in — obisk. Počemu zdaj še kurja polt?

T. O.

žrtvuje rahlo tanek prusik, se dve glavi nemo spogledata: »75« reče prva. »80 doda druga in se že divje ozira okrog:

»Ta zanka še za perilo ni dobra!« Ker v takih okoliščinah nekje v meni nekaj zatrepeče in prevpije čistokrvni gorenjski rod, nemo posežem v nahrbtnik in privlečem odliččen, nov supertrak. Potem se gnetemo v »vrsto zbor«, rahlo podhrtevamo in v mislih ponavljamo Dülferjev sedež. A ko prideš na vrsto, se ti roka in noga zamešata in ko že hočeš začeti s stvarjo, opaziš, da ti položaj ne ustreza: rešiš se nazaj k še živečim in se živčno znova urejaš. Stvar se vleče, vleče. Lojz hoče obdržati red, pošlje alpiniste naprej, da bi pripravili klin in zanko za naslednji spust. Marija, ki jim sledi, najde Martina v napetem dialogu s sveže zabitim klinom (»A boš držal a ne, baraba?«), Slavc je pa že tako ves zmešan pri iskanju novc, dosti močne in sploh zanke. Takrat enkrat me zadene nepoklicani kamen naravnost v komolec, roka mi začne mrtveti in to desna roka, glavno orodje. Začnem jo ujkati in stokati, bolečin pa me odreši Slavc, ki iz čiste hudobije ugotovi, da sem samo razvejena. To me razjezi do takšne mere, da v hipu pozabim na roko in začnem premišljevati najslabše stvari o njem.

In kaj se dogaja pri klinu? Lojz se motovili okrog in to je že dobro znamenje. Sve-tuje nam, naj se dodatno zavarujemo, kar povzroči nove nevednosti. Zdaj so problem vozli. Dobro, s prusikovim na glavno vrv, kako pa okrog sebe? Ravno Črt je na vrsti. Že stoka: »Ne znam se privezati!« In Lojz igra zdaj tudi dobro mamto lažnico, z gibčnimi prsti mu uravna zadevo in ga napoti navzdol. V zadnjem hipu se spomnim, da tistega drugega vozla tudi jaz ne znam, postane mi zelo nerodno, preklinjam se, ker se nisem malo več urila, spodaj pa nemo zija globina. Tiha, večna spremljevalka, ki ne prizna popravnih izpitov. Slej ali prej se moraš sprijazniti z njeno nevidno senco. Sklonim glavo: »Ne znam.« In Lojz že zavezuje. Ne vem, zakaj, ampak danes se gre dobrega duha Ariela. In ta vloga mu kar pristoji.

Mrak je. Morda se tega dejstva zavem šele, ko hočem pregledati smer spusta, pa me tiho in nemo presenetni mrak. Začnem. Nobene hrabrosti ni treba, stvar gre kot po tekočem traku. Drug za drugim. Dosti hujše bi bilo preživeti noč v tej sivi prepadnosti, z edinim tovarišem vetrom, ki zna tako hitro pregnati življenje iz rok in nog in te napraviti togega in mrzlega.

Noč nam ne prizanaša, gosti in gosti se, zagrinja Srebrnjakove obisti in še malo se ji ne sanja, da se tam v nekem grabnu gnetejo človečki, ki imajo sicer hodilni aparat prilagojen za horizontalo, danes so se pa rahlo prevzeli in so v teh strmih.

Zdaj zabija in zavezuje samo še Lojz. Nemo, odločno. Le včasih nam še vrže kakšno besedo in nenadoma oživi pred mano najbolj osovraženi profoks na gimnaziji, strašen skeptik in še cinik, ki je dvomil o vsem, samo o našem popolnem neznanju ne. Isti gib, isti ton, isti cinični prizvok, ista prevzetnost, njegove besede sem k sreči pozabila. A tokrat so vse našete lastnosti naravnost zaželeni! Nemo ga občudujemo. Lojz preskusl zanko in izgine v nevidno temačnost. Potem drugi, tretji. Izginjamo v nič, v gostečo se temo, in ko začutimo, da se bo vrv iztekla, spet otipamo vodoravnost in kličemo druge. Neprijazni glasovi se od nekje oglasijo, tavamo proti njim, grabimo za nevidne oprimke in končno z olajšanjem zaslutimo temne silhuete. Raztežaj se vrstijo, Srebrnjak postaja neskončen. Zdaj se zbiramo pod nekakšno kamnitno streho. Jemo rozine. Vrv se nam je zgoraj zataknila in Srebrnjak bi nas to noč ne bil spustil več iz rok, če ne bi bil naš Ariel splezal po vrvi in jo rešil. In že spet zabija. Preden se znova spusti, ga Martin opremi z nasvetom: »Da ne boš utrgal, bomo morali še enkrat zabiti!« Sproščeno se smejemo, Lojz ne razume niti besede. Še vedno nismo na dnu. Le redek premore baterijo. A močan curek svetlobe nas še bolj oslepi. Spuščam se tretja. Čisto gladke plošče so idealne za trening v spuščanju, kakor smo to našo odisejdo poimenovali. Na majhni polici počivam. Z nogami spet zatipam po steni in se enakomerno odrivam. Nenadoma stene zmanjka, noge mi uidejo daleč v steno, vrže me na hrbet, divja bolečina me presune. »Na pomoč!« vpijem in solze mi zalijejo oči. Odgovori le gluha tišina, veter, noč. Sam si, takrat si vedno sam. Spet se zavem. Najprej rešim prste iz skalnate pasti. V steni je bila velika luknja, v katero sem zašla, istočasno sem s prsti priletela v skalnat rob, vrv mi je roko še močneje zagozdila. Prusik se na srečo ni zadrnil. Spustim se do konca. Tam zgoraj je še Marija in že vpijem in jo opozarjam, naj pazi na luknjo. A verjetno bi bilo bolje, če bi molčala, kajti zgoraj nastane pravi preplah. Marija se vendarle srečno izmaže. Nekje spodaj niletiva na Martina, ki oznani, da je konec. Konec? Komaj verjameva. Prsti me strašno pečejo. Tlačim jih v usta in hladim s snegom. Po tleh je nekakšen grušč ali kaj, vendar ne zaupam. Skoraj ne znam več hoditi! Vsak korak premislim. Nenadoma kriči Črt: »Martin, na pomoč, ujel sem se!« Torej v tisto luknjo. In prusik se mu je zadrnil. »Ali naj ga prerežem?« Nato tišina in čez nekaj časa oglušujoči ropot nečesa padajočega. Srh me spreleti. Napada pa me strašna otopelost, zdaj mi je za druge popolnoma vseeno, samo da sem jaz na varnem (pa smo sicer tako prepričani o lastni brezkončni dobroti). Ker ni nobenega nadaljnega vpitja, domnevam, da je bil to samo nahrbtnik. Nekje mora biti Lojz, kličeva ga, pa nič! Drživa se za neko skalo. Nenadoma spodaj zagledava črno senco: »A tle si, se pa sploh ne oglesiš!« »Nisem slišal!« A resnica

Je verjetno ta, da ni hotel slišati. Še več, nagonsko ga razkrinkavam, da nas ima vseh po vrsti dosti, da nas to noč prišteva v nižji razred, v razred trepetajočih, tako ali drugače nerodnih, živčnih, plašnih, skratka, v zelo navaden razred, ki bi ga lahko zajel kjerkoli na cesti, v vsakdanjem vrvežu in ga prestavil v to navpičnost. A sploh mu ne zamerim, nasprotno, vse, kar čutim, je strašanska hvaležnost. To žičnico nam je odlično pripravil!

Zapotok pa je še daleč. Sledi zadnje dejanje. Glavni junak svojo vodilno vlogo še dokončno potrdi, spet je na čelu in išče stezo. Marija mu je za petami. Potem tavam jaz, največkrat v čisti temi. Tokrat se me pa zunanji svet sploh več ne tiče. Samo tega ne vem, zakaj tako blazno tečemo. Lojzovo baterijo samo še slutim nekje daleč spredaj, spodbuja me, da ne popustim v tempu. Kamni, potem veje, nekakšno ruševje, gozdne konte in vrtače. Kmalu bo polnoč. Obliva nas pot, noge pa se dvizajo. Na vsake toliko se zruši temna postava. Marija in Lojz sta nedosežna. Za hip me počakata, kot obljubljena dežela sta, nato pa spet izgineta. In spet se borim za soj svetilke. Otipam boljšo stezo. Kamnito strugo. In končno — obrisi bajte.

Za konec pa še eno presenečenje — spalne prostore so nam zasedli neki Ljubljančani. In naslednji prizor mi dokaže, da so duševne sile neuničljive, na dan udari staro sovraštvo in začne se vesplošno robantenje. A tudi najhujši duhovi se pomirijo, zavlečemo se vsak v svojo luknjo (le ni tako zelo zasedeno) in poplaknemo srebrnjaške peripetije s krepilnim spancem.

Ko naslednji dan z vrha Bavškega Grintovca raziskujemo zeleni trentarski svet, tople in žametne doline, se mi zdi, da sem vse to že videla. Ne vem, kdaj, saj sem prvič tu, a vse mi je tako zelo znano in domače. Tu bi moralo biti samo še veliko belih ovc in prijaznih pastirjev. Moral bi biti svet od včeraj. Svet, v katerega bi se lahko vedno znova vračali. Po spomine naših dedov. Po moči za jutri. Tista bajta na Zapotoku se ne bi smela zrušiti. Ta zeleni svet se ne sme zrušiti. Potem bomo še bolj revni in sami. Zato se moramo boriti za ta svet. A najprej ga moramo imeti zelo radi.

IZ KOPRA NA TRIGLAV

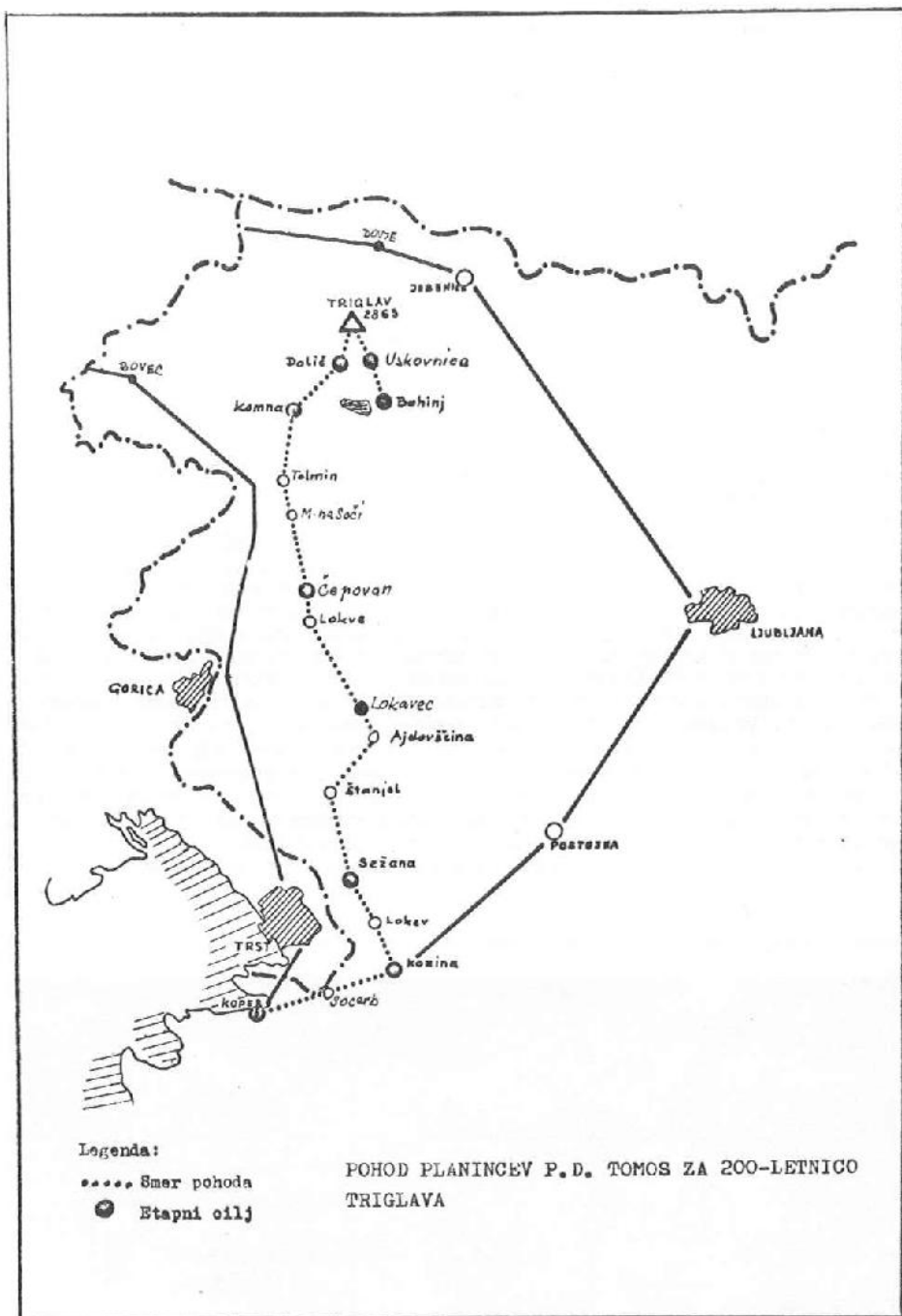
ZLATKA KNEZ

Danes si že vsak upa na Triglav. To je skoraj slehernikova želja. Poleti obišče Triglav na tisoče ljudi. Postal je že nekakšna romarska pot slovenskega planinca. Ob dvestoti obletnici je tudi PD Tomos sklenil, da ga obiščemo za visoki jubilej: Prehodili bomo vse njegove nadmorske metre — 2863 m: od morja do Triglava, od enega do drugega simbola, ovekovečenega v našem grbu. Triindvajset nas je bilo, ki smo sklenili: peš iz Kopra na Triglav, nato v Bohinj na proslavo, da izkažemo čast štirim korenjakom, ki se niso balo iti v goste k gorskim duhovom pred 200 leti. Startali smo 19. avgusta ob 6.20 izpred Tomosa. Pa ne mislite, da se je naš pohod začel tedaj in tam. Krivično bi bilo, če ne omenimo našega pripravljalnega odbora, ki je svoje delo začel že zgodaj spomladi. To so bili: Vlado Ivančič, Ciril Batagelj, Marina Butala in Cvetko Lado. Do potankosti so izbrali in preštudirali pot, po kateri naj bi mi hodili. Bilo je še nešteto majhnih in večjih organizacijskih priprav. In res je potem vse teklo kot »namazano«. Za vodjo pohoda je bil izbran Vlado Ivančič — Vlado I., finance so zaupali Cirilu Bataglju-Mišotu, za »red«, disciplino in dobre odnose v skupini smo postavili Tomaža Hočevarja, tehnična ekipa, oz. spremljevalca z osebnimi avtomobili sta bila Franc in Darko. Odgovorna za zvezo z Radio Koper in za »tisk« sva bila Jože Sikošek in jaz. Fotoreporter je bila Mila Cvetko. Pred njen objektiv smo se vedno vsi radi nastavljali No, ne prehitvajmo, ampak vse lepo po vrsti!

Pohod smo začeli 19. avgusta pred Tomosom, potem ko sta nam srečno pot zaželela v imenu DO Tomos ing. Božo Petrič in predsednik našega PD tov. Lado Cvetko. In še: ko so nas koprski televizijci »gor vzeli«. Vreme, no, vreme je bilo, kot bi ga bili naročili na najboljšem servisu. To je precej pripomoglo k dobri volji že na začetku. Na tistem smo vsi upali, da nas žulji ne bodo pritisnili ob zid, za nekaj kondicije smo pa tudi poskrbeli. Stojan Blažek, čeprav ga ni za to nobeden posebej pooblastil, je skrbel, da se nismo vdali slabi volji. Šale je stresal, kot da bi se jih naučil nalašč za nas. Dan za dnem nas je vedril, bil je nekakšno poživilo, kajti po poti smo pridelali nekaj žuljev, da ne govorimo o težkih nogah.

Skozi Pobege in Dekane smo bili kar hitro na Tinjanu.

Ali kdaj pogledate na to mirno vasico, ko z avtom drvite čez Črni kal? Tu smo nekateri naše transverzalne knjižice obogatili še z enim žlgom, drugi pa so poskrbeli za svoje

Čudovita je ta pot po naši primorski deželici; ni čuda, da so planinci PD Tomos 200-letnico prvega vzpona na Triglav slavili prav z njo

počutje. Kar hitro smo bili na Ospu, značilni vasi nad morjem. Vaščani Osapci žive v strminah, ki smo jih nekateri nemilo začutili v kolnih. Sonce je neusmiljeno žgalo v tiste bregove in brežiče, po katerih smo lezli navzgor, nobena sapica nam ni ohladila vročega čela. Nekateri, ki jim je bil avto večkrat v mislih, so že tu godrnjali, češ »zakuhalo je voda«. Pričakovali smo Socerb kot Indijo Koromandijo, pa smo našli drago gostilno v gradu in toplo pivo. Ko smo se psihično pripravili na nadaljevanje poti, smo zavili proti Kozini skozi vas Beke in Klanec. Tu smo se podprli z juho, ki nam je dala moči, da smo se kar zaprašili čez hrib Videž v Lokcv pri Sežani. Ni bilo nič težkega, vendar sta na tem delu poti dva začutila prve resne težave. Tomaža je bolelo v kolku, Mošita pa v kolenu. Obema se je vsaj na obrazu bralo, da se nista »delala«; stisnila sta zobe in se z nami priznojila do kraja, kjer bi nas moral čakati tabor. Naša »tehnična« okipa pa je imela težave. »Katrica«, Francetova last, se je nekje po poti ustavila kakor »štatljiva« kobila. Franc in Darko sta jo z izvijači, ključi in drugim orodjem poprčila, da se ne spodobi pustiti prijateljev na cedilu. Medtem se je že znočilo, a s skupnimi močmi je bil tabor hitro postavljen. Kmalu je zadišalo po kotletih na žaru. Prvo čtupo, dolgo približno 45 km, smo tako proslavili v prijetnem vzdušju ob »tabornem ognju«, ki je bolj spominjal na raženj.

Ob petih zjutraj smo zvlili svoje spalne vreče in dobre volje načeli drugo etapo. Ženske smo bile na tem delu poti brez nahrbtnikov, obetala se nam je namreč »asfaltna etapa« skozi Sežano, Križ, Tomaj, Dutovlje in Koprivo vse do Stanjela. Lahko rečem, da je bil ta del poti za vse najtežji ne glede na to, da so vse te vasi s svojo okolico pravi biser našega Krasa. Nekateri smo imeli noge polne žuljev, vsi brez izjeme pa smo bili ožeti, zdelani, zelo utrujeni. A spet je čas naredil svoje. No, juha v znani gostilni pri Zorotu nas je podprla, privoščili smo si tudi počitek, nekaj pri Zorotu, še več na bregu reke Branice. O, blažena čista, hladna Branica, kako nam je bilo žal za njo, ko smo začeli priti po vroči makadamski cesti proti Šmarjem. V tej vasi so imeli takrat »opasilo«. Mi na Koprskem temu pravimo šagra. Vaščani so bili dobro razpoloženi. S svojim gasilskim avtom in hrupno sireno so nam delali družbo lep kos poti. Spremljali so nas kar do Velikih Zabelj in še do šumeče Vipave. Ob lepi vodi smo se ustavili in čakali na zamudnike. Dohiteli so nas kar se da dobre volje. Hvalili so se, da so v Velikih Zabljah pili pristno, vipavsko kapljico. Vaščan jim je privezal dušo z vipavcem, dobro se mu je zdelo, da lahko pogosti korajžne obmorce, ki smo se podali na tako pot. Mi, ki nismo imeli te sreče, smo jim to pošteno zavidali, saj nas je trla žeja. Vipava pa ni bila primerna za pitje. Ob žuboreči Vipavi smo se pobratili, razlika v letih ni bila pomembna. Kdor bo še vikal, bo moral dati za pijačo. Moški so med sabo sklenili, da se do konca ture ne bodo brili. Vsak prestopok: pet litrov! Za nami je bil Vipavski Križ, pri vasi Cesta pa smo prečkali cesto Ajdovščina—Gorica. Darko in Franc sta nam tu z avtomobili prišla nasproti. Povedala sta, da nas do naslednjega

Takole — disciplinirano so koprski planinci jemali podse tudi trdi in vroči asfalt na cesti proti Tolminu

Jutranji vzpon iz Dollča na vrh Trglava

tabora čaka še približno ura hoje po asfaltu. Tu so se tudi moški odkrižali svojih nahrbtnikov. In glej ga zlomka, zapletali so se, kot da bi bili pijani. Brez nahrbtnikov niso znali več hoditi. Le Vlado II. je vztrajal z nahrbtnikom: »Dokler grem jaz, gre moj nahrbtnik z mano,« je dejal in nadaljeval pot proti Lokavcu. Tu smo se ustavili v gostilni in se odžejali s prvo kaznijo za vikanje. Plačala je Loredana. Tabor nas je čakal nad Lokavcem: Prijetna, sočna jasa nad potočkom. Tu si je marsikdo hladil žulje, se spiral in svežil. No, tabor je bil hitro nared: blazine napihnjene, spalne vreče pripravljene, mi pa pri našem ražnju. Jože je bil spet za kuharja, lepo je spekel vse, nobene graje ni bilo. Stojan je stresal svojo zbirko dovtipov, mi pa smo se zvijali od smeha. Vlado I. in njegova žena Loredana sta prva zaplesala in dala dober zgled drugim parom. Ob zvokih valčka, ki so prihajali iz enega od obeh avtov, so bili žulji na mah pozabljeni. Tudi tisti, ki so bili prva dva dni v dvomih, če bodo kos taki poti, so sklenili, da ostanejo z nami. Ob pogledu na plesalce je vodja pripomnil: »Le kdo bi verjel, da smo danes prehodili čez 40 km?«

Tretji dan smo se že ob 4.45 začeli ožemati po asfaltni cesti proti Predmeji. Bali smo se, da bi nas v klancu zalotilo sonce, ki je tiste dni neusmiljeno žgalo. Hari zaradi žuljev na podplatih ni mogel z nami. Dosegli smo gozd na prevalu kmalu zatem, ko je sonce obsijalo našo pot. Prvi počitek in zajtrk smo imeli na jasi ob cesti pri Predmeji. Bili smo v gozdu. Sonce še ni imelo moči, da bi skozi mogočne smreke prišlo do nas. Mrazilo nas je, a smeha je bilo nič koliko. Naša Marica se je bala, da ji bo od smeha slabo. Potem smo po globokem gozdu prigarali vse do Lokev, se posladkali z jagodami, v hladni senci nismo čutili vročine in bili smo boljše volje kot prejšnji dan.

V Lokvah smo si privoščili opoldanski počitek v senci pri mizi pod veliko, košato lipo. Potem ko smo se odteščali, smo se nastavili soncu kot martinčki, nekateri pa so se posvetili žuljem.

»Gremo,« je klical Vlado in že smo jemali podse cesto v starodavni Čepovan. Tu smo videli hišo, ki je imela v zgornjem nadstropju vrata brez balkona. Ugibali smo, čemu taka vrata. Več »pametnih« glav skupaj je vedelo, da so to vrata za taščo, če pride na obisk. To govorjenje je za hišo poslušala lastnica. Presneto nam jih je napela. Prav je imela. Kaj pa nas brigajo njena vrata!

Tabor nas je čakal pred vasjo Gornji Čepovan. Tehnična ekipa se je ta dan zelo izkazala, saj je priskočil na pomoč Hari, ki je ta dan bil v »motorizirani edinici« z Darkom in Francem. In sploh je bil Hari ta večer glavna zvezda. Najprej je segel po britvici in po kremi za britje. Ta svoj prestop je moral nato v Bohinju plačati, to že veste, s petimi litri vina. Še več. Ko so zadišali kotleti in pečenice, ki so imeli za lačnega res

slasten vonj, si je naš Hari zaželel krompirja na žaru — kartofelčke, kot je temu on dejal. Naš kuhar Jože je to pot razočaral. Kartofelčke je prismočil in prežgal, bili so videti kot »karbon«. Ubogi Hari!

Huda vlaga, ki je legala na naš tabor, nas je kaj hitro prisilila k zaslužnemu počitku. Le naša tehnična ekipa je morala po opravkih iz tabora. »Katrci« očitno ta izlet ni bil nič povšeči, saj je spet zatajila. Franc in Darko sta se vrnila v tabor šele opolnoči kot Pepelka. To noč nas je res spremljala »zla usoda«, ki ni prizanesla niti nekaterim izmed nas »pešakov«. Spustile so zračne blazine in spali so na neravnem in trdem terenu. Četrty dan smo bili še zgodnejši kot ponavadi. Bili smo vsi slabe volje. Po taboru se je slišalo tarnanje zaradi hude vlage, ki nam je ponoči segla do kosti, in zaradi trdih, »praznih« ležišč. Ob pol petih smo bili na poti proti Mostu na Soči. Hodili smo skozi gozd, le kjer so se drevesa razredčila, smo kdaj globoko pod sabo videli ldrjico in vasi, ki so se prebujale. Kmalu smo tudi mi hodili ob ldrjici. Na tem delu poti je poskrbela za dobro voljo Rosalda, mi smo jo krstili za »Šojo«, s srajco, ki ji je segala do kolen, in s plastičnimi vrečkami v rokah. V Mostu na Soči smo se ustavili le toliko časa, da smo si kupili nekaj za pod zob.

En km pred Tolminom smo se na produ ustavili dlje časa. Najbolj korajžni so se v Soči skopali, drugi pa smo prali le nogavice in preznojene majice. Soča je bila tako kristalno čista, da se nam je zdelo kar škoda prati z milom. Pa kaj smo hoteli! Naši fantje, ki so se v Soči okopali, so se postavljali pred nami, ki nismo imeli dovolj korajže za to. Junaki, kaj hočemo! Njihova slava pa je mrknila, ko sta dve dekleti blizu nas odložili obleko in mirno zaplavali v ledeno Sočo.

Po daljšem sončenju smo zavili v Tolmin. Malo pred mestom smo se lepo postavili v vrsto, da bi bili videti kulturni in urejeni, kljub neobritim bradam in nič kaj čistim majicam. Na robu Tolmina nas je pričakal nič kaj kulturn »Odpad« starih avtomobilov, in spričo tega nam ni bilo več nerodno.

V mestu smo se ustavili dlje časa. Najbolj žejni so tu še zadnjič segli po točenem pivu. Mnogi smo poiskali lekarno. Oskrbeli smo se z oblizi in mažami vseh vrst. Tudi na suho hrano nismo pozabili. Nemalo nas je bilo, ki smo telefonirali domov, Jože,

Počitek in tabor

Mimo starih prič čez Planino na Kraju

kuhar in obenem odgovorni urednik za tisk, pa je telefoniral na Radio Koper. Po vseh teh opravkih smo zdrveli k izviru Tolminke. Kljub težavni poti in utrujenosti, ki nas je dajala, je bila pot prijetna. Zadnji del smo prehodili med bunkerji iz druge svetovne vojne. Strelne line so grozeče zijale in marsikoga od nas je preletel občutek tesnobe, ko je stopal mimo teh ostankov vojne vihre.

Malo pred taborom so nas z vprašujočimi pogledi sprejele krave, ki so se tu pasle. Ob večerji smo pozabili na neprijetnosti tega dne. Bili pa smo malce napeti in nestrpni. Za nami je bil »ravninski« del našega pohoda. Ta večer gore niso bile videti nič kaj vabljive. Okrog Bogatina in Tolminskega Migovca so se zbirale meglice, ki niso obetale nič dobrega.

Naslednje jutro se je izkazalo, da so bile te meglice le zaradi lepšega. Pot pod nogel Hari se nam je spet pridružil. Naša tehnična ekipa Darko in Franc sta z avtomobili krenila v Bohinj. Tu sta se tudi onadva odrekla udobju. Morala sta se zanesti na svoje noge in dobro obutev. Brez težav sta dosegla Komno in nato kočjo pod Bogatinom, kjer smo se sešli. Nahrbtniki so bili še bolj polni kot v ravnini. S seboj smo namreč vzeli spalne vreče in »rezervno hrano«. Z vodo smo se hoteli oskrbeti pri izviru Tolminke. Ta nas je razočarala, struga je bila suha. Naša skrb zaradi praznih čutar je bila odveč, saj smo pri lovski koči na planini Dobrenjščica našli lep izvir. Pot smo nadaljevali okrog Bogatinskega masiva mimo zapuščenih zidov nekdanjih kasarn. Tu smo se malo spočili. Okrog nas so bile blazine najrazličnejših rož. Nemalo smo videli planik in drugih zaščitenih cvetic (murke, rapontike, Zoisove zvončnice). Nekateri smo uživali ob pogledu na rože, drugi pa so bolj občudovali razgled na kot ob izviru Tolminke, na planine in vrhove, ki zapirajo ta kot. Ob vseh teh lepotah, ki nam jih naš gorski svet ponuja, smo pozabili na točki vzpon, ki je bil za nami.

Na Vratcih (nekakšnem križišču poti) smo se razdelili v dve skupini. Manjša se je podala na vrh Malega in Velikega Bogatina, drugi pa smo po poti med preprogami gorskega cvetja krenili do kočje pod Bogatinom. Obenem smo ob »cesti« pobirali smeti, ki jih nekateri planinci puščajo za seboj. Naša »očiščevalna akcija« je zbrala kar precej plastičnih vrečk in drugih odpadkov. Pri prihodu v kočjo smo jih izročili oskrbnici Mariji. Pridnim gorskim stražarjem je postregla z žganjem. Kmalu smo izvedeli, da praznuje rojstni dan. Vsi smo ji hiteli čestitat, saj je bila z nami zelo prijazna in domača. Z vsakim je pokramljala, pri vsakem se je ustavila, čeprav nismo bili edini gostje. Nič manj pristrčni nista bili Angelca in Marjanca, ki sta oskrbnici pomagali. Le lepa psica Šiva, ki je vsakega obljajala, ni bila nič kaj gostoljubna. Na pašniku pod

kočo smo do večera opozorili na našo pot: Iz kamenja smo sestavili kar velik napis: PD Tomos Koper — Triglav. Po tem težkem delu smo se hiteli odčejat. Piva je kmalu zmanjkalo. Dekleti sta pohiteli s krošnjo na hrbtu na Komno po novo zalogo.

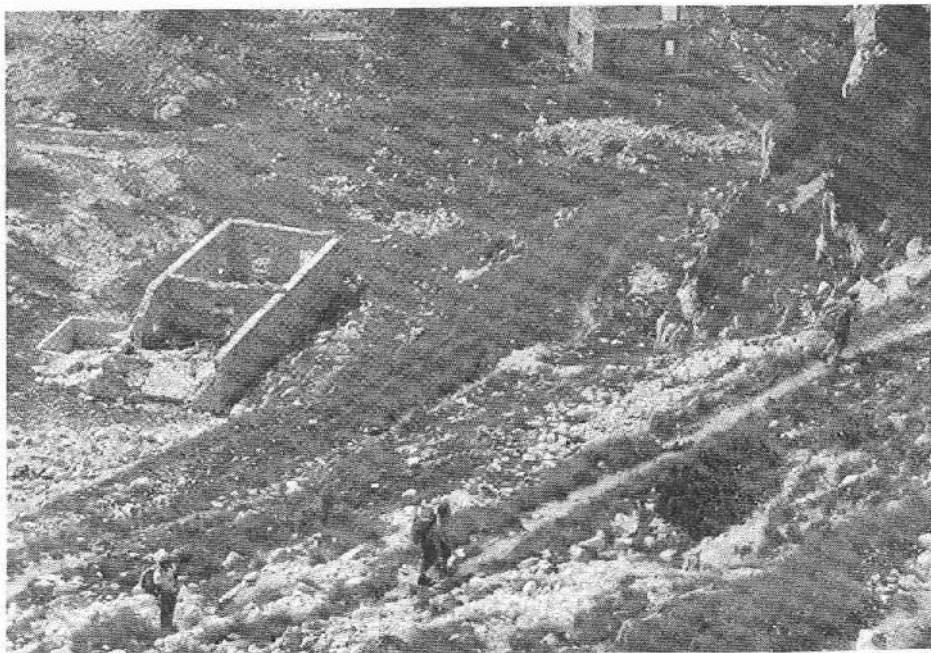
Tudi mi smo imeli namen priti do Komne zaradi transverzalnih žigov. Tu je Lojze pobral svoj zadnji žig in zato vsem dal za pijačo. Pell smo na čast našemu Lojzetu in bili za pičlo uro glavna atrakcija na Komni. Nazaj grede na kočo pod Bogatinom so si naši moški optali vsak po eno gajbico piva. Bila je težja, kot so mislili. Organizirali so se: položili gajbice na tla v vrsto, zagrabili vsak za dve gajbici in tako sklenili verigo. Za korajžo in bolj enakomeren korak so si zraven peli: »Naša četica koraka...« Te četice se je seveda oskrbnica Marija bolj razveselila kot smeti. Dobro razpoloženje, ki je trajalo že nekaj ur, se je nadaljevalo vse do ure, določene za počitek. Za našo razigrano družbo je bil dnevni prostor v koči skoraj premajhen.

Naslednje jutro smo kar precej časa spali. Nič več tako zgodaj kot prejšnje dneve smo se odpravili proti Triglavskemu narodnemu parku. Vreme se je malo kisalo. Rosilo je. Rekli smo si: »Dokler se ne ulije, smo lahko srečni,« in hodili, hodili. Kmalu smo zagledali gorski greben, ki obrobja dolino Triglavskih jezer. Nad nami so ponosno zaklpeli vrhovi Male in Velike Tičarice pa Male in Velike Zelnarice.

V koči pri Triglavskih jezerih je bila spet slavnost. Naš »financminister« Mišo in njegov sin Igor, ki je bil z 11 leti najmlajši udeleženec pohoda, sta tu zašpilila transverzalo. Kakšna lepotal! Vsako jezero ima svoj čar, najlepše pa je Ledvička. Morali smo se ustaviti. Nekaj jih je šlo po žig na Zasavsko kočo na Prehodavcih. Nebo se je mračilo, ko smo po melišču garali na Hribarice. Pohiteli smo, kot smo le mogli. Zadnjih sto metrov pred Tržaško kočo na Doliču nas je dež dohitel in do kočice namočil do kože. Jože, ki je hodil gol do pasu, se je od vseh najmanj živciral, ker ga je pralo po koži. Še vesel je bil, da ni zmočil še srajce. Nekako smo preganjali čas, ki nam je ostal do večera. Zunaj je kar naprej lilo. Razsajala je prava gorska nevihta. Treskalo je v skale prav blizu kočice, bili smo srečni, da smo pod streho. Tudi ko smo legli k počitku, je po oknih še vedno škropil dež, le nevihta se je pognala v drugo stran. Kakšno bo le vreme naslednji »naš veliki dan«!

Naslednje jutro smo vstali še kar sredi noči. Ko smo ob treh zavili po mulatieri navzgor, je bila še trda tema. O nevihti, ki je prejšnji večer strašila, ni bilo ne duha ne sluha. Nad triglavskim pogorjem se je srebrila mesečina. Že jo je načenjal jutranji svit. Bilo je jasno in hladno, le meglice so se podile po nebu. Ko smo se zagrizli v melišče pod skalami, se je zdanilo. Kmalu se je pot prevalila na drugo stran grebena. Skale nad nami so zdajci zardele, sonce se je izvilo iz nizko ležečih meglic. Že nas je

Razvaline italijanskih vojaških objektov pod Krnom

Ciril Batagelj, odgovoren za finance, na pohodu članov PD Tomos

obsijalo in nas ogrelo. Še bolj pa nas je grela misel, da bomo kmalu na vrhu Triglava. Pogled proti Malemu Triglavu je bil tisti hip nedopovedljivo lep, gorski masiv Velikega in Malega Triglava je bil v primerjavi z jasnim nebom nekam grozljivo črn. Po tem grebenu so se s Kredarice pomikale vrste planincev. Videli smo jih kot črne pikice na osvetljenem ozadju. Vrh smo dosegli v petek, 25. 8. ob 6. uri zjutraj. en dan pred slavnim dnem, ki je Triglavu obetal veliko slovesnost. Stopili smo na vrh v trenutku, ko so naši »tomosovci — sodelavci daleč spodaj ob morju, 2863 metrov pod nami, žigosali kartice. Bili smo veseli, srečni, »oh, in sploh« — z besedami se našega navdušenja ne da opisati. Vsak obraz je bil nasmejan, v vseh očeh se je iskrla neizmerna sreča. Ko smo pred sedmimi dnevi odrinili v Kopro na pot, nismo upali, da bomo vsi dosegli vrh. Kljub vsemu trudu, pa žuljem, pretegnjenim kitam in »škripajočim« sklepom smo prišli na cilj. Kaj nas je gnalo? Kako da vsaj nekateri niso odnehali? Nobeden se ni hotel umakniti, odstopiti. Hoteli smo dokazati, kako radi imamo Slovenci svoje gore. Pokazati smo hoteli Triglavu, kako zelo ga spoštujemo, kaj nam pomeni. Zdaj smo stali na njegovem vrhu, pred nami gore in doline, Jalovec, Prisojnik, Mangrt, Škrlatica, Rjavina in vrsta drugih, vse pozlačeno v jutranjem soncu. Zbrali smo se okrog Aljaževega stolpa, razobesili naša »transparenta« in naredili nekaj »gasilskih«. Vsi smo bili v majicah, ki jih je PD Tomos tiskalo nalašč za nas. Zakaj le ne! Radi imamo svoje društvo.

Sledil je še krst. Igor, najmlajši udeleženeec, se je pošteno izkazal. Krst je bil vesel za vso, razen za tistega ki je trenutno nastavljal zadnjo plat. Igor je dobil v roke spleteno vrv in ukaz: »Udrihaj, kolikor moreš!« Modrice in solze, ki so marsikateri od nas — nožnejšega spola (ne vem, čo je ta izraz po takem pohodu še na mestu) prišle same v oči, so bile priča, da si je Igor ta »ukaz« res vzel k srcu. Preden smo se spustili proti Kredarici, smo vrh Triglava očistili. Spet smo napolnili veliko vrečk. Naši moški so jih s težavo nosili navzdol po skalah. Slišali smo, da nas na Kredarici čaka ekipa RTV. Kot smo bili veseli na vrhu, smo bili na Kredarici razočarani. Oskrbniku smo izročili naše vrečke s smetmi, pa ni pokazal nobenega navdušenja za našo akcijo. Niti snemalcem se nismo zdeli zanimivi. Če prav so se vsi »odkrivali« pred nami, ko smo jim povedali, da hodimo iz Kopra do Triglava, so televizijci niso niti začudili. Zdelo se jim je to nekaj čisto vsakdanjega. Najbrž so bili preveč zaverovani vase in v svoje zadeve. Pa nič!

Bili pa smo res razočarani. Kaj hitro smo zdrknili proti Planiki. V koči so nas lepo sprejeli.

In kaj naj pišem o poti na Vodnikovo kočo? Ne najdem besed, tako je lepa. V skalnat svet se vpletajo zelene drni, na njih pogumno cveto prelepe gorske rožice. Naleteli pa smo tudi na muflone in kozorože. Skakali so s skale na skalo še bolj elegantno in zanesljivo kot balčke v »frfruju« na odru. Malo niže smo srečali tudi konje, ki oskrbujejo kočo Planiko s hrano in pijačo. Taka pridna, mirna in močna žival nosi do 130 kg tovara. Mi pa smo se pridušali zaradi nahrbtnikov težkih do 10 kg... Počivali smo na Vodnikovi koči. Ob istem času kot mi, sta tu počivala tudi dr. Marjan Breclj in

Ugledni gostje na prireditvi ob odkritju spomenika štirim srčnim možem v Bohinju 1978

dr. Miha Potočnik. Bila sta namenjena na Kredarico in še na vrh Triglava. Prosili smo ju, da sta se slikala z nami pred kočo. Nastal je še en posnetek, ki ga nihče od nas ni hotel zamuditi.

Po enolončnici smo pred kočo polegli na soncu. Le nekaj članov naše skupine je šlo naprej do Uskovnice, da so zagotovili prenočišče za vse nas. Mi pa smo se lagodno spuščali za njimi.

Na Uskovnici smo v lepi koči dobili udobna prenočišča in dobro večerjo. Po večerji smo se vsi zbrali pri Stojanovi mizi. Šaljivec je poskrbel, da so ure hitro tekle. Naslednje jutro smo s spanjem potegnili. Še dve uri hoda. Kaj pa je bilo to za nas, ki smo prejšnje dneve hodili po deset ur na dan?

Preden smo se poslovili od Uskovnice in od gora, smo spremljali neposreden prenos z vrha Triglava. Naša tehnična ekipa te sreče ni imela, saj so že zgodaj zjutraj zdrknili v dolino. Še zadnjič je morala poskrbeti za to, da so nas, utrujene, pričakali postavljeni šotori, lakotnike hrana in žejne pijača. In še zadnjič so se fantje odrezali. Bili smo razposajeni. Igrali smo odbojko, badminton, naši moški so celo »bili rihtarja«. Mila je ovekovečila naše neobrite kosmatince drugega za drugim za spominski album. Razigranost, sproščenost, smeh, srečal Zvečer se je še enkrat izkazal naš kuhar, ki je pripravil take kotlete, da smo si oblizovali še prste. Skratka: Nepozabno.

Potem smo šli v hotel. Plesat. Nič nas ni bilo sram, čeprav smo bili še vedno v nič preveč čistih gorskih »uniformah«, gozderjih ali copatah. Ko smo se zavrteli, je bilo vse pozabljeno. Nihče nam ni verjel, da je bila za nami pot, dolga 250 km. Lahkih nog smo se razplesali do polnoči in še čez.

Napočil je, žal, zadnji dan. Zajtrkovali smo v taboru, nato smo odšli v Ribčev Laz. Lojze se je tu prikazal z gladko, komaj dobro obrito brado. Opravičeval se je, da bi mu bilo sicer nerodno, za nas vse pa je ostal le »izdajalec«. Ali mu je bilo res treba postrgati, kar mu je na turi zraslo?

V Ribčevem lazu smo vrgli nahrbtnike za eno od mnogih stojnic, razvili naša transparenta in čakali na proslavo. Tu smo se srečali s planinci Tomosa, ki so se ta dan pripeljali na proslavo v Bohinj z avtobusom. Niso nas mogli zgrešiti, saj smo imeli vsi na sebi majice in rumene kape z zaščitnim znakom »Tomos«.

Po slavnosti smo se z avtobusom ob 13. uri napotili proti Koprju, v Radovljici smo se pošteno podprli. Ko smo se skobacali na avtobus, se je med nami slišalo: »Najraje bi šel peš nazaj v Koper«. In res, če bi bili imeli čas, bi se odpravili peš na pot proti domu. Saj bi bilo lepo, prelepo!

Toda že naslednji dan so nas doma čakale obveznosti. Po poti ni in ni bilo pravega razpoloženja. Stojan ni več razdiral dovtipov, Jože nikakor ni hotel raztegniti ustnic v smeh, niti peti ni hotel nihče več. Le motor je gonil svojo. Pravo razpoloženje, ki je vladalo vse prejšnje dni med nami, se je nekam izgubilo. Kako ne! Vse prejšnje dni smo živeli kot »ptički na veji« — z žulji sicer. Pa še to nas je nekako zabavalo. Sedaj pa je pred nami spet »špalir« vsakdanjih manjših ali večjih skrbi, dolžnosti, ki smo jih pred tednom dni pustili vse doma, jih vrgli s svojih ramen. Kako bi človek ne bil srečen! No, zdaj smo spet pred vsakdanjimi dolžnostmi. Vsem se je to poznalo na obrazu. Bili smo sicer zadovoljni, da smo spet doma, srce pa je sklenilo: »Še se bomo srečali in šli bomo skupaj v hribe!« In ko bomo spet grizli v strmino, bomo obujali spomine na ta teden, nepozaben teden veselja, vedrine, sproščenosti in sreče. Prav zares! Udeleženci pohoda se zato pristrčno zahvaljujemo vsem, ki so pomagali pri organizaciji tega pohoda iz Kopa na Triglav. Še posebej se zahvaljujemo sindikalni organizaciji Tomos, ki nas je sicer tudi finančno podprla in nam s tem omogočila preživeti zares lep, najlepši dopust. Če bi ga neke na plaži preležali, bi tega ne mogla zapisati.

Udeleženci pohoda PD »Tomos« iz Kopa na Triglav za 200-letnico prvega vzpona na Triglav (leta 1978)

Alojz Andrejašič, Ciril Batagelj, Igor Batagelj, Stojan Blažek, Andrej Butina, Mila Cvetko, Tomaž Hočevnar, Miro Hočevnar, Loredana Ivančič, Vladimir Ivančič, Franc Ivančič, Zlatka Knez, Vladimir Knez, Marica Kralj, Gordana Kralj, Marta Križman, Igor Kocjančič, Dinko Novak, Zmag Peršič, Lilijana Polajnar, Rozalda Rakitovac, Jože Sikošek, Harry Wagner.

DRUŠTVENE NOVICE

SPD TRST

Sredi februarja je bil v Trstu 25. redni občni zbor Slovenskega planinskega društva iz Trsta, ki se ga je udeležilo veliko število planincev, prijateljev društva in gostov. Svoja poročila so podali predsednik ing. Pino Rudež, tajnica prof. Marinka Pertot, blagajnik Pavel Fachin in še načelnika smučarskega in mladinskega oddelka Ervin Gombač oziroma Zdenka Trampuž-Sancin. Iz vseh teh poročil je bilo razvidno, da je SPD Trst v minuli poslovni dobi opravilo ogromno in raznoliko delo na vseh področjih. Za vse to pa gre zasluga predvsem požrtvovalnim, zavzetim in delavnim odbornikom, ki posvočajo praktično ves svoj prosti čas temu društvu in pa seveda članom samim, ki se v tako velikem številu udeležujejo vseh akcij SPD Trst.

Mimo velike aktivnosti, ki jo je imelo to društvo na specifičnem planinskem področju od organizacije izletov, tečajev, srečanj pa do prirejanja predavanj po šolah, je treba tu poudariti izreden pomen, ki ga ima to društvo v narodnostnem smislu, saj je prav gotovo eno najbolj številnih in najbolj aktivnih prosvetnih društev v našem prostoru. To pa je predvsem važno danes, ko mračnjaške sile, ki bi rade kalile mirno

in že utrjeno prijateljstvo med ljudmi sosednih držav Italije in Jugoslavije, spet dvigajo glavo, saj pač računajo na tiho in tudi trdno podporo stranke krajevnih relativne večine, ki upravlja tržaško občino — Liste za Trst.

SPD Trst štejemo danes 800 članov, najvažnejše akcije v minuli poslovni dobi pa bi lahko strnili v skope podatke: odlična izvedba 7. srečanja zamejskih PD z obmejnimi planinskimi društvi iz Slovenije, enotedenski štafetni planinski pohod iz prekrasne doline Glinščice do Bohinja, točneje do Ribčevega laza, kjer je bila 27. avgusta 1978 osrednja proslava 200-letnice prvega vzpona na vrh Triglava. SPD Trst in pa Smučarski klub Devin, ki je skupno s planinskim društvom ta pohod organiziral, sta ta pomembni jubilej res dostojno proslavila.

Omenili bi še zelo bogato izletniško sezono (skoraj 40 izletov, od teh 11 avtobusnih), nato predavateljsko sezono, saj so razni predavatelji (ing. Aleš Kunaver in dr. Franc Haba celo iz Slovenije) obiskali malone vse slovenske osnovne in srednje šole na Tržaškem, ter še zelo uspešno smučarsko sezono, ki med drugim vključuje smučarski tečaj, ki je trajal v Ravasclettu nad Tolmečom kar šest tedelj in se ga je udeležilo 20 smučarjev ter organizacijo 12.

slovenskih zimskih športnih iger, katerih se je udeležilo rekordno število čez 300 tekmovalcev. Pozitivno je tudi to, da sta v pravkar zaključeni poslovni sezoni zaživelata dva odseka in sicer mladinski in jarmarski (ki pa še ni uradno ustanovljen). Po poročilih vodstva SPD Trst je sledil pozdrav gostov, med katerimi bi omenili tajnika PZS Janeza Kmeta, ki je prinesel tudi pozdrave predsednika PZS dr. Mihe Potočnika, predsednika IO PZS dr. Marjana Oblaka ter podpredsednika PZS Toneta Bučorja, nato pa še predstavnik MO primorskih PD Janka Filija, predsednika PD Nova Gorica Floriana Hvale, predstavnik Obalnega PD iz Kopra dr. Zege in druge. Razvila se je nato živahna razprava. Glavna misel: Sedaj, ko se je društvo tako razširilo in okrepiilo, je treba dvigniti njeno delovanje na višji nivo, jo vključiti v vse razprave in pobude, ki so aktualne v Sloveniji, skratka razširitev na širši prostor vse matične domovine, kar bi bilo v korist vsem, predvsem pa SPD Trst. Govorilo se je o Triglavu, točneje o možnosti turistifikacije tega pogorja z različnimi vlečnimi napravami za osebni promet, kar bi seveda uničilo lepoto in očarljivost našega simbola. Tov. Kmet je na bojzorni članov SPD Trst, ki so tudi izglasovali resolucijo o tem, odgovoril, da niso v Sloveniji nikoli mislili postaviti žičnice za osebni promet, temveč le tovorno žičnico iz Krme na Kredarico, kar bi seveda le pripomoglo k popularizaciji planinstva v Triglavskem pogorju.

Nazadnje so člani še izvolili glavni odbor društva, ki sestoji iz naslednjih odbornikov: Franc Armani, Fabio Bertini, Pavel Fachin, Ervin Gombač, Dušan Jelinčič, dr. Zlatko Jelinčič, Katja Kalc, Ugo Margon, prof. Marinka Pertot, ing. Pino Rudež, Ivan Tavčer, Zdenka Trampuž-Sancin in Franko Volpi, v nadzorni odbor pa sta bila izvoljena častna predsednica dr. Sonja Mašera in Danilo Micheluzzi.

Dušan Jelinčič

PD POBEDA OB JUBILEJU

Planinsko društvo Pobjeda je letos praznovalo 30-letnico obstoja in s tem res izredno plodnega planinskega delovanja v našem glavnem mestu. Slabo vreme je bilo krivo, da se jubilejnih slavnosti v Beogradu in na Rajcu nismo mogli udeležiti in stisniti roko vnetim funkcionarjem tega popularnega društva in čestitati predvsem Čiki — Dušku Jovanoviću, ki že 30 let »vleče«² društveni voz in to z njemu lastno vestnostjo, gorečnostjo in prostodušnostjo. Čeprav so se mu leta nabrala, nič ne popušča in dogodki ob jubileju so ga zares prikazali kot duško uglednega društva. Proslava jubileja je imela visoko raven in je v Beogradu močno odmevala. Na jubilej-

ni skupščini je bilo navzočih okoli 600 članov društva in okoli 100 povablencev in delegatov iz vse Jugoslavije. O proslavi jubileja je mnogo pisala »Politika«, pred in po jubileju so bile objavljene slike o delu društva, TV Beograd pa je na ekranu prikazala film o »Pobedi«² in interview s čikom — Duškom, to se pravi, da je bil jubilej pomemben tudi za planinsko propagando. Društvo ima v načrtu, da izda knjigo o svojem delu, če bo dobilo založnika. Upajo, da ga bodo našli.

Društvo je za jubilej prejelo visoko odklovanje maršala Tita, predsednik Duško Jovanović pa je bil že pred nekaj leti odklovan z redom zaslug za narod. Še vedno je prvi predsedujoči v društvu: Društvo se vodi na delegatski način, ima kolektivno vodstvo — predsedništvo, ki ima pet članov, prvi pa je Duško, ustanovitelj društva in blizu 30 let tudi njegov predsednik. Društvo ima dva lastna avtobusa. Prireja planinske izlete po Jugoslaviji in onstran njenih meja. Letos si nameravajo ogledati švedske in norveške gore — že drugič, spotoma bodo obiskali Finsko, obiskali Eskime, cilj pa je Narvik.

Od leta 1948—1978 so priredili 4311 izletov s 75 242 udeleženci (povprečno 17 na izlet). Skupinski izlet mora imeti vsaj 5 članov »Pobede«. V istem času so člani uprave »Pobede«² imeli 1324 sej (štete so samo tiste, o katerih govori zapisnik). Impozantno je tudi število vodnikov tega izletniškega delovanja: 429 jih je na spisku, a največ izletov je vodil predsednik čika Duško sam: 390.

Pomembna društvena akcija je »Pogozdovanje Rajca in Suvobora«. Začeli so jo l. 1953, kmalu po otvoritvi prijaznega doma na Rajcu, katere smo se udeležili tudi Slovenci. Idejo za pogozdovanje je dal predsednik Duško Jovanović, prve načrte pa je naredil ing. Bogdan Nešić. Sistematično delo je steklo, ko so ustanovili drevesnico, pri čemer so društvu pomagali gozdarji iz Ljige, »Pobedi«² so pomagali z delom tudi Mladinsko planinsko društvo Beograd, »Magleša«² iz Valjeva, PD PTT Beograd, vas Slavkovića, Ljig, Gornji Milanovac in drugi. Seznam planincev in prijateljev planinstva, ki so osebno pomagali saditi drevesa, obsega 788 oseb, vsekakor impozantna številka, ki spričuje, kako je društvo znalo pridobiti in spodbujati ljudi in organizacije.

Čeprav smo društvu in predsedniku že čestitali k 30-letnici zglednega dela za razvoj in napredek planinstva v Beogradu in v republiki Srbiji, si štejemo v prijetno dolžnost, da tudi na tem mestu Planinskemu društvu Pobjeda, predsedniku društva Dušku Jovanoviću in njegovim sodelavcem iskreno čestitamo in izrečemo prisrčno priznanje.

T. O.

V zgodnjih urah, ko je bila Ljubljana še zavita v meglo, smo se odpravili planinci »Rašice« na pot proti Kočevju. Tu smo povprašali za pot prijazne Dolenjce, ki so nam povedali, da je bila cesta res zaprta zaradi zemeljskega plazu, danes pa je zopet za rabo. Tako smo v Brodu na Kolpi prestopili v bratsko republiko Hrvatsko. Pot smo nadaljevali po karolinski cesti mimo Dclnic, Mrkopolja do gorske vasice Tuk, na samem pobočju vrha Maj. Zaustavili smo se pred planinskim domom PD Sutjeska, kjer smo že zaslišali: »Zdravo, tovariši! Jez sem Djuro.« Da, to je Djuro! Skromen, prijeten planinec, ljubitelj gora in prijatelj vsakogar, ki ga sreča v gorah. Kmalu so prišli še drugi člani in vodstvo vojnega planinskega društva »Sutjeska« iz Zagreba, katerih gosti smo bili dva dni. Dobrodošlice, pozdravne besede predsednika PD JLA »Sutjeska« tovariša Žarka Alujevića-Fedja! Povabili so nas, da se udeležimo 27. spominskega memoriala na Matić-poljani, kjer je 24. 2. 1994. leta zmrznilo šestindvajset partizanov. Podali smo se po vijugavi poti do prostrane poljane, kjer se nam je pogled ustavil na šestindvajsetih kamnitih spomenikih — šestindvajsetih likih partizanov, borcev Primorsko-Goranske divizije, katerim ni bilo dano dočakati svobodo. Njihova duševna in telesna moč je bila izčrpana, njihova telesa so ostala v gorah, v tišini dreves, na mehkem mahu.

Udeležili smo se žalne slovesnosti in položili venec na spomenik padlih. Po kosilu smo odšli v Mrkopalj na pridelitev, na kateri smo poslušali zgodovino teh krajev, pionirji in mladinci pa so recitali in zapeli nekaj lepih partizanskih pesmi. Zvečer je bil v planinskem domu PD Sutjeska prijeten tovariški večer. Izmenjavali smo izkušnje s pohodov v gore in si pripovedovali planinske doživljaje. Tovariš Božo Škerl, predsednik Planinske zveze Hrvatske nam je z diapozitivni prikazal lepote Gorskega Kotarja. Smeh in pesem sta donela pozno v noč. Nedeljsko dopoldne je zelo hitro minilo. Sestali smo se planinci iz PD JLA »Sutjeska« iz Zagreba in planinci PD »Rašica« iz Ljubljane. Po dveh izčrpnih poročilih obeh društev sta predsednika tovariš Žarko Alujević-Fedja in Lojze Čizman podpisala listino o pobratenju obeh društev. Obljubili smo si bratsko sodelovanje, razvijanje bratstva in enotnosti, kar je tudi ena izmed nalog, zapisana v listini. Razvijali in utrjevali bomo medsebojne stike povsod ne samo v planinstvu. Izročilo prijateljstva in tovarštva bomo prenašali na mlajše generacije planincev.

Naš dvodnevni obisk pri pobratnem PD Sutjeska iz Zagreba je bil zares lepo doživetje.

Mira Gjorgjević

15. marca letos je praznoval svojo 80-letnico Jože Tratnik, upokojeni učitelj v Gornjem gradu. Spomnili smo se ga tudi planinci in mu ponesli šopek rož s čestitkami predsednika Planinske zveze Slovenije tov. dr. Mihe Potočnika. S solzami v očeh nas je prisrčno sprejel, saj vidi v nas mladih, ki nam je bil mentor dolga leta, zveste naslednike na svoji dolgi in plodni planinski poti.

Tovariš Tratnik se je že v šolskih letih navezal na lepoto planin. Še zdaj tako zavzeto govori o njej, da bi ga poslušali ure in ure. Najbolj ima rad Savinjske planine, ki sta jih s prijateljem Božičem ob počitnicah vse prehodila. Rad pove, da sta se dobro poznala in skupaj delovala z znanim Franom Kocbekom, nadučiteljem v Gornjem gradu in ustanoviteljem Savinjskega planinskega društva.

Jože Tratnik

Življenje našega jubilanta ni bilo lahko. Kot zaveden Slovenec je občutil strahote prve vojne, bil borec za našo severno mejo, v drugi vojni pa je bil z vso družino izseljen. Beseda pa mu steče bolj živo, ko govori o povojnih letih, ko se je v Gornjem gradu ustanovilo planinsko društvo. Pričeli so z gradnjo doma na Menini. Kot predsednik gradbenega odbora je moral žrtvovati veliko delovnih dni sam in z drugimi zagnanimi planinci, da je zrasel naš dom na Menini. Bil je dolga leta predsednik društva, sedaj pa je predsednik nadzornega odbora. Za svoje delo v planinstvu je prejel zlato značko Planinske zveze Jugoslavije.

Kaj naj mu za obletnico želimo? Naj bi bil čil in zdrav dočakal 30-letnico Planinskega društva Gornji grad v prenovljenem planinskem domu na Menini! Naj mu bo ohranjeno zdravje in vedrina!

Jože Remšak

Ervin Mejak, doktor pravoznanstva, doma iz Slovenske Bistrice, izpod zdravega, zelenega Pohorja, živeč v Celju, si je 19. maleda travna naložil osmi življenjski križ. Bister in gibčen kot pohorske vodé je pred sedeminšestdesetimi leti, torej trinajst let star, tedaj dljak z narodno politiko štajerskih Slovencev priborjene slovenske gimnazije v Celju, zašel prvič v planine: z železniške postaje Šmartno ob Paki peš v Mozirje, tu prenoči, naslednji dan počine v Piskernikovem zavetišču v Logarski, pod večer je na Okrešlju, pod krovom mlade postojanke Savinjske podružnice SPD. S to potjo se je mladi Mejak za vedno zapisal »hoji v planine«. Še v zasneženih Tiroljih, kamor so ga med krvavo morijo 1914—1918 za več mesecev poslali v bran črno-žolte monarhije, se mu gore niso zamerile. Domnevati smem, da je prav na teh krvavih poljanah v mladeniču dozorel sklep, da se ne posveti le poklicni obrambi človekovih pravic, temveč tudi gorečemu zagovorništvu harmonije in lepote v naravi pred vsakršno obliko njenega uničevanja, skrunjenja in izrabljanja v pogubo naroda in človeštva. Zakaj, brž ko lahko sleče osovraženo avstroogrsko monduro (1918), se preobleče v uniformo slovenskega vojaka in odhiti kot Maistrov prostovoljec na našo severno mejo. Kot maturant (1919—1920) pomaga ustanoviti narodnobuditeljski klub naprednih slovenskih akademikov v Celju.

Poklic samostojnega odvetnika ga postavi enkrat v Slovenske Konjice, pod Konjiško goro, drugič v dolino med Menino in Rogatcem — v Gornji grad, nazadnje v Celje, v savinjsko metropolo — same priložnosti, v naravi in ljudeh, da dejavno izrazi prepričanje narodno zavednega planinca z oživljanjem naprednih tradicij slovenskega planinstva in društvenim delovanjem. Kot takega pa okupator 1941. ni mogel spregledati: skozi zloglasni Starl plsker ga deportira v bratsko Srbijo, kjer doživi Uzičko republiko; srečno premaga vse okupatorjeve grozote, tvorno sodelujoč v snovanju novega, pravičnega reda; v domače Celje se vrne kot prekaljen iuris consultus in zavzet društveni delavec. Zato se za vsa nadaljnja leta zapiše na listo odgovornih odbornikov turistične in planinske organizacije. Zlasti slednje. Zato pač ni naključje, ko mu ob nageljno v gumbnici 1965. zablesti srebrni znak PZS in da v čast 75-letnice organiziranega planinstva na Slovenskem (1968) izda knjižico »Pojdimo v gore!«, bedekersko zasnovano zbirko izletov na ta in oni vrh... Srečujemo pa ga tudi v časopisju kot dobroamernega kritika pomanjkljivosti in svetovalca, z zostrenim čutom za dobro in boljše, za prav in pravičnejše.

Kaj bi tedaj želeli spoštovanemu rojaku drugega, kot da bi ga še lep čas preveval neskaljeni ustvarjalni nemir, in to, kar je že sam zaželel vsem »prijateljem gorske narave«: Da bi ostal še dolgo srečen in veder ob toplih spominih na doživetja v gorah!

G. Grobelnik

V. REDNI LETNI OBČNI ZBOR PD TOMOS

V petek 30. marca 1979 smo se zbrali planinci Tomosa v mali dvorani matičnega urada v Kopru na svoj V. redni občni zbor. Od vabljenih gostov smo z veseljem izrekli dobrodošlico naslednjim: predstavniku PZS mgr. Tončku Stojinu, predsedniku MDO za prlomska PD tovarišu Cirilu Zupancu in predsedniku Obalnega PD tovarišu Vinku Lovrenčiču.

Po izvolitvi organov zbora so sledila poročila o delovanju društva v minulem letu ter blagajniško poročilo o materialno finančnem poslovanju. Iz poročil je bilo moč razbrati, da planinsko društvo Tomos rase iz leta v leto, tako številčno kakor tudi v vsestranski dejavnosti poleti in pozimi.

Morda bo nekaj skopih podatkov zanimivih tudi za širšo slovensko planinsko srenjo. V letu 1978 je društvo štelu 533 članov, kar je skoraj petina zaposlenih v Tomosu. Organiziranih pohodov in izletov se je udeležilo okoli 700 članov, smučarskih izletov in tekmovanj pa okoli 400 smučarjev. Lani ustanovljeni mladinski odsek je začel sorazmerno uspešno delovati, ena njegovih najuspešnejših akcij pa je zagotovo organizacija in izvedba pohoda iz Kopra na Triglav v počastitev prvega vzpona.

Smučarska sekcija, ki deluje v okviru PD že od ustanovitve društva, je štelu lani okoli 100 članov s plačano članarino Smučarski zvezi Slovenije. Na smučarskih izletih pa ne sodelujejo le formalno večletni smučarji, temveč številni društveni člani. Vzgojni dejavnosti članstva posvečamo že vsa leta stalno skrb, saj smo tik pred občnim zborom končali že 6. planinsko šolo, kjer na izpitih vključujemo še snov za gorske stražarje. Na tak način postanejo vsi absolventi planinske šole tudi gorski stražarji. Obiskovalci planinske šole so pri nas predvsem odrasli člani in ne le pionirji.

V okviru letošnje akcije slovenskih planincev — zbiranja obveznic od posojila za ceste za povečanje in obnovo Triglavskega doma na Kredarici smo že zbrali za dva stara milijona dinarjev obveznic. Zbiramo jih še naprej, pri čemer upamo, da naš delež v te namene ne bo ravno najmanjši. Tudi na kulturnem področju se trudimo za vsestranski razcvet naše organizacije v celo-

Spomin iz tečajja orientacije (Lisca 17. 3. 1979).
Dasno predavatelj ing. Tomaz Banovec
Foto ing. B. Jordan

ti. Lotili smo se namreč težke naloge, da bi založba LIPA v Kopru izdala knjigo z barvnimi reprodukcijami profesorja Janka Ravnika z naslovom »Lepa si, zemlja slovenska«. V ta namen smo izdali in že tudi razposlali, med drugim tudi vsem slovenskim PD, propagandni prospekt za omenjeno knjigo. Močno si prizadevamo in želimo, da nam bi uspelo zbrati zadostno število prednaročnikov, kar nam postavlja založba kot pogoj za izdajo te knjige.

Vsa naša hotenja za bodoče in opravljeno minulo delo so vsi vabljeni predstavniki pozitivno ocenili in nam zaželeli še večjih uspehov, za kar smo jim planinci Tomosa hvaležni. Posebej pa smo bili veseli vzpodbudnih besed tovariša Strojina, ki je z razumevanjem podprl vsa naša prizadevanja, predvsem na kulturnem področju ter izrekel besede priznanja vsem trindvajsetim udeležencem pohoda Koper—Triglav. Po razpravi in po pozdravnih besedah je sledila razrešnica dosedanjim društvenim organom, ki so po poročilu nadzornega odbora sodeč uspešno delovali in pošteno poslovali.

Iz volitev, ki so sledile, je bilo mogoče hitro ugotoviti, da se voli novi predsednik Rudi Robinik namesto večletnega predsednika Cvetko Ladota, prav tako tudi nova tajnica in blagajničarka, namesto dolgoletnih prizadevnih delavk Anke Šoba in Marice Kralj. Sicer pa so ostali v organih društva skoraj isti sodelavci.

Delovni program društva so popestrili z mnogimi novostmi, tako za letno kot zimsko sezono. Ena najvažnejših akcij iz programa pa je iskanje novega društvenega zavetišča, namesto dosedanjega v dolini Vrat, ki smo ga po preteku najemniške pogodbe z GG Bled izgubili lansko leto.

Formalnemu delu zbora je sledila podelitev priznanj in spričeval trinajstim slušateljem planinske šole, štirim planincem smo izročili znak za prehojeno slovensko transverzalo, med katerimi je doslej najmlajši odklokanec s tem znakom med pionirji v Sloveniji Igor Batagelj, ki je bil lani tudi med našimi pohodniki iz Koprna na Triglav.

Vse od ustanovitve društva so bila tokrat prvič podeljena trinajstim zaslužnim planincem priznanja PZS; bronaste častne znake so prejeli: Sonja Antolin, Zora Pintorič, Mila Cvetko, Rudi Robinik, Tomaž Hočevar, Vlado Ivančič, Ivan Mesarec in Ciril Batagelj; srebrne častne znake pa so prejeli: Anka Šoba, Marica Kralj, Jože Gašperšič, Jože Vlah in Cvetko Lado.

Dosedanjemu predsedniku PD je bila za njegovo sedemletno delo v znamenje priznanja podeljena še plaketa od društvenih sodelavcev, za kar se je ta, vidno presenečen, zahvalil vsem dosedanjim odbornikom za sodelovanje, novemu odboru zaželel še uspešnejše vodstvo društva, vsem zbranim planincem pa je zaželel čimveč lepih doživetij v naravi in gorah.

Po zaključenem zboru je sledilo predavanje o društvenem pohodu Koper—Triglav s številnimi diafilmi.

L. Cv.

TOLMIN — POHODI PLANINCEV OB LETOŠNJIH JUBILEJIH

Letošnje delo PD Tolmin je bilo posvečeno tudi jubilejnim proslavam 60-letnice KPJ in SKOJ.

V nedeljo, 22. aprila, so tolminski planinci organizirali »trim-hojo« do nekdanje partizanske tehnike »Krn«, ki je v letih 1944 in do maja 1945. delovala v divji soteski Zadlaščice. To je edini še ohranjeni partizanski objekt na Tolminskem. Predstavnica ZB Pavla Leban je udeležencem orisala delovanje tehnike med NOB. Udeleženci pohoda so na cilju prejeli značke. Razveseljivo je, da je bilo med 90 udeleženci večina mladih planincev.

20. maja je bil v počastitev praznika tolminske občine množičen pohod na planino Sleme, kjer je spomenik padlim pod Rde-

čim Robom. Ta pohod je že tradicionalen in ga prirejajo tudi v počastitev Dneva mladosti.

Julija bo pohod čez Tolminski Triglav na Lom planino. Tam se bodo udeleženci pridružili domačinom iz Podljudinja, ki vsako leto na krajevni praznik počaste tudi spomin na padle na Lomu.

Člani mladinskega odseka se bodo proti koncu šolskega leta odpeljali na izlet v Kočevski Rog, kjer si bodo ogledali Bazo 20.

Tolminski planinci se udeležujejo tudi drugih pohodov — na Porezen, na Blegoš, Stol, itd. Udeležili se bodo srečanja treh sosednih dežel, Dneva planincev Primorske, srečanja s planinci Slovenskega planinskega društva v Čedadu, pohoda »100 družin na Nanos«. Tudi izleti na Ratišovec in Kaninsko pogorje so posvečeni letošnjim jubilejem.

Mira Pagon

OBČNI ZBOR PLANINSKEGA DRUŠTVA IDRIJA

Redni letni občni zbor PD Idrija, 5. aprila, je potekal v znamenju visokega jubileja — 75-letnice ustanovitve tega društva. Ta jubilej bodo Idrijski planinci počastili s pohodi in srečanji v domačih hribih. Zaključna prireditev bo na dan planincev na Hlevišah nad Idrijo, kjer naj bi ga praznovali tudi planinci vseh primorskih društev. Uvodno poročilo na občnem zboru je podal predsednik društva Marjan Rupnik. Pohvalil je delo odsekov. Društvo je tudi organizacijsko utrjeno. Upravni odbor je razpravljal in sklepal le o važnejših zadevah. Gospodarski odsek je imel veliko dela pri preurejanju postojank. Člani so pomagali tudi pri strežbi na postojankah, za katere je težko dobiti oskrbnika in drugo osebje. Tako so člani društva opravili lani nad 8000 ur prostovoljnega dela. 191 564,45 din čistega dohodka bodo vložili za izboljšanje postojank in ureditev društvenih prostorov za društvo. Še vedno ni rešen status postojanke na Vojskem. Ta problem presega moči planinskega društva. Delo je oteženo tudi zato, ker društvo že nekaj mesecev nima lastnih prostorov, vendar upajo, da jih bodo v kratkem dobili.

Posebno pozornost bodo letos posvetili postojanki na Javorniku. Tu bodo letos pričeli graditi astronomsko opazovalnico. Že letos bodo tu postavili spomenik 47 padlim borcem Gradnikove brigade. Alpinistični odsek šteje 64 članov, ki so lani opravili 488 vzponov, od teh 32 VI. stopnje. Zelo skrbijo za naraščaj z različnimi tečaji, šolo in raznovrstno vzgojo. Pohvale vredno je tudi delo mladinskega odseka in mladinskih vodnikov, ki skrbijo tudi za najmlajše, že v otroškem vrtcu in potem na šolah in šolskem centru. Številni izleti, tekmovanja, taborjenja in orienta-

cijski pohodi ter planinska šola so odraz tega dela.

Zelo je delaven odsek za izlete in srečanja ter odsek za propagando. Markacijski odsek ima ogromno dela z markiranjem Idrijsko cerkljanske planinske transverzale, ki jo bodo odprli letos. Pripravlja tudi izdajo posebnega vodiča, ki bo obenem tudi turistični vodnik po idrijski občini. Članstvo je lani nekoliko upadlo iz nekaterih objektivnih vzrokov. Mnogi zahajajo v planine na pohode in srečanja, ki niso člani. Zato bodo temu letos posvetili več pozornosti. Vključevanje članov v društvo in pobiranje članarine so že organizirali. Upadlo je predvsem članstvo med odraslo mladino. PD Idrija je imelo lani 897 članov, od tega 357 mlajših in 154 odrasle mladine. Na zboru so sprejeli obširen delavni program. Zbor so pozdravili predstavniki planinskih društev Logatec, Ajdovščina, Nova Gorica in meddruštveni predsednik primorskih planinskih društev Ciril Zupanc.

Janez Jeram

PD TABOR

V soboto, 7. 4. 1979 je bil v domu Partizan Tabor ustanovni občni zbor PD Tabor. Pobudniki za ustanovitev društva so bili planinci, ki so bili dosedaj vključeni v PD Vransko-Tabor. Razveseljivo je, da so se zbrali predvsem mladi in da je bila telovadnica polna.

Predsednik iniciativnega odbora je govoril o vzrokih, ki so pripeljali do ustanovitve samostojnega društva. Dosedaj so se v PD Vransko-Tabor vključevali predvsem mladi, ki so imeli svoj mladinski odsek, to pa je odvrnilo marsikaterega starejšega iz planinskih vrst.

Planinci so že dosedaj dosegali lepo uspehe. Bili so glavni organizatorji vsakoletne orientacije za pokal Čreti, vzgajali so članstvo itd. Leta 1974 so kupili opuščeno kmetijo pod Krvavico. Začeli so jo preurejati v svoj planinski dom. Pomagali so si s prostovoljnimi delom, z izkupičkom od vsakoletnih vesellic, od kmetov so naprosili les, nekaj je prispevala krajevna skupnost. Matično društvo jim ni moglo veliko pomagati, gradili so dom na Čreti. Koča, imenujejo jo Zajčeva koča, je končana, potrebna bo še notranja oprema in planinci bodo zopet imeli zatočišče v predelu, ki je dosedaj več ali manj neznan, je pa zaradi naravnih lepote vreden obiska. V bližini je Krvavica, ki se mogočno vzpenja nad Savljsko dolino in iz katere so prekrasni razgledi po dolini, na Pohorje, na Alpe itd.

Program novega društva je zajel tudi vzgojo mladih, planinsko šolo, izletništvo, predavanje. Na občnem zboru je prof. Šoštarič imel predavanja o lepotah Slovenije in o varstvu narave.

Fr. Ježovnik

JOŽE DOBNIK PONOVO PREDSEDNIK PTT LJUBLJANA

Na 25. rednem občnem zboru PD PTT Ljubljana so planinci že dvajsetič po vrsti z glasovanjem in burnim aplavzom ponovno izvolili za predsednika društva tov. Jožeta Dobnika. To nas ne preseneča, če le količkaj vemo, kako tov. Dobnik društvo vodi in kakšne uspehe društvo dosega.

Na 25. rednem občnem zboru 10. 3. 1979 v Ljubljani so bili poleg številnih članov društva navzoči tudi številni predstavniki drugih planinskih organizacij: Planinske zveze Slovenije, Planinske zveze Hrvatske, PD PTT »Sljeme« Zagreb, PD PTT »Poštara« Tuzla in Novi Sad, PD PTT Maribor in Celje, PD Jesenice in Rašica, glavni direktor Združenih PTT organizacij Slovenije, direktorica Podjetja za PTT promet Ljubljana in predstavniki družbenopolitičnih organizacij.

Letošnji občni zbor je minil v znamenju jubilejev: 25-letnice PD PTT Ljubljana, 25-letnice Poštarske kočje na Vršiču, 30-letnice Planinske zveze Slovenije, 85-letnice slovenske planinske organizacije in 200-letnice prvega vzpona na Triglav. 25-letno delo je doseglo svoj vrhunec z rezultati, s kakršnimi se ne more pohvaliti vsaka organizacija: razširitev in modernizacija Poštarske kočje na Vršiču, veliki uspehi na tekmovanjih, sodelovanje in bratstvo s PTT in drugimi planinskimi društvi po vsej Jugoslaviji, planinska vzgoja, izleti, aktivnost mladih planincev itd. Na 26. zboru planincev PTT Jugoslavije, ki je bil na Baškem polju in se ga je udeležilo kar 90 članov ljubljanskega planinskega društva, so člani PD PTT Ljubljana izmed šestih osvojili kar pet prvih mest v raznih tekmovanjih: Trije člani pa so se udeležili 26. partizanskega marša čez Biokovo, Mosor in Kozjak. Na četrtem srečanju planincev PTT Sarajevo in Ljubljana je kar 50 ljubljanskih planincev v družbi Sarajevčanov spoznalo lepote bosanskih gora, zgodovino NOB, kulturne in druge znamenitosti: veliko planincev se je udeležilo tudi dveh tradicionalnih srečanj z zagrebškimi planinci na Kleku in v Zasavju. Zbora planincev PTT Slovenije se je udeležilo okoli 2000 planincev, vendar jim je vreme pokvarilo prireditve, povezano z otvoritvijo povečanega in prenovljenega Poštarskega doma na Vršiču.

Razen z društvi, ki delujejo v okviru PTT Slovenije in Jugoslavije, sodeluje PD PTT Ljubljana z drugimi planinskimi društvi v Sloveniji, in sicer predvsem pri organizaciji skupnih izletov, na skupnih akcijah (pohod Po poteh partizanske Ljubljane, Po poteh partizanske Jelovice), na občnih zborih, partizanskih marših, na drugih planinskih akcijah in prireditvah. Seveda bo sodelovanje med društvi treba še poglobliti s skupnimi nastopi in občinskih telesno

kulturnih skupnostih in Zvezi telesno kulturnih organizacij. Vedno več planincev redno hodi v gore in vedno več je ljudi, ki so prehodili številne transverzale in se udeležili raznih pohodov, za kar so prejeli skromna priznanja v obliki značk, pridobili pa mnogo več: na gorskih poteh pridobljena fizična in psihična kondicija izboljšuje zdravje ljudi, ki več doprinesejo na delovnih mestih in s tem kar najbolj neposredno večajo družbeno bogastvo in socialno varnost vseh ljudi. Vzpodbudno je, da je v vrstah aktivnih planincev iz leta v leto vedno več mladine. Mladina se tudi vse pogosteje vključuje v odbora in odseke PD PTT Ljubljana, v izletniški odsek za propagando in vzgojo, v odsek za planinska pota, v odsek za orientacijo, v odsek za varstvo narave, v gospodarski odsek, v gradbeni odbor in druge odbore in odseke. Posebno je treba pohvaliti gradbeni odbor, ki je poskrbel, da so bila v letu 1978 končana dela na povečani in prenovljeni Poštarski koči na Vršiču.

Na 25. rednem letnem občnem zboru so se planinci ljubljanskega planinskega društva PTT dogovorili tudi za nadaljnje delovanje društva. Kaj hoče društvo predvsem? Poglejmo sklepe:

1. Poglobljati bratstvo in sodelovanje s PD PTT SR Slovenije in Jugoslavije in drugimi bratskimi planinskimi društvi.
2. Gojiti tradicije NOB predvsem s pohodi, ki naj pritegnejo mladino.
3. Utrditi organizacijo društva, odsekov in skupin, pritegniti še več članov in vzgojiti čim več sposobnega vodilnega kadra.
4. Še naprej tesno sodelovati s PTT organizacijami, z družbeno političnimi organizacijami v PTT, v občini, v mestu, s Planinsko zvezo Slovenije, z meddruštvenim odborom, itd.
5. Opravljati naloge na področju vzgoje in izobraževanja, gospodarjenja, varstva narave, samozaščite, informiranja, itd.
6. Zagotoviti potrebna finančna sredstva za delo društva in za anuitete pri kreditu Ljubljanske banke za razširitev in adaptacijo Poštarskega doma na Vršiču.
7. Poskrbeti za dograditev pomožnih prostorov pri Poštarskem domu na Vršiču.

Po izvolitvi novega vodstva društva so se — kot je to že običaj — navzoči udeležili še tovariškega srečanja s plesom.

Darinka Jereb

OBČNI ZBOR PD BOVEC

V petek, 13. aprila 1979, so se na rednem letnem občnem zboru zbrali planinci PD Bovec. Zbor se je pričel in tudi končal z željo in sklepom, da mora društvo v letošnjem letu končati gradnjo kočje na Kaninu in jo jeseni izročiti planincem in smučarjem v uporabo. Planinska zveza Slovenije je za to akcijo namenila vso pomoč in pod-

poro, saj je treba »planinsko razviti« tudi ta del slovenskega gorskega sveta, kot je na zboru poudaril predsednik PZS dr. Miha Potočnik. S preostalim delom v okvirih gospodarske dejavnosti društva so v preteklem letu bovški planinci dobro delali, saj je koča na Predilu zopet odprta, popravljena je bila karavla na Mangartskem sedlu, v kateri sedaj gostuje planinska koča, koča Zlatorog v Trenti je pa sploh edini lokal v vsej trentarski dolini, ki je odprt leto in dan. Tudi poslovanje koč je bilo v preteklem letu dokaj uspešno. Letos bo potrebno nadaljevati z manjšimi obnovitvenimi deli na Mangartskem sedlu in v domu na Predilu. Markacijski odsek je letos obnovil, zavaroval in deloma tudi nadelal za planinsko javnost novo pot s Prevale, pod grebeni Lope in Črnel ter prek Ribažev na Veliki vrh (Rombon). Za letos so markacisti planiral obnoviti markiranje poti iz Bavšice na Bavški Grintavec, kar tudi sicer sodi v obnovu planinskih poti v dolini Bavšice.

Alpinistični odsek je tudi bil dokaj aktiven, njegovi člani pa so opravili številne vzpone na domače in tuje gore. Tudi postaja GRS v Bovcu je v preteklem letu, čeprav ni opravila vsega vzgojno-izobraževalnega procesa svojega članstva, opravila svoje poslanstvo. V letošnjem programu postaja GRS Bovca pa je prav izobraževanju članstva namenjen glavni poudarek. Program se že uresničuje. Zelo kritično so člani ocenili delo mladinskega odseka, ki je še pred dvema letoma kazal dobre rezultate dela z mladimi planinci, zdaj pa je v razsulu. Zbor sodi, da je treba korenito spremeniti in povsem obnoviti delo v mladinskem odseku, vključiti v delo pedagoge z OS Peter Skalar v Bovcu in tudi obnoviti pionirsko planinsko šolo na osemletki. Kajti le delo z mladimi planinci prinaša sadove tudi kasneje in le s pomladkom društva lahko res živi. Planinci so zboru tudi predlagali, naj se v delo PD bolj vključuje OO ZSMS iz Bovca.

Ob koncu zбора so bovški planinci izvolili nov upravni in nadzorni odbor in častno razsodišče. Razšli so se z edino željo, da se ponovno tako zberejo vsi skupaj, jeseni ob otvoritvi koč za Konjcem na Kaninu.

Boris Mlekuž

PD VRANSKO

22. 4. 1979 je bila redna letna konferenca PD Vransko. Poleg članov in pionirjev so se letne konference udeležili še predstavniki PZS (tov. Bučer), predstavnik Savinjskega meddruštvenega odbora in predstavnik krajevnih družbeno-političnih organizacij. Društvo je lani štelo 41 članov, 46 mladincev in 196 pionirjev. Letos so mladinci iz Tabora ustanovili lastno planinsko društvo, zato je bil eden izmed

sklepov letne konference, da se mora povečati število članstva, predvsem je treba v društvo vključiti mladince in ustanoviti mladinski odsek.

Društvo je lani vložilo v nadelavo, popravilo in markiranje poti 2500 din in 210 prostovoljnih ur, skupaj 15 100 din.

V kočo na Čreti, ki jo je lani obiskalo 6000 planincev, je društvo lani vložilo 8000 din in opravilo 280 ur, skupaj 24 800 din.

Poleg tega so člani društva vsako soboto in nedeljo dožurali v koči.

V uvodnem poročilu je predsednik društva spregovoril o lani opravljenem delu na koči, o izvedbi orientacijskega tekmovanja, o vzponu 3 članov na Mont Blanc, o prostovoljnem delu, ki so ga člani opravili na Loki pod Raduho in o tem, da se je premalo delalo s pionirji in da je bilo premalo izletov za članstvo. V razpravi je bilo ugotovljeno, da so markacije obnovljene, da je Savinjska pot lepo vzdrževana, tudi E-6, itd. Beseda je stekla o varstvu narave, o pohodih po različnih transverzalah itd.

Predstavniki PZS je spregovoril o zbiranju obveznic za Kredarico in o izgradnji mladinskega centra na Bavščici.

Predstavniki MDO je spregovoril o delu v MDO. Pohvalil je tudi delo PD Vransko: izgradnjo koč na Dobrovljah, markiranje poti v svet Dobrovelj, ki so znane po svojih lepotah in po spomenikih NOV. Dobrovelje so bile zibelka štajerskih partizanov, tu je bila oktobra 1941 prva frontalna bitka I. štajerskega bataljona. V spomin na to bitko društvo vsako leto organizira orientacijsko tekmovanje.

Ko je govoril o programu dela za leto 1979, je opozoril na pohod ob spomenikih NOV, ki se bo letos organiziral ob otvoritvi Doma borcev na Dobrovljah.

Spregovoril je o akciji »obiščimo meje krajevne skupnosti«. Ta obisk je lani organizirala krajevna skupnost. Prav je, da se z obiski nadaljuje. Naj se vključijo planinci, saj so del življenja v krajevni skupnosti.

Vse te akcije spadajo v okvir akcij »nič nas ne sme presenetiti«, o kateri je bilo spregovorjeno na letni konferenci. Iz progama, ki je bil sprejet, razberemo, da bomo nadaljevali z ureditvijo koč na Čreti, da bodo še naprej skrbeli za planinska pota, da bodo še bolj okrepili delo gorske straže itd. Predvsem pa bodo skušali poskrbeti za množičnost, za množične izlete, za gojitve tradicij NOV in za planinsko šolo.

Letna konferenca je soglasno sprejela sklep, da se za častnega člana imenuje Jože Lavrič, nad 80 let star planinec, ki se še danes zelo zanima za delo planinskega društva.

Na ustanovnem občnem zboru so tudi sklenili, da se bodo vključili v orientacijska tekmovanja, ki jih organizirajo planinska društva občine Zalec. To je izrednega

pomena, saj bodo tekmovanja na področju, ki je do sedaj neznano. Mladi bodo tako zopet spoznali del svoje ožje domovine. Vključili se bodo v gojitev tradicij NOV in so že sprejeli pobudo, da bodo organizirali spominske pohode ob spomenikih NOV in mimo partizanskih domačij, ob odkritju spominskega obeležja ilegalni Cankarjevi tehniki idr.

Navzoče je pozdravil tov. Janez Kmet, tajnik PZS.

Tajnik MDO »Savinjska« je spregovoril o programu dela planinskih društev, ki so vključena v ta MDO, spregovoril je o financiranju s strani Telesnokulturne skupnosti Žalec, o akciji »nič nas ne sme preseñetiti«, o gorski straži itd.

Pri tem je poudaril, da je odveč bojazen zaradi društvenih sredstev. Telesnokulturna skupnost Žalec financira društva po dejavnosti. Če je dejavnost, če se izpolnjujejo delovni programi, potem se za sredstva ni bati.

Navzoče je pozdravila še sekretarka Obč. konference ZSMS Žalec in predstavnik Lovske družine Tabor.

Za predsednika je bil izvoljen Zmago Šoštár.

F. Ježovnik

ČIMPREJ POSTAVIMO PLANINSKO KOČO POD KRNOM!

Kot smo že pisali, je PD Kobarid že pred potresom 1976 mislilo na planinsko kočo na planini Kuhinji pod Krnom.

Žal je pripravljala dela za to za celi dve leti zavrl potres, saj se je večina članov PD teh nekaj let morala v glavnem ukvarjati z obnovo ali zidavo lastnih domov poškodovanih od potresa.

V letu 1978 pa je PD Kobarid zastavilo tudi delo za postojanko na Kuhinji.

Izdelani in potrjeni so bili načrti za kočo, potrebnih je bilo tudi precej formalnih soglasij. Za 25-letnico delovanja PD Kobarid so kočo zakoličili, skopali so jame in iz doline spravili in postavili električne drogeve (13) od vasiice Krn do gradbišča koče. Obenem je bila zgrajena baraka za gradbeni material in orodja. Demontirali so opuščeno elektrolinijo Livek—Livške Ravni (ca. 2 km) in montirali električne žice na novo električno linijo od vasi Krna na gradbišče. Demontirali so tudi staro kolesarnico pri tovarni TIK v Kobaridu. S tem je PD pridobilo potreben material (deske, morale) za kočo, demontirali lesene pode, nekaj bojlerjev, vrat, pomivalnih korit in umivalnikov iz večstanovanjske in trgovske hiše v Kobaridu, ki je bila zaradi potresa zapisana rušenju. Tu so dobili tudi okrog 60 m² desk za opaže in gradbené odre. Posekali in obdelali so tudi potreben smrekov les (105 smrek in ga spravili do gradbišča. Skopali so jarke in zgradili nov vodovod v dolžini 510 m od izvira do

gradbišča. Delno so skopali tudi temelje koče, nakopali in na gradbišče speljali ca. 120 m³ mivke. Nabavili so tudi betonsko železo in armaturne mreže za betonske plošče.

Za vse to je bilo potrebnih 1088 prostovoljnih delovnih ur in še 372 na Kobariskem Stolu pri prevzemu in urejanju planinskega zavetišča. Članstvo PD Kobarid je samo v letu 1978 skupno izvršilo 1460 neplačanih prostovoljnih delovnih ur.

Če bodo sredstva, bodo v letu 1979 planinsko kočo zgradili do strehe, uredili greznico, odtočne kanale in jamo za odpadke.

So pa tudi še člani PD, ki so pri sedanjih delovnih akcijah stali ob strani. Prepričani smo, da bodo tudi oni pokazali razumevanje za postavitev koče na Kuhinji, ki bo planincem približala prelepi gorski svet okoli Krna obiskovalcem z naše strani, iz vse Slovenije in zamejskim Slovencem.

Upravni odbor PD Kobarid vabi članstvo, občane in delovne organizacije, še zlasti pa mladino, da se udeležijo bodočih akcij na Kuhinji. Imena vsakega posameznika in izvršene delovne ure bodo zapisane v spominski gradbeni knjigi planinske koče na planini Kuhinja.

Ivan Kurinčič

POROČILO O DELOVANJU MLADIH PLANINCEV ŠOLE STRANJE — ZA OBČNI ZBOR PD KAMNIK (30. 3. 1979)

Lahko trdim, da so bili šolarji planinci v preteklem obdobju — to je od zadnjega občnega zbora do danes — spet vsestransko aktivni. Številčno stanje se ni spremenilo, čeprav so planinci osmih razredov zaključili šolanje pri nas, saj sem namesto njih vpisala 27 novih iz nižjih razredov. Tako nas je spet 162.

Tesno sodelujemo z MO iz Kamnika in matičnim društvom sploh. Množično smo se udeleževali samostojnih izletov in tistih, ki jih je organiziralo društvo. Naj jih naštejemo tako, kot so potekali:

19. marca 1978 se nas je 17 udeležilo zahtevnega spominskega pohoda na Stol. 23. aprila 1978 je bilo v vasiici Okroglo odkritje spominskega obeležja, katerega se je udeležila večina planincev. 46 pa nas je pot nadaljevala še na Kamniški vrh.

Tisti mladi planinci, ki so v prejšnjem letu opravili planinsko šolo — vsega 27, so se namenili prehoditi tudi LMP (ljubljsko mladinsko pot).

7. maja 1978 smo tako obhodili predeľ od lhana čez Tabor—Trojico—Murovico—Cizelj—Miklavž—Jevnica (25 udel.).

21. maja 1978 smo imeli samostojen množičen izlet na Pohorje. 64 mladim se je izpolnila dolgoletna želja, da so si le ogledali tudi oddaljeno Pohorje.

3. junija 1978 smo spet hiteli po LMP od Mednega čez Golo brdo na Katarino, se povzpeli na Gmado in se spustili mimo Govejka do Medvod. V žgočem soncu nam je bilo 8 ur hoje kar dovolj (22 udel.).

22. in 23. julija je 17 učencev z drugimi planinci iz Kamnika krenilo na Triglav.

9. septembra 1978 se nas je 38 udeležilo shoda na Loki pod Raduho. Nad novim okoljem smo bili resnično očarani.

23. in 24. septembra 1978 smo imeli spet samostojen izlet iz Kamniškega sedla prek vrhov Planjave—Škarij—Babe—Ojstrice—Korošice. Tedaj so se nekateri prvič srečali s planikami v naravnem okolju. Nobena roka pa ni segla po njih. Bilo nas je 31.

15. oktobra 1978 smo z veseljem hiteli na društven izlet na Ratitovec. Bilo nas je 41.

19. novembra 1978 smo se spet podali po LMP. V meglenem jutru smo se iz Jevnice povzpeli na Janče, od koder je bil čudovit pogled na ožarjene vrhove celotnih Kamniških planin, Karavank in Julijskih Alp s Triglavom. Čez Kucelj smo se spustili do Grosuplja.

10. februarja 1979 smo prehodili pot od Grosuplja, mimo Taborske jame, Turjaka na Kurešček. Taborska jama je za javnost odprta šele maja.

17. februarja smo se spet udeležili spominskega pohoda na Stol — nekateri učenci so prejeli že srebrno značko (16 udel.).

4. marca smo za spremembo pohiteli po LMP z osebnimi vozili in to iz Ljubljane na Horjul—Koreno—Smrečje—Vrh nad Rovtami—Planina—Pokojišče.

Precej je bilo tudi hoje. Ti predeli so za nas sila odmaknjeni, še posebno, ker so neugodne avtobusne zveze (30 udel.).

25. marca 1979 se nas je 20 udeležilo spominskega pohoda na Porezen.

Gibanja v gorskem svetu torej našim šolarjem ne manjka. Mislim, da ni potrebno posebej poudarjati, kako velikega pomena so za mladi rod prav izleti. To pa še ni vse.

12. februarja 1979 smo pričeli s predavanji za GS (gorske stražarje). Naši šolarji planinci so po letih res še mladi, a ne brez izkušenj. Tisti, ki imajo planinsko šolo, žele v večini postati tudi GS. MO se trudi v tej smeri.

Mladi Stranjani so veseli, da so lahko nastopili v zboru kot pevci na proslavi 85. obletnice našega društva.

Z tekočim letom imamo tudi članarino že poravnano.

Pa še nekaj:

Letos mineva že 25 let, kar neprekinjeno deluje planinska sekcija na šoli v Stranjah. 1954 jo je namreč osnoval takratni upravitelj Vinko Dobnikar. Že 20. leto pa jo vodi midva z možem Vladom. Odločili smo se, da razvijemo svoj prapor. Da pa ne bi

obremenjevali društva, saj ga tako pesti pomanjkanje finančnih sredstev na vseh področjih, so šolarji zanj zbrali skromne prostovoljne prispevke pri vaščanih Stranj in bližnje okolice. Čepin zanj nam je podaril znani ljubitelj gora Bine Benkovič.

Ponosni smo, da bomo imeli svoj simbol. Naš pokrovitelj PD Kamnik nam bo prispeval le spominski trak. Prapor bomo razvili ob krajevnem prazniku Kamniške Bistrice — 9. junija.

Starši in ostali prebivalci Stranj z okolico so s svojimi prispevki dokazali, da nam zaupajo in žele po svoje pomagati k še večjemu razmahu planinstva na domačih tleh, saj segajo njegove korenine daleč nazaj. Vsem topla hvala!

Mentorja mladih planincev v Stranjah

Lado in Marija Golob

NOVO PLANINSKO ZAVETIŠČE NA KOBARIŠKEM STOLU

Od 767 m visoke Babe nad Kobaridom, čez 1136 m visoki Starijski Vrh, 1353 m visoko Vršanjo Glavo, 1404 m visoki Mali Vrh pa vse do 1668 m visokega Kobariskega Stola, čez 1562 m Visoki Puntarič, Mali 1516 m visoki Muzec in 1638 m visoki Veliki Muzec in vse do državne meje z Italijo do danes ni bilo nobenega planinskega zavetišča ali koč. Planinec je dobil zavetje le v nižje stoječih planšarskih stajah na planini Božici 1270 m ali v lovski koči na Starijskem Vrhu, ki pa je v glavnem na razpolago le lovcem in njihovim družinskim članom.

Na najvišji in lepo razgledni točki 1668 m visokega Kobariskega Stola je nekaj let po vojni RTV Ljubljana postavila RTV pretvornik, ki pa danes ni več v rabi. Da bi stavba z okrog 40 m koristne površine pretvornika ne pričela razpadati, jo je s pogodbo od RTV Ljubljana prevzelo PD Kobarid. Za protiuslugo je moralo PD iz vrha Stola do planine Božica, do stare vojaške ceste (ki so jo v prvi svetovni vojni zgradili italijanski vojaki, ko so zasedli te naše planinske vrhove maja — junija 1915), prenesti vse aparature in drugo opremo 4 km pod vrhom Stola. V tej nelahki planinski delovni akciji je sodelovalo v 12 urnem delavniku 31 članov PD (372 prostovoljnih delovnih ur).

Stavbo bivšega pretvornika RTV je PD Kobarid za silo preuredilo v planinsko zavetišče. V zavetišču je nameščen tudi štedilnik.

Zasilna planinska postojanka na Stolu ne bo imela oskrbnika. Planinec se bo moral zglasiti v Kobaridu pri gospodarju ali oskrbniku zavetišča (Zdravku Likarju ali Marjanu Peratu). Tu bo dobil ključne zavetišča in navodila o samopostrežbi v zavetišču.

Kobariški Stol je zelo lepa in lahko do-

stopna planinska razgledna točka. Najlažji in najkrajši dostop na Kobariški Stol je iz Breginja, ki je bil na novo zgrajen po potresu 1976, ali iz vasi Sedlo 2 km pred Breginjem, odkoder se pride na vrh v dveh urah po široki položni cesti, za silo prevozni tudi s terenskim vozilom ali po travnatih senošetih do planine Božica (1270 m). Tu stoji tudi lepo spominsko obeležje iz NOB v spomin na dan 18. 5. 1943, ko je brigada Ivana Gradnika izbojevala zmago nad nadmočnim fašističnim sovražnikom. Od tu do vrha Stola je slabo uro po sila položni stezi ali po travnati ruši planine Božica, na kateri v pašni sezoni žvонklja še okrog 60 do 100 glav goveje živine.

Na vrhu Kobariškega Stola se nam odpre lep razgled na vse strani: Na del Soške in Nadiške doline, na Bovško kotlino in dolino Učceje, na del slovenske Benečije z vasicami Brezje, Prosnid, Platišča, Tipana pa tja do Furlanske ravnine onkraj meje. Lep razgled se nam odpira tudi na vrh Matajurja, na Krnsko in Kaninsko pogorje, na vrhove nad Rezijo, vrhove okrog Montaža onkraj meje itd. Pod Stolom se belijo na novo zgrajene vasi Breginj, Sedlo, Homcc, Stanovišče, Podbela in druge vasice Broginjskega kota, ki jih je leta 1976 potres najhuje prizadel. Na poti od planine Božica pa do vrha Stola se obiskovalcem Stola v juliju in avgustu ponujajo nepregledna rastišča planinskega cvetja, pred vsem pa cele poljane sleča in encijana.

Stol je lahko dostopen tudi s severne strani po cesti iz vasi Žaga pred Bovcem po dolini Učceje (7 km) do mednarodnega bloka Učceja, od tu pa spet po stari vojaški cesti do planine Božica. S terenskim vozilom ni težko.

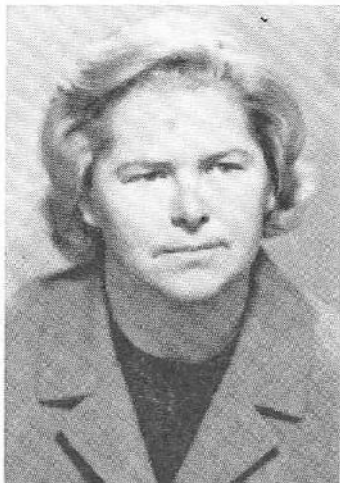
Težje dostopna in daljša je pot iz Kobarida čez Babo, Starijski Vrh, Vršanjo Glavo, Visoki in Mali Vrh in nato čez Božico. Ta pot je primernejša za sestop s Kobariškega Stola.

Če bo PD Kobarid do junija 1979 dokončno uredilo planinsko zavetišče na Stolu, bo junija »uradno« odprlo postojanko. Vsekakor bo to objavljeno v dnevnem časopisju.

Ivan Kurinčič

SLOVO OD ANICE STRAŽAR

27. aprila t. l. se je delovna skupnost PZS poslovila od Anice Stražar (56), ki je bila skoraj 16 let zaposlena v slovenskem planinskem organizacijskem centru v Dvořakovi, od maja 1960 do konca junija 1972 — dvanajst let kot računovodkinja, nato pa štiri leta kot knjigovodkinja. Na zadnji poti smo jo spremili v Grosupljem. Tiha in dobra je prišla med nas in nam bila takoj zgled discipliniranega dela, kolegialnega takta in neizčrpne delovne vneme, Radi

smo jo imeli: Razumela je človeka in življenje, s svojim mirom in milino je reševala razne stiske in zadrege pri skupnem delu in življenju tako pestre in velike organizacije, kot je planinska.

Prezgodaj je odšla od nas. Živela bo z nami v našem spominu kot zgled obzirne in dobrohotne sodelavke, vedno pripravljene pomagati z zgledom, nasvetom in dobro besedo.

T. O.

KOČA NA BIJELIH STIJENAH

PD »Rade Končar«, Zagreb, sporoča, da bo koča na Bijelih Stijenah odprta 7.—8., 14.—15., 21.—22. in 27. do 29. julija, 4.—5., 11.—12., 18.—19. in 25.—26. avgusta, 1.—2., 8.—9., 15.—16., 22.—23. in 29.—30. septembra, v oktobru 1979 pa 6.—7. in 13.—14. Večje skupine izletnikov naj se prej prijavijo na PD Končar ali na telefon 561-022. Koča ima 15 ležišč, v bližini pa je stalno odprto »Hirčevo planinsko zavetišče« s 30 ležišči.

Gorenjski muzej v Kranju pripravlja ob 80-letnici PD Kranj razstavo bohinskega slikarja Valentina Hodnika (1896—1935). Zaradi evidentiranja Hodnikovega slikarskega dela prosimo vse lastnike njegovih del, da nam sporočijo svoje naslove na naslov: Gorenjski muzej (Jenčič), Kranj.

ALPINISTIČNE NOVICE

NOVA ITALIJANSKA SMER V AIG. NOIRE d. P.

Tisiano Nardella, Mario Canali, Graziano Bianchi in Emanuele Gallinberti so leta 1976 v vzhodni steni Aiguille Noire de Peuterey splezali prvenstveno smer, ki v glavnem sledi centralni ozebnik (1200 m, 23 težkih raztežajev IV, V, V+; A₁, A₂, A₃). Vsi klini so ostali v steni. V šestem raztežaju so izdelali težko prečnico v levo, prosto. Tu bi bil umik zelo problematičen. V zgodnjem poletju bi šlo težko brez cepina in derez.

V vzhodni steni Becca di Gay — Gran Paradiso je Giancarlo Grassi poleti 1977 sam preplezal ozki kuloar v vzhodni steni (300 m, 50°, dve mesti 60°—65°).

T. O.

MARIO STENICO

Stenico je bil eden od vidnejših italijanskih alpinistov. Rodil se je leta 1916 v Trentu in se blizu rojstnega mesta leta 1978 ponesrečil v plezalni šoli. Plezal je sam, nesreča je bila »banalna«, pravijo poročila. Njegova alpinistična biografija je bogata: 32 prvenstvenih, 200 prvih ponovitev v slavni smerih. Kot plezalec je spoznaval Alpe v 1000 smereh. Vse to je naredil ob koncu tedna, sicer ni imel prostega časa. Plezal je Brandlerjevo smer v Veliki Cini, Vinatzerjevo v Marmoladi, smer Major v Mt. Blancu, Micheluzzijev steber v Marmoladi, smer »veveric« v Cima Scotoni, Sollederjevo v Civetti in še zadnjo pri 62 letih: Piazovo smer v Punta Emma 300 metrov, IV in IV+, sam!

Georges Livanos, slavni francoski ekstremist grškoga rodu, mu je zapisal v osmrtnici: »Z njim sem plezal eno prvenstveno: 80 klinov, dva bivaka. Prišla sva iz stene izdelana, umazana. Stenico ni šel v kočo nikoli neurejen. Tudi to pot ne. Mladi se bodo nad tem posmihali. Jaz se nisem. Preussa so imenovali »viteza gora«. Za to ni dovolj le spisek prvenstvenih smeri in tehničnih sposobnosti. Če kdo, Stenico zasluži isto apozicijo: Vitez gora.«

T. O.

TEHNIČNO POROČILO O ZIMSKEM REPUBLIŠKEM ALPINISTIČNEM TEČAJU

Tečaj je bil na Komni od 25. 3. do 1. 4. 1979.

Kot inštruktorji smo na tečaju sodelovali: Drago Metljak (organizacijski vodja), Zoran Bešlin, Janez Valant, Vinko Mlinar, Leonid Kregar, Peter Markič, Danica Čeranič, Milena Ekar in jaz kot tehnični vodja.

Zadnja dva dneva je sodeloval tudi Tone Sazonov.

Poleg osebne zimske in letne alpinistične opreme smo imeli s seboj še veliki komplet prve pomoči, kovinske in pnevmatske opornice, lavinske sonde in geografske kompase. Oskrbnik Koče pod Bogatinom je imel s seboj psa in čoln akia.

Vreme je bilo ves teden izredno slabo, v sredo je bila pri vzponu na Bogatin nepredirna megla, snežilo je vsak dan razen v petek in soboto dopoldne.

Od 33 tečajnikov jih je bilo 29 opremljenih s smučmi, od tega samo 8 tudi s kožami za smučči. Nekateri tečajniki so smučali odlično, nekateri pa zelo slabo, tako da so kasneje hodili na ture peš.

V ponedeljek smo se v megli povzpeli na Srednji vrh nad Gracijo, po poti smo obdelali hojo, prečenja, varnostno razdaljo in gaz.

V torek smo v močnem sneženju v rekordnem času na Govnjaču postavili 6 iglujev. V sredo smo se v megli in snegu povzpeli s smučmi na Bogatinsko sedlo in na Bogatin. Na vrhu je eden od tečajnikov kljub opozorilom padel čez opast približno 2 m v vrh. Pri sestopu na sedlo so se 4 naveze izgubile proti zahodu, vendar smo se čez približno pol ure sešli.

V četrtek smo dopoldne po navezah pripravili tri različne skice smeri in azimutov od doma na Govnjač. Po kosilu smo po azimutu odšli na Govnjač. Vse tri skupine so dobro opravile nalogo.

V petek smo s smučmi odšli na Vrh nad Gracijo. Po poti smo ponovili, kako se gazi, prečili pobočja v varnostni razdalji, na vrhu pa smo v 10 m visoki, do 50° nagnjeni ledeni steni z lepim iztekom vadili hojo z derezami, držo cepina, varovanja, ustavljanje pri padcu in prečenje.

V soboto smo v sončnem jutru s smučmi odšli proti Podrti gori. Na Mali vrh in dalje na Podrto goro smo šli v treh skupinah — ena po dokaj trdem, napihanem grebenu, ena levo od grebena in desno na greben, ena pa direktno v sedlo. Na vrhu nas je zopet ovila megla, pri sestopu pa je zopet snežilo.

V nedeljo je snežilo brez vetra, snežilo je, kot da bi cunjje trgal, zato smo se že dopoldan vrnili v dolino.

Vsak dan smo imeli eno ali dve predavanja: o opremlitvi, snegu in plazovih, o hoji in plezanju pozimi, bivakiranju, nevarnosti v gorah in orientaciji. Dvakrat smo si ogledali tudi barvne diapozitive.

Tečajniki so bili zelo različno pripravljene: nekateri so bili pravi začetniki, drugi pa pripravniki s precejšnjim znanjem. V primeru lepšega vremena bi po prvem dnevu naveze preformirali v »boljše in šibkejše«.

Zaradi slabega vremena tega nismo storili pač pa smo se veliko ukvarjali s praktičnim delom — igluj, varovanjem, ustavljanjem padcev, s hojo z derezami, orientacijo. Tečajniki so po splošnem mnenju zares veliko pridobili.

Snežilo je vsak dan razen v petek in soboto dopoldne. Do petka je snežilo z močnim južnim do zahodnim vetrom, ki je delal opaziti in nasipaval severna in zahodna pobočja. Na turah smo zato predvsem ubrali južna in zahodna pobočja pa grebene, če pa smo že morali prečiti nevarno pobočje, smo razvili lavinske vrvice, prečkali v varni razdalji in čim višje. Plazov nismo opazili, najbrž zaradi slabe vidljivosti.

V petek se je vidljivost izboljšala, opazili smo, da je poleg trdo spihanih grebenov veter spihal tudi nekaj nerazvitih glav v SV pobočju Bogatina. Videli smo nekaj manjših plazov suhega snega na JV pobočjih nad Gracijo. V soboto smo opazili dvoje večjih plazov v grebenu med Vrhom Škrli in Bogatinom. Povzročila ju je opast, ki se je odtrgala in na pobočju sprožila plaz nesprijetega suhega snega. Dopoldne se je sneg močno ojužil, tako da se je pri sestopu že močno prijel na smučih. Pri pregledu prereza snega smo v globini našli na dve izraziti plasti plovnega snega.

Sklepi:

V letošnjih razmerah so bile ture brez smučih skoraj nemogoče, zato predlagamo zboru načelnikov, naj bodo smučiči v prihodnje obvezna oprema tečajnikov in tudi osnovno smučanje. Razmisliti bo treba tudi o kožah, visoka šola za telesno kulturo jih svojim tečajnikom posoja.

V bodoče bi morda povabili kot inštruktorja vodnika lavinskega psa s psom, ki bi spremljal ture.

Na naslednje letne in zimske tečaje bo treba vzeti nekaj radijskih oddajno-sprejemnih postaj za povezavo med skupinami. Po splošnem mnenju je tečaj prav zaradi slabega vremena še bolj uspel kot bi v lepem.

Zvone Korenčan

ISLANDSKI ALPSKI KLUB

V letu 1977 so tudi na Islandiji ustanovili planinski klub z imenom Iceland Alpine Club (ISALP). Takoj pri ustanovitvi je štel 180 članov. Predsednik je Einar H. Haraldsson. Cilji kluba: pospeševanje lednih tur na Islandiji, v Alpah in na Grenlandiji, vsako leto dva do tridnevni tečaj v plezanju po ledu, snegu in po kopni skali. Tečaji so brezplačni. V načrtu imajo tudi vzpon na Mt. Mc. Kinley. Naslov: Iceland Alpine Club, Einar H. Haraldsson, Post Box 4186, Reykjavik, Island.

T. O.

LEGIJA ČASTI — ALPINISTOM

Robert Paragot in Robert Traynard sta v prvih dveh desetletjih po vojni bila v prvih vrstah CAF. Leta 1978 sta za svoje alpinistično delo v gorah in v organizaciji prejela visoko priznanje: Promovirali so ju za oficirja častne legije, s čimer je Francija pokazala, kako visoko čišta delo za napredek alpinizma.

T. O.

SEDMA STOPNJA POTRJENA?

Zadeva uradno teče od simpozija v Münchnu 22. in 23. sept. 1967, ko je 37 alpinistov, funkcionarjev in časnikarjev iz ZRN, Italije, Jugoslavije, Avstrije, Švice, ČSSR in ZDA razpravljalo o »prevrednotenju« do sedanjih šestih stopenj v alpinizmu. Teorija je jasna: Če se zacementira stopnja težavnosti zgoraj, postane ta meja ovira, vse spodnje stopnje pa morajočasoma spremeniti svoje kriterije. Če pa se lestvica odpre navzgor, dosežemo stanovitno mero pri spodnjih stopnjah.

Sedma stopnja ni od včeraj. Plezalci, ki so nekdanje šestice splezali brez klinov in druge tehnike, so ocenjevani drugače kot tisti, ki so k starim tehnikam uporabljali modernjšo. Strokovnjaki soglašajo, da VII stopnja terja specialen, intenziven trening. Samo če se tako gleda na stvar, je zvišanje za eno stopnjo možno.

Simpozij je nakazal nove kriterije: ni vseeno, ali splezaš + VI z vso tehniko ali prosto. Pri ocenjevanju smeri v bodočnosti bo odločalo število takih ali drugačnih raztežajev v steni (npr. število raztežajev VI. stopnje bo odločalo o normiranju smeri. Ne more biti vsa smer VI, če ima eno samo tako mesto). Pri oceni novih smeri bodo upoštevali bolj ponavljalce kot pa prve plezalce itd. Sepp Gschwendtner je trdil, da je v Alpah vsaj 100 smeri, ki so težje od VI. Naštel je večji del smeri iz Vzhodnih Alp. Gotovo pa so take tudi v Italiji, Švici in v Zahodnih Alpah. Ker za te ni bilo govornikov, so nekateri imeli vtis, da gre za take plezalne vrtnce, kot so Dolomiti in Wilder Kaiser.

Simpozij je govoril tudi o poenotenju pri opisih smeri, česar naj bi se lotila UIAA. Ostalo je le pri predlogu. Zdi se, da pri UIAA veter še ni potegnil v to smer.

T. O.

SMRTNA NESREČA H. MÜLLERJEVE

Hermine Müller spada nedvomno med velike alpinistke. Stara še ne 40 let, se je smrtno ponesrečila 17. sept. 1978 v sev. zah. steni Punta Tissi s švicarjem Gmündnerjem. 16. sept. sta vstopila v slovitto smer Philipp-Flamm (VI). Karih 150 m pod Comicijevimi izstopom sta bivakirala. V ne-

deljo zjutraj je Švicar padel in potegnil za seboj Hermino. Očividec je povedal, da sta se trikrat odbila od stene in nato obvisela na vrvi. V ponedeljek so prišli italijanski reševalci, se spustili v steno in potegnili oba nesrečneža na vrh Punta Tissi (skupina Civetta). V torek so ponesrečenca pripeljali v Agordo.

Müllerjeva — o njej smo že pisali — je začela z ekstremnimi vzponi pri 32 letih, vendar je kmalu prišla v vrh nemške alpinistike. V devetih letih je »pospravila« vse šestice v Wettersteinu (bila je poštna uradnica v Garmisch-Partenkirchenu), sledilo so šestice v Cinah, v Lalliderer, Tofani, Maukspitze, Torsteinu, Cengalu, Rotwandu, Punta Civetta, Biscofsmütze, Ciavazes, francoski steber v Crozzonu, Torre di Valgrande, Petites Jorasses in še vrsta drugih vrhov in sten. Med drugim je plezala tudi direktno v severni steni Špika. Med znanimi soplezalci imenujmo le E. Abrama, sicer pa so bili le plezalci skromnejše reputacije. Bila je tudi uspešna v smuških tekih.

T. O.

PLEZANJE SREDI MESTA

V začetku 1979 je za »Ispe«, velesejem za športne potrebščine, velika nemška firma »Sport — Scheck« v Münchnu postavila 22 m visoko steno — sredi »cityja« v trgovski hiši: stena, težka 60 ton, iz apnenca, se pne skozi pet poslovnih nadstropij in ima vse vrste plezalskih ponazoril: previs, za pest široko poč, razne težavnosti, tudi od V do VII, glavno smer in variante, na vrhu pa je celo vpisna knjiga. Če plezalec steni ni kos, nič ne da, saj je ves čas na specialni vrvi, ki se odvíja in plezalca takoj ujame, če »odleti«.

Ideja? »Der Spiegel«, ki je novico o steni sredi mestnega središča objavil, je poskrbel za dodatno senzacijo: Klausu Schecku, šefu te velefirme, je idejo prišepnil Reinhold Messner. Stena za trening v »Sport — Schecku« bo tudi prizorišče za plezalske tekme.

T. O.

MOUNT EVEREST S SEVERA

Konec leta 1978 je v kitajski ilustrirani reviji »China« (ki na redke čase zaide tudi k nam), izšla novica o kitajsko-iranskem himalaističnem sodelovanju. Spomladi 1978 je bil na severni strani Everesta kitajsko-iranski alpinistični tabor, namenjen za pravo kitajsko-iranske ekspedicije na Everest. Od 12. do 22. maja so postavili tabore v višini 5500, 6000, 6500, 7050 in 7500 m. Irance je vodil general Muhammed Khakbiz. O stvari je pisal tudi »Alpinismus«. Kaj je bilo potem s to stvarjo leta 1979, si lahko mislimo.

T. O.

GORE IN VREME

T. Hiebeler je v »Alpinismusu« 1978/12 zapisal, da je alpinizem pravzaprav vprašanje vremena, kajti preprosta smer v steni v normalnih razmerah po težavnosti III. stopnje, utegne v hitri vremenski spremembi postati v nekaj minutah skrajno težavna in zelo nevarna. Takih naglih vremenskih sprememb, ki so lahko usodne celo za močno izurjene »profesionalce«, je bilo v poletju 1978 več, kot smo navajeni. Hiebeler sodi, da bi planinske organizacije morale poskrbeti za vremenska poročila po kočah. Barometer ni dovolj. Vremenske postaje bi menda pristale na tak servis, saj pri današnji tehniki to res ni problem ali pa ne bi smel biti.

T. O.

VSAKO LETO V NAJVIŠJE GORE NA PLANETU

To seveda ni dano komurkoli. Eden takih je Martin Boysen, sedanjí angleški dopisnik »Alpinismusa«. Od leta 1968 do 1978 je bil dvakrat v Patagoniji na slovitom Cerro Torre, štirikrat v Himalaji (jugozahodna stena Everesta), trikrat v Karakorumu, kjer je leta 1976 prvi stopil na Trango Tower, ki ga štejejo med najveličastnejše granitne grbine na naši zemlji, leta 1978 pa je moral obrniti v Gašerbrumu IV (7925 m), ko je hotel priti čez njeno krušljivo južno steno.

T. O.

POLJSKI MAKALU 1978

Poljsko ekspedicijo 1978 na Makalu je vodil znani, zelo uspešni in izkušeni Janusz Kurczab. Poljaki so imeli težave na indijski meji, kmalu nato pa še težak defekt na tovornjaku. Bazni tabor (4800 m) so postavili šele 27. septembra. Na drugem taboru (6400 m) jih je ujelo slabo vreme, padlo je veliko snega. 6. okt. je v baznem taboru plaz pobral Andreja Mlynarczyka. 17. okt. so postavili tabor III (7000 m), 21. okt. tabor IV (7400 m). Tu so jih ustavili viharji. V taboru II so imeli bolnika. Življenje mu je rešil francoski zdravnik (francoska ekspedicija na Makalu II je uspela). Izkušnje te poljske ekspedicije: a) Ekspedicija v pozni jeseni naj izbere zavetrna pobočja; b) tudi preizkušena mesta za tabore ogrožajo plazovi, če pade veliko snega.

J. N.

PRED MONSUMOM V NEPALU 1978

Vedno več je uspešnih ekspedicij. Lani se je za Nepal prijavilo 21 ekspedicij. Tri niso prišle v Nepal: Francozi so imeli dovoljenje za Gurja Himal, Švicarji za Gan-gapurno, Poljaki za Lhotse. Iz raznih vzro-

kov je prišlo do sprememb. Poljaki so šli na južni vrh Kangčendzöngge, Švicarji na Pumori, Francozi pa z armadno ekspedicijo na Tilicho (7134 m). Na Everest so prišle štiri ekspedicije, 9 mož je stopilo na vrh. Poljaki so s Kangčendzönggo South prišli na 8490 visoki vrh, dotlej najvišji neosvojeni vrh na zemlji. Na Yalung Kang, 8433 m, so prišli Španci. Makalu, 8478 m je imel tri obiske, menda »brez kisika«.

T. O.

DESET ŽENSKIH VZPONOV

Leta 1978 so našli že deset ženskih vzponov nad 8000 m, to je na Everest, 8848 v letu 1975 in 1978, Manaslu, 8156 m v letu 1974, na Annapurno, 8091 m v letu 1978 in Gašerbrum II (8035 m v letu 1975). Kar 10 žensk se je zvrstilo na osemtisočkih: Naoko Nagaseko, 36 let, Masako Uhida, 33, Mieko Mori, 33, Junko Tabei 35, Phanthog, 37, Halina Krüger — Syrokomska, 37, Anna Okopinska, 26, Irena Miller, 42, Vera Komarková, 35 in Wanda Rutkiewicz, 35. Torej 4 Japonke, 3 Poljakinja, 2 Amerikanki (ena je po rodu Čehinja) in 1 Kitajka. Samo ena ženska naveza je

uspela brez moškega spremstva: na Gašerbrum 2. Višinski rekord ima Wanda Rutkiewicz. Velja opozoriti na to, da so kar štiri »himalajke« v vzponi nad 8000 m, Slovanke. Irena Miller je Čehinja, rojena v Ameriki. Z Vero Komarkovo in obema Šerpama je okt. 1978 prišla na Annapurno (8091 m). Z znanim plezalcem Tomasom Grossom v Centralni Alaski je splezala novo smer v Mount Dickey (East Buttress, Central Alaska Range). Plezala sta 25 dni, 7 dni sta imela slabo vreme, bivakirala sta ves čas v »netopirjih«. Gross primerja steno po težavnostih z onimi v Walkerjevem stebru.

J. N.

PLEZALNE TEKME NA KRIMU 1978

Plezalne tekme, ki so se uveljavile v SZ, so letos privabile vzhodnonemške, japonske, poljske, švicarske, češke, zahodnonemške in naše plezalce. Italija je poslala le opazovalce. Zmagali so seveda sovjetski plezalci. Kaže, da ta šport mladino mika, čeprav ga stara in srednja generacija v glavnem odklanja.

T. O.

VARSTVO NARAVE

ODSTRELJEVANJE PLAZOV IN EROZIJA

Na Bavarskem je deželni poslanec protestiral zoper odstreljevanje plazov, češ da to pospešuje erozijo. Vlada je naročila vodnemu gospodarstvu, da stvar razižče. Strokovnjaki so prišli do sklepa, da o pospeševanju erozije ne more biti govora, narobe: odstreljevanje celo omogoča, da na nekaterih mestih po odstrelitvi snegov svet hitreje ozeleni. Taka naravna ozelenitev pa varuje breg, da se težje kaj odkrhne in ostruži. Na porasli brežini se sneg bolj drži. Komisija je imela priložnost, da je lahko neposredno primerjala. Ugotovila je, da so bile besede o večji eroziji na bregéh, kjer so sneg odstreljevali, izgovorjena na pamet.

T. O.

DVE VRSTI ZEBER

Obe vrsti danes živita samo še v južni Afriki. Najbolj je znana zebra Burchell (*Equus burchelli*), ki je v Južni Afriki najbolj razširjena. Je 130 cm visoka, tehta od 300 do 400 kg, živi pa kakih 35 let. Gorska zebra (*Equus zebra*), tudi kap-zebra ime-

novana, živi le še po grebenih južnoafriške Kaplandije. Spoznamo jo po še dokaj izrazitem podvratniku, sicer pa se obe vrsti razlikujeta tudi po tem, kako jima tečejo temni in beli pasovi. Gorska zebra ima temne pasove na nogah vse do kopit, je vsaj 10 cm nižja (120 cm) od prve. Gorska zebra je zelo hitra, saj teče tudi do 65 km na uro, pa tudi pleza dobro — kakor divja koza. Do konca 19. stoletja je živela še prava zebra (*Equus quagga*) na širnih ravninah države Oranje. Bila je pisana le po glavi, vratu in sprednjem delu trupa. Zadnja »prava« zebra je živela v nekem evropskem živalskem vrtu in je poginila 12. 8. 1883. Nagačen primer take zebre imata prirodoslovna muzeja v Berlinu in Londonu.

Ista usoda je pretila tudi gorski zebri. V začetku 20. st. so prirejali na to živalco posebne love, s katerih so odnašali po sto in več »trofejev«. Današnja populacija v nacionalnem parku je skromen ostanek gorske zebre. Lovcem je šlo predvsem za krzno, pogon zoper nje pa je seve »ute-meljevala« tudi škoda, ki so jo zebre delale na pašnikih. Gorska zebra bi bila izginila, če ne bi bila pred 40 leti uprava

južnoafriških nacionalnih parkov posegla po odločnih ukrepih: Kupila je farmo in tam naselila šest zebor. Te so vse kmalu poginile, leta 1950 pa je uprava dobila drugih 11 zebor in kupila drugo farmo. Leta 1953 je svetovni tisk poročal, da je ena od zebor skotila zrebe. Nadaljnje razmnoževanje ni naletelo na ovire, uprava je dokupovala nova zemljišča, tako da danes meri rezervat za zebre 6633 ha.

Leži v čudoviti prvobitni okolici na severni strani Blank Mountains v višini 1500 m. Čreda šteje danes 165 živali, 80 % vseh zebor na svetu. Manjše črede imajo tam okoli na privatnih farmah. V nacionalnem parku pa žive tudi druge živali: razne vrste antilop, gnu idr. Park ima 14 km voznih cest, tako da obiskovalci lahko uživajo pogled na prvobitno podobo Afrike.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

DOLINA KATHMANDU

Pred kratkim je v Münchnu (Geo-Buch Verlag) izšla karta »Dolina Kathmandu«, torej karta doline, ki je politično, kulturno in gospodarsko srce Nepala. Karta predstavlja 896 km ozemlja. Najvišji vrh na karti je Pulcoki, 2762 m, na jugu, najnižja točka pa je 14 km zahodno, kjer Bagmati, ki teče po dolini Kathmandu, prodre verigo Mahabarata v višini 1170 m.

Delo obsega dve karti, eno v merilu 1 : 10 000, drugo v merilu 1 : 50 000. Prva je v štirih, druga v osmih barvah.

Obe karti sta izšli po iniciativi Erwina Schneiderja iz Innsbrucka, ki je posnel in izvednotil vse za karto »Everest« 1 : 25 000 in šest velikih kart »Vzhodni Nepal« 1 : 50 000. Delo je financirala ustanova »Fritz Thyssen«.

Ista založba razpolaga z naslednjimi kartami (trekking): Pokhara — Jomosom (Annapurna, Dhaulagiri, Muktinath, Annapurna in Dhaulagiri); Kathmandu in Pokhara) Langtang, Helanbu, Gosein Kund, Jomsom — Jumla (Dhaulagiri), Lomosangy — Everest.

(Po »Nepal News« 3/1978)

TRENTSKI FESTIVAL je spremljal tudi doktor Peter Soklič. Iz njegovega poročila posnemamo:

Filmska kamera spremlja potoke znoja in številne tragedije človekovega iskanja in odkrivanja. V končni sekvenci je najbrž skupni imenovalec iskanje samega sebe in svojih meja. Srečuje se z oblikovalci in avtorji filmov, ki so hkrati tudi udeleženci ekspedicij in vzponov, v nevezanih pogovorih dobiš toliko informacij, kot če bi se prebijal skozi kupe knjig.

Mednarodna žirija (E. Casara, Italija, Mario de Paulis, Italija, D. Gassluk, ZSSR, O. Guggenbichler, ZRN, M. Ichac, Francija, J. Juge, Švica in J. Warrington, Velika Bri-

tanija) je izbrala za projekcijo 55 filmov. Nagrade so potrdile napredek, ki smo ga gledalci ugotovili že med projekcijo: kamera sodi v sredino dogajanja, zabeležiti mora najtežje in najbolj tvegane trenutke, prikazati mora na delu prvega plezalca v navezi, ne sme odnehati v viharju, v vodi, snegu in ne v noči. Biti mora avtentična, četudi so včasih posnetki slabši. Z drugimi besedami: pomembni so filmi odličnih plezalcev, smučarjev in kronistov, praviloma amaterjev. Obdelava filma pa sodi v roke rutiniranih profesionalcev. Prikazani so bili tudi filmi, narejeni z veliko denarja in močnimi zasedbami profesionalnih snemalcev (npr. japonski o odpravah na K2), pa so ostali brez nagrad, ker je plezalec vedno navezan na že fiksirano vrvo, ki se vleče brezkončno v pobočje in ker se film konča sredi vzpona na goro. Mimo so tudi časi estetiziranja, vedno s soncem obsijana narava, kot jo je na primer prikazoval naš tehnično sicer kvalitetni film »Vode Imotske krajine« (režiser Ivo Vrbanič). Naš drugi film »V kraljestvu Zlatoroga« režiserja Miroslava Zajca je pri publiku požel precej simpatij, žirija pa mu je priznala vzgojno vrednost, ga uvrstila v program za šole, na nagrado pa ni mogel računati.

Veliko nagrado mesta Trento je dobil film Freda Padule »El Capitan« (ZDA). Ta, resnično izredna filmska stvaritev popelje gledalca v granitni svet El Capitana. Avtor je poleg izrednih posnetkov tehnično zahtevnega plezanja načel še novo dimenzijo — človekov odnos do skale. Isti občutek iskanja resnice je na presenetljivo soroden način posredoval še en ameriški film »Spacebonn« Philipa Danberja, sestavljen iz posnetkov NASE na vsemirskih poletih.

Z »Zlatim sviščem«, ki ga podeljuje CAI, so bili nagrajeni štirje filmi:

Švicarski film W. Dumerja »Heli Fox Fox« prikazuje zapleteno reševalno akcijo s helikopterjem švicarske letalske reševalne službe. Film je poučen, zgodba je napeta,

v zadnjem delu se razvleče. Verjetno ga je žirija nagradila zaradi vsebine, ki jo načinja, saj film po svojih kvalitetah zaostaja za drugimi nagrajenci.

Patrick Vallencant (Francija) je prejel nagrado za film »Peuterey la Blanche«. Režiser, ki je hkrati gorski vodnik in pristaš ekstremnega smučanja, se je s svojim prijateljem Anselmom Bandom povzpel čez ledano severno steno Aiguille Blanche de Peuterey in se spustil po njej s smučmi. Filmi te vrste zahtevajo izredne snemalne naprave in tehniko. Zanimivo, da je bil to hkrati edini film o smučanju na festivalu, čeprav je bilo mednarodno srečanje alpinistov posvečeno prav visokogorskemu turnemu smučanju.

Izreden je angleški nagrajenelec L. Dicksonson »Dudh Kosí — river of Everest«. Avtor je organiziral odpravo kvauistov, ki so se povzpeli prav pod Everest in se spustili po divjem Dudh Kosíju do sotočja s Sun Kosijem. Reka je neusmiljena, kanuji so se v zgornjem toku prevračali in lomili, vendar se je odprava končala srečno. Nepozabni so zapisi kamere nameščene na kljuno čolna Prizori gledalca prevzamejo, skorajda izgubljaš ravnotežje, ko gledaš, kako se čoln prevračal.

Nagrado narodov je prejela ZR Nemčija za kvaliteten prispevek v vseh kategorijah.

Mednarodna zveza planinskih organizacij (UIAA) je podelila nagrado sovjetskemu filmu »Med nebom in zemljo« (P. Peters). Najbrž je s to nagrado prejel priznanje tudi za šport, ki ga film prikazuje, to je »skalolazenje« — tekmovanje v plezanju, ki ga je uvedla SZ.

PAVŠERJEVA KASETA »TRIGLAV«

Med propagandnimi akcijami, ki so pospremile 200-letnico prvega vzpona na Triglav, je priljubljenost kasete z izbranimi planinskimi spevi in citati in spremnim besedilom Francija Pavšerja pomenila prijetno poživilo k praznovanju. Kasete, posvečena triglavskemu jubileju, pomeni hkrati nov propagandni prijem, ki ga planinska organizacija doslej še ni poznala in je zato upravičeno računati na ponovno izdajo, kajti kasete je bila v nekaj dneh razgrabljena. Ob tem zvočnem zapisu najlepših triglavskih prigodnic, spevov in citatov podživljamo minulo slavje. Prepričan sem, da bodo ljubitelji gora z enako zavzetostjo kot po planinskih knjigah posegali tudi po Pavšerjevem Triglavu.

Spremno besedilo, ki ne zaostaja za vložki naših znanih pisateljev in planincev v kaseti, je napisal sam, citate slovenskih pisateljev in pesnikov citirata Jože Zupan in Tone Kuntner, pojejo pa razni zbori od Slovenska okteta do zbora primorskih študentov Vinko Vodopivec.

V kaseti je vsebinsko zastopano vse: zgodovina in bajka, spev in občutena beseda,

zanosni nagovor in deklamacija. Poslušalec ima odlično glasbeno spremljavo ob morebitnem predvajanju barvnih diapozitivov s Triglava in njegove sosesčine. Kasete je torej več kot zgolj glasba, poslušalec se z njo seznani z dvestoletno triglavsko zgodovino. Kasete torej na svoj način predstavlja Triglav v slovenski zgodovini in kulturi.

Tone Strojín

NAŠA PLANINSKA ZALOŽBA

Program sklada za založništvo za l. 1979

Stroški v letu
1979

a) VODNIŠKA LITERATURA

1. Vodnik po SV Sloveniji — pripravljala dela za pripravo zemljevidov v letu 1979, izid v letu 1980	30 000
2. Vodnik po Primorski — začetek pripravljanih del na vodniku, ki bo izšel v letu 1980/81	40 000
3. Vodnik po Gorjancih in Dolenjski — vzporedna akcija s tč. 2	—
4. Transverzalni vodnik, ponatis v začetku leta 1979 v nakladi 8000 izvodov — nespremenjena izdaja	250 000
5. Vodnik po Triglavu v angleškem in nemškem prevodu v nakladi izvodov. Izid v začetku leta 1979	—
6. Die Slowenische Bergtransversale — izid v letu 1979, v nakladi 3000 izvodov, druga predelana izdaja	70 000
7. Serija plezalnih vodnikov — sukcesivno izdaje knjižic po posameznih področjih — priprava na tisk prve knjižice v letu 1979	80 000
8. Vodnik Turni smuki — razširjen vodnik po slovenskih turnih smukih. Priprava v letu 1979, izid za sezono 1980	50 000

b) KARTOGRAFIJA

1. Karavanke v merilu 1 : 50 000. Zemljevid bo izdelal Geodetski zavod v letu 1979	100 000
2. Zasavje v merilu 1 : 50 000, zemljevid bo izdelal Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo v letu 1980. Pripravljala pogodbeno dela v letu 1979	50 000
3. Julijske Alpe — vzhodni del. Pripravljala dela za rekonstrukcijo zemljevida v merilu 1 : 50 000	—

c) VZGOJNA LITERATURA

1. Oprema — skupina avtorjev, izid konec leta 1979, naklada 6000 izvodov	50 000

2. Telesne vaje za planinca, alpinista in turnega smučarja — pripravljalna dela v letu 1979 v sodelovanju z VSTK	30 000
3. Prva pomoč v gorah — izid v nakladi 6000 izvodov v letu 1979	50 000
4. Hoja in plezanje v gorah — III. predelana Izdaja v nakladi 5000 izvodov. Izid v letu 1979	50 000
5. Alpinistična šola — izid v letu 1979 v nakladi 1000 izvodov	40 000
6. Organizacijski napotki za vzgojno-izobraževalno delo v planinskih društvih — v sodelovanju s KVIZ	20 000
7. Program za planinske vodnike — v sodelovanju s KVIZ	30 000

d) OSTALE EDICIJE

1. Značke:
  - Dan planincev 79
  - PZS — ponatis
  - priložnostni znaki
  - Everest 79
2. Nalepke in znaki na platnu PZS:
  - ostali znaki in nalepke
3. Izkaznice:
  - planinske
  - transverzalni dnevnik
  - ostali dnevnik in izkaznice
4. Priložnostni bilteni, plakati in drugo

K PSIHOLOGIJI ALPINIZMA

Dunajski psiholog in filozof dr. Karl Groitbauer je izdal leta 1978 svoje tretje delo o globlji problematiki alpinizma (Universitätsverlag Braumiller, Wien, 1978). Zajel je individualne psihološke probleme, ki so v zvezi s hojo, plezanjem in ekstremizmom. Obravnava tudi staro vprašanje »ali je alpinizem več kot šport«, vprašanje o alpinistični hierarhiji, o subjektivnih nevarnostih itd., torej knjiga, ki jo lahko štejemo v strokovno literaturo o psihologiji alpinista in alpinizma. Seveda knjiga ni »lahka« in terja od bralca predvsem poglobljeno zanimanje za ta problem. In seveda znanje jezika pa filozofske terminologije.

T. O.

VODNIK PO POSAVSKEM HRIBOVJU

Po skoro dveletnem zbiranju in urejevanju je izdala Planinska zveza Slovenije Vodnik po posavskem hribovju. Stane 120 din. Vodnik so pripravili naslednji planinci: Vinko Damjan, ing. Božo Jordan, Rado Kovačič, Drago Kozole, Jože Leskovšek, Milan Mahovne, Roman Mavri, dr. Ervin Mejak, Lojze Motore, Viktor Pergar, PD Domžale, Martin Podbreznik, Lojze Sajovic in Jože Slapnik. Vodnik naj bi služil mladini, tudi šolski. Glavno delo je ležalo

na ramenih Viktorja Pergarja iz Radeč, ki je vodnik uredil in dopolnil. V uvodnem delu vodnika sledijo opisi večjih krajev izhodišč za Posavsko hribovje. V tem delu nam prikazuje vodnik geološko zgradbo hribovja. Sledi pokrajinski opis tega hribovja, rastlinstvo, živalstvo, zgodovina tega dela slovenske zemlje, razvoj prometa, rudarstva in industrije, socialne razmere, delavsko gibanje, narodno-osvobodilni boj in v letih 1941—1945. Celokupnemu opisu je dodanih 143 zemljevidov.

dr. Ervin Mejak

PLANINARSKO DRUŠTVO ZAGREB-MATICA 1948—1978

Jubilejna publikacija, uredil prof. dr. Vladimir Blaškovič, Zagreb 1978. Vseblna: Plodonosna tri desetletja, Vladimir Blaškovič; Grupa Goranin, Eugen Kumličič; Sekcija društvenih izletov, Vilim Strašek in Ljorka Lapuch; Speleološka sekcija, Mirko Markulin, Obnovljeni alpinistični odsek; Skupina seniorjev, Vladimir Blaškovič; Odlikovanja in priznanja, Djuro Filipis in Zvezdana Gregorina.

T. O.

PO 60 LETIH NOVA IZDAJA

Dr. Gyula Komarnicki: A Magas — Tátra hegyvilága. Založba »Sport« Budapest 1978. Str. 632, 15 risb in 32 sten v sliki. Grafična oprema: Arno Puskás, zemljevidi Julius Andrasí. Naklada: 1000, cena: 70 forintov.

Gyula Komarnicki je ena največjih osebnosti ogrskega alpinizma. Od leta 1907 do 1914 je s svojimi tovariši in z bratom Romanom opravil vrsto prvenstvenih vzponov. Plezal je tudi z nemškimi plezalci. Ugled pa si je pridobil tudi s svojim delom v alpinističnih revijah, s svojimi zemljevidi in z vodnikom po Tatrach »A Magas Tátra« (1914, 1917, 1926), ki je izšel tudi v nemščini (1918).

Komarnicki je umrl 27. avg. 1975 91 let star. Do zadnjega je delal za novo izdajo svojega vodnika. Izšel je po njegovi smrti v Budimešti. Avtor ga je posvetil najmlajši ogrski alpinistični generaciji, ki kaže veliko vnemo.

J. N.

PROSLAVA OKTOBRSE REVOLUCIJE V TATRACH

Planinci iz Bolgarije, Vzh. Nemčije, Poljske, SZ, ČSSR in Madžarske so se za 60-letnico Oktobrske revolucije zbrali na vrhu Rysy, 2499 m. Imeli so slabo vreme, tako da vzpon na vrh ni bil ravno lahak, piše J. Nyka v »Der Tourist« 5/78. Poljaki so si izbrali najtežji vzpon — s severne strani. Planinska organizacija ČSSR je na vrhu vzdala novo spominsko ploščo, na kateri

piše: »Vladimiru I. Leninu, tvorcu sovjetske države, ob 60-letnici Oktobrske revolucije. Klub čehoslovaških turistov«. Znano je, da se je Lenin v letu 1913—1941 vsaj enkrat povzpel na Rysy, najbrž pa večkrat. (O tem je v PV pred leti obširno pisal pokojni Boris Zihlerl.)

T. O.

RAZISKOVANJE VESOLJA IN GEOLOGIJA NAŠE ZEMLJE

»Der Tourist« 5/1978 poroča, da so v Moskvi natančno ovrednotili vse fotografije, s katerimi vesoljske ladje spremljajo

spremembe na naši zemlji. Fotografije potrjujejo hipotezo, da se Pamir in Tienšan na leto drug drugemu primakneta za več kot 1 cm. Rauf Baratov, direktor geološkega inštituta v Tadžikistanu, ki je ena republik v sovjetski federaciji, je o tem izjavil: »Ti premiki ne pomenijo nobene katastrofe. Dobro pa je, če te stvari poznamo. S tem napreduje naše gradbeništvo, gradbeni objekti so vedno bolj zaščiteni pred potresno škodo.« S fotografiranjem iz vesolja bodo spremljali in raziskovali premikanje gora, ki utegne biti eden od vzrokov pri potresih.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

NOVICE IZ PERUJA

V letu 1977 je odšlo v Perujsko Ande več francoskih ekspedicij. Agresti ugotavlja, da se andinizem zadnje leto hitro razvija in postaja po metodah podoben evropskemu alpinizmu.

V Nevado Alpamayo so Francozi ponovili italijansko smer iz l. 1975, N. Jaeger pa se je sam povzpel na vrh 27. maja 1977. R. Ghilini in B. Prud'homme sta 25. maja 1977 preplezala severno steno Nevado Quitaraju.

N. Jaeger je 31. maja sam po severnem grebenu prvi stopil na vrh Nevado Santa Cruz Sur: 700 m, zelo težko, pet ur in pol. Sedem Japoncev je 19. do 21. julija 1976 po južni steni prišlo na vrh Nevado Chacararaju. Prvi vzpon po južni steni sta od 8. do 10. julija 1977 opravila J. Bouchard in M. O. Meunier. Ista dva sta od 29. do 30. junija preplezala 600 m visoko jugovzhodno steno Nevado Pisco.

Brata Burgess in B. Hall so ponovili francosko smer iz l. 1966 v severni steni Nevado Huascarana. Direktno smer v isti steni je sam ponovil l. 1977 Italijan R. Casarotto. V steni je bil od 5. do 21. junija 1977.

Severovzhodno steno je sam preplezal 25. julija 1977 (po španski smeri iz l. 1962) N. Jaeger. Sestopal je po isti smeri.

Z vrha Huascarana (6768 m) se je z zmajem spustil R. Ghilini 20. jul. 1977. Pristal je v vasi Mitapampa v dolini Huaraz. Polet je trajal eno uro, višinska razlika 4250 m. Jugovzhodno steno Ranrapalce je sam plezal N. Jaeger 13. jun. 1977. VI+, 7 ur, prvenstvena. Prvenstven je bil tudi vzpon po vzhodnem grebenu, opravili so ga Bouchard, Ghilini in Prud'homme. Sestopili so po vzhodni steni in po severovzhodnem grebenu.

Na Pucaraur je prvi prišel N. Jaeger in to po severovzhodnem grebenu 19. jun. 1978. 650 m, VI+, 4,30. Sestopil je po isti smeri. Isti Jaeger — samohodec, kakršnih je malo — je naslednji dan prvi prišel na vrh Palcaraju po jugovzhodnem grebenu.

T. O.

TIBET — HEINI

V Salzburgu, piše T. Hiebeler v »Alpinismus-privat«, 6/78, je sredi leta 1978 v neki turistični agenciji izložba vabila: S Heinjem Harrerjem v Tibet! Pravzaprav: »V Tibet s prof. Harrerjem!« Šlo je za 16-dnevno potovanje v Ladakh, ki je za nekatere agencije že rutinsko. DAV ga prireja za 3190 DM (22 dni) reklamirano potovanje s Harrerjem pa bi stalo res precej več (16 dni). Harrerjeva »eksploatacija« Tibe-ta torej še bode v oči, čeprav je kazalo, da jo je črnilo pred leti že dovolj očrnilo.

T. O.

MALA FATRÁ NA SLOVAŠKEM

ČSSR ima tri nacionalne parke in 16 večjih zaščiteneh področij. Med temi zadnjimi je eno najlepših Malá Fatrá na Slovaškem. Zaščitili so to področje l. 1967. Zajema okraje Žilina, Martin in Dolný Kubín in obsega 19 792 ha, zunanji varstveni pas pa še 40 400 ha, na tej površini pa je osem strogih rezervatov. Uprava je na gradu nekdanjega madžarskega veleposestnika. Pokrajina je turistično urejena, ne manjka tudi žičnica, 1850 m dolga z višinsko razliko 750 m. Najmikavnejša je gorska vasica Stefanová. Nekoč je stala višje v gorah. L. 1848 je vse hiše odnesel kaméni plaz in hudourná voda. Potem so vas postavili

na varnejši kraj in danes je usposobljena za turizem, letni in zimski. Pokrajina ima pestro floro in favno, celo medvedje so tu, 20 po številu (medvedov ima Slovaška ca. 400), ki letno terjajo svoj davek: kakih 50 ovac in 10 let. Varsivo narave to škodo rado dobro plača, samo da pokrajina ne bi prišla ob ta medvedji čar. Risov imajo toliko, da jih lahko redno tudi izvažajo. V Terchovi se je l. 1688 rodil Juraj Janošik, legendarni poglavar upornikov, slovaški in poljski narodni junak. V Terchovi je v muzeju soba posvečena temu ljudskemu heroju.

Jugovzhodno od Male Fatre, leži Velká Fatra, 60 km dolgo hribovje, 61 000 ka, ki je tudi oklicana za zaščiteno krajino. Z Velke Fatre so lepi razgledi na Tatre.

T. O.

EDVARD BODEM

Reševalni pilot Bodem, Avstrijec, je umrl lani v innsbruški bolnišnici 67 let star. Od 1934 do 1950 je vodil avstrijsko GRS na Tirolskem. Bil je izredno sposoben jadralni letalec, od leta 1953 jadralni inštruktor. Leta 1955 je opravil tudi pilotski Izpfit in se posvetil reševalni službi. Absolviral je 30 000 pristankov v gorah, dosegel 3500 letalskih ur in 1400 jadralskih. S svojimi poleti je rešil 521 ljudi, ki jih je zadela stiska v gorah. Za reševalsko službo sta ga odlikovala avstrijski in nemški alpenverein.

T. O.

STOLETNICA V CAF

Gre za 100-letnico smrti enega od ustanoviteljev CAF po imenu Viollet-le-Duc. Umrl je leta 1879. Bil je ugleden slikar in Francozi še zdaj mislijo na vrsto razstav v njegov spomin. Viollet-le-Duc je v vrsti planinskih risb in akvarelov upodobil Mt. Blanc, Pireneje in druga gorovja. Ustanovili so poseben odbor, ki bo skušal zbrati doslej neznane »alpinistične« slike in risbe ustanoviteljev CAF. Odbor naproša vse lastnike, naj Violletove slike prijavijo na Visoko likovno šolo v Parizu.

Ob tem velja pripomniti, kako pomemben del naše umetnosti je nastajal ob pogledu na naše gore. Kulturna stran slovenske planinske organizacije na to ne sme pozabiti in je dolžna, da od časa do časa opozori na ta snovni element slovenske slikarske umetnosti. Ob neki obletnici PZS smo to že storili, treba pa bi bilo to ponoviti.

V Franciji, na priliko, so l. 1898 ustanovili društvo planinskih slikarjev (La Société des Peintres de Montagne, (ustanovljeno l. 1898 pod pokroviteljstvom CAF). Društvo prireja svoje stalne razstave v Parizu.

T. O.

DOLOMITI SO VEDNO NA PROGRAMU

Slavni Preuss ima v Crozon di Brenta slavno smer. Italijana G. Cantaloni in Mr. Rossi sta jo preplezala 24. do 27. dec. 1977. Alpinisti iz CSSR so 21. do 24. 8. 1977 splezali novo smer v Zahodni Cini, levo od Couzyjeve smeri (Couzy se je ponosrečil pred 20 leti). Kaj novega v Cinah je težko speljati, kaže pa, da je ta ambicija še na programu. Imena plezalcev: Z. Demjan, J. Provaznik in P. Zelina.

V Veliki Cini, v severni steni sta v celoti prosto splezala smer Comici—Dimai Yves Tugayé in Jean Claude Droyer. 30 klinov sta zavrtala v previsni coni (4 raztežaje VI— in VI, 3 raztežaji so še težji). Droyer je o tem zapisal: Plezanje v tej steni l. 1933 je bilo prvi zgled, kako naj se uporabljajo umetelna sredstva v stenah, ki se ne dajo premagati brez tega. Ista sredstva so pripeljala do direktissim konec l. 1950.

T. O.

ANENA

To so kratice francoske državne organizacije za študij snega in plazov (l'Association nationale pour l'étude de la neige et des avalanches). Letos je bil za predsednika izvoljen univ. prof. Philippe Traynard, predsednik politehničnega inštituta v Grenoblu, znan alpinist, avtor mnogih planinskih knjig, sicer pa specialist za alpinistično smučanje. Bil je tudi že predsednik CAF in podpredsednik krovne francoske planinske organizacije Fédération Française de la Montagne. Sicer pa je predsednik znanstvene komisije narodnega parka Vanoise, v UIAA pa zastopnik Francije v komisiji za visokogorsko smučanje.

T. O.

FRANCOZI NA K₂ V MOŠTVU JE TUDI IVAN GHIRARDINI

Francozi svoj himalaizem ocenjujejo takole: Vsaka njihova državna ekspedicija je odprla novo etapo v osvajanju Himalaje. Annapurna 1950, Makalu 1954-55, Tour de Mustagh 1956, Jannu 1959 in 1962, nazadnje še Makalu 1971. Za zahodni stebler v Makalaju pravijo, da so v višini 7500 m premagovali navpična mesta in previse, s tem prebili psihološko oviro za plezanje v velikih višinah. To jim dovoljuje, da gredo v K₂ po južno-južnozahodnem grebenu. Tu je od 6300 m do 8500 m vrsta vertikalnih barrier. Ekspedicija bo šla na pot 1. junija (Ravalpindi—Skardu, 1. julija bazni tabor), sredi avgusta naj bi dosegla svoj cilj.

Novost je v financiranju ekspedicije. Doslej so se financirale iz fonda FFM (Fédération Française de la Montagne) in z izjemno državno dotacijo. Zdaj je FFM pripetnila k fondu še producete športne opre-

me, češ, vse, kar pišejo ekspedicionisti, je velika propaganda za te vrste proizvodnjo. Podjetja so sprejela to brez pripomb, vsaj tako je videti.

V moštvu je jedro iz ekipe Makalu 1954/55 in deset mladih alpinistov, vodja je Bernard Mellet. Člani: Yannick Seigneur, pomočnik vodje; Maurice Barard, zdravnik; Pierre Béghin, Jean Marc Boivin, Patrick Cordier, Jean Coudray, Xavier Fargeas, Marc Galy, Ivan Ghirardini, Thierry Leroy, Dominique Marchel, Danlel Monaci, Jean-Claude Mosca. Ekspedicijo bodo snemali za TV in verjetno tudi za večji ekran. Pri naskoku na vrh bodo verjetno navzoči časnikarji, ki pa še niso izbrani.

T. O.

FRANCOSKA EKSPEDICIJA NA NANGA PARBAT

Leta 1895 je organiziral ekspedicijo na Nanga Parbat Mummery. Isto leto mu je vzel življenje plaz.

L. 1932 so prišli na Nanga Parbatu Angleži in Amerikanci — do 7000 m, potem ko so jih preskušali strašni viharji in nevihte. Dve leti nato je nevihta na Nanga Parbatu vzela Williija Welzenbacha. L. 1937 je Nanga rešil.

Parbat vzel vso ekspedicijo, en sam se je L. 1953 je Hermann Buhl z Rakiota prišel na vrh, potem ko je prestal »nečloveške napore«. Devet let za njim sledi uspeh

z Diamirja. L. 1970 pride na vrh italijansko-nemška ekspedicija z Rupala. Tu je že R. Messner. Leta 1971 so bili četrti po vrsti uspešni Čehi, leta 1976 Avstrijci, leta 1978 Messner sam iz Diamirja.

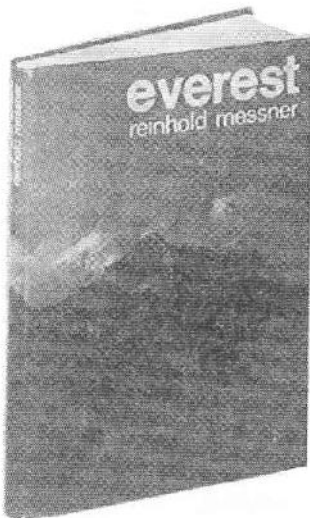
Letos se odpravljajo Francozi. Leta 1975 lyonska ekspedicija ni dobila dovoljenja za Nanga Parbat, pač pa na Gašerbrum II. Francozi so si izbrali jugovzhodni steber v Rupalu. Visok je 4300 m, torej težka naloga.

Ekspedicija bo štela 25 mož, od tega 12 profesionalcev, zato jim ne bo treba najemati Šerp. Vodja bo Jean-Pierre Frésafond, člani pa Louis Audoubert, Walter Cecchinel, Patrick Gabarrou, Claude Jager, Jean Afanassieff, da omenimo najbolj znane.

T. O.

LIVANOS ŠE PLEZA

La Montagne et Alpinisme 1979/1 se je na desetih svojih razkošnih straneh spomnil Georgesa Livanosa s prilinkom »Grk« (že ime kaže, da je po rodu iz Grčije). Zdaj je star 55 let. Ko je bil mladenič, je njegovo ime odmevalo tudi na straneh našega Vestnika, saj je Livanos spadal v vrh »novega vala« v alpinizmu po vojni in so njegove plezalske storitve tudi za naše najboljšje naveze po vojni mnogo pomenile.

everest

reinhold messner

Šele pred dobrim četrstoletjem je človeška noga prvič stopila na najvišjo goro sveta. Zgodovinski datum: 29. maj 1953. Prva sta se na listo zmagovalcev zapisala Anglež Hillary in šerpa Tensing. Za njima je še več kot 25 ekspedicij poskušalo srečo, a med njimi so bile redke, ki so z uspehi kronale svoje napore in tveganja. Zadnji uspeh je dosegla letos naša himalajska odprava, ki je z dvema navezama utrla izredno težko prvenstveno smer na vrh Mount Everesta. Ta uspeh naših plezalcev je vklesan z zlatimi črkami v kroniko svetovnega alpinizma.

V tej kroniki dramatičnih in nenavadnih prizadevanj pa imata še posebno mesto dva odlična avstrijska plezalca: Reinhold Messner in Peter Habeler. Bila sta prva in doslej tudi edina v zgodovini alpinizma, ki sta se povzpela na vrh 8848 metrov visokega Mount Everesta

brez uporabe umetnega kisika. Knjiga EVEREST opisuje ta izjemni podvig, ki jima je uspel 8. maja 1978.

Messner je v knjigo zajel ne le stvarne opise svoje poti čez skrajno nevarni Khumbški ledenik, čez težavni Lhotsejev bok, skozi samoto in snežne zamete, temveč tudi dramatična doživetja dveh zimskih noči na višini 8000 metrov, tesnobo svojega doživljanja, premagovanja skrajnih naporov in borbe s samim seboj. Knjiga je napisana živo, pričevalsko neposredno, polna napetih doživetij, je, skratka, dramatična in aktualna podoba junakov najvišje gore na svetu.

Tekst dopolnjujejo številne dokumentarne fotografije in zemljevidi v barvni in črno-beli tehniki. Knjiga ima 232 strani in prinaša tudi 32 strani barvnih prilog. Cena 450 din.

Livanos pleza še vedno. Od svojega 14. leta. Izračunal je, da je prebil v stenah 9000 ur in preplezal 250 000 višinskih metrov od IV do VI, zabil 25 000 klinov in prepel 1500 raztežajev. Samo v obmorskih Calanques ima 450 prvenstvenih, sicer pa v visokih stenah 60 prvenstvenih, ki so skoraj vse VI ali ne dosti manj. Zapomnil si je tudi število bivakov, 90 jih ima za seboj.

Njegove prvenstvene v Calanques spadajo med najlepše, ena od njih direttissima v Concare visi najdalj »ven«, nobena druga francoska alpinistična šola nima kaj temu podobnega. Sicer pa — tudi za Livanosovo knjigo »Onstran vertikale« (Au dela de la verticale), pravijo, da je v francoski planinski literaturi najbolj »sproščena«. In še so drugi superlativi, ki mu pritičejo. Celo vrsto težkih prvenstvenih smeri ima v Dolomitih: Prvi je preplezal zahodno in vzhodno steno Crozzon di Brenta, direktno v Torre Gilberti, severo-zahodni raz Torre Venezia, severovzhodni steber Brenta Alta, Catinaccio, Cima del Pra, zahodno steno Cima d'Auronzo, Punta Constantini, zadnjo pa je plezal leta 1977 — zahodni raz Cima del Tre. Leta 1971 je ponovil svojo slavno smer v Cima Su Alto, 20 let po prvenstvenem vzponu. Skoraj pri vseh svojih prvenstvenih vzponih je bil prvi v navezi. Bil je duša vsake naveze, izbiral je cilje, pripravljaval vzpone, jih vodil in o njih pisal.

Plezati je začel kot deček in je imel soliden plezalski sloves že pred drugo vojno, ko je bil star 16 let. Po vojni v Marseillu ni bilo veliko plezalcev in še ti so bili popročni. Njegov zgled je učil, mikal, privabljal. Uspel je, resnično uspel. Toda, pravi, hudourniki se ne vračajo k svojim izvirom in se ne ustavijo: odtekajo. »Konec se mi ne zdi težak. Pride dan, ko se zagledaš v gorske vrhove tam gori in si misliš: 'Hvala!'. Brez kesanja, brez upanja.«

T. O.

MONSIEUR MONTAGNE

Montagne je v francoščini ženskega spola, vendar to francoskega ministrstva za mladino, šport in razvedrilo ni oviralo, da je podelilo častni naslov »Gospod Montagne« zaslužnemu možu po imenu François Gros. Gros je odgovoren za GTA (la Grande Traversée des Alpes) in za delo v narodnem parku »Vanoise«. Odlikovanje mu je podelil Jean-Pierre Soisson, minister za mladino in šport. »Gospod Montagne« naj bi zdaj še bolj skrbel za razvoj izletništva, za opremo, za kočice in zavetišča, za množično smučarijo, za brodarjenje (kanu — kajak). François Gros je po poklicu gorski vodnik, doma je iz Chambéryja, ostal pa bo na svojem delovnem mestu v Grenoblu.

T. O.

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam knjigo EVEREST.

Knjigo pošljite na naslov: .....

Reg. št. os. izk. ...., izdane pri .....

Zaposlen(a) pri: .....

Knjigo pošljite:

— po povzetju

— na obročno odplačevanje (trije zaporedni mesečni obroki).

Ustrezno označite!

Kraj in datum: .....

Podpis naročnika: .....

Naročilnico pošljite na naslov: Državna založba Slovenije, Mestni trg 26, Knjižni oddelek, 61000 Ljubljana.

Ne brijte se samo doma

Braun Sprint

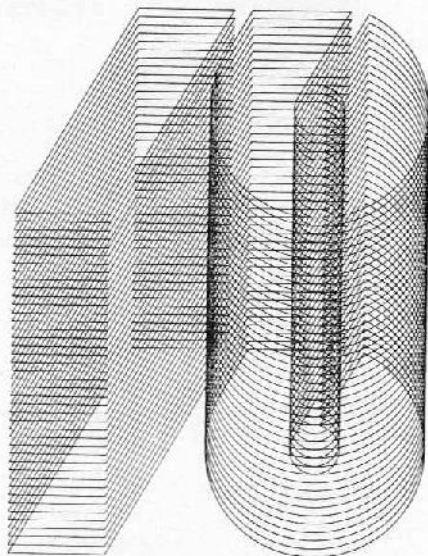

Z Iskrinim baterijskim brivnikom Braun Sprint boste rešili problem britja na potovanjih, izletih in počitnicah. Z njim se lahko brijete kjerkoli, saj sta za njegovo delovanje potrebni le dve alkalni bateriji (1,5 V). Kot za vse brivnike Braun je tudi za baterijski brivnik Sprint značilno, da brije hitro, gladko in nežno.

Iskra

simbol,
ki zagotavlja
varnost,
zaupnost,
natančnost
in ekspeditivnost

ljubljska banka

paloma®

toaletni
tissue * toaletni krep
papir * toaletni minikrep
papir v paketičih * blazinaste
brisače * krep *brisače, zlo-*
žene bri- *sače in*
večnamen- *ske tissue*
brisače * enostojne
tiskane serviete *
tissue serviete v barvah *
seti * higijenski vložki *
plenice * robčki

1873
sledkogorska

HIGIENSKI PAPIRJI

transport ilirska bistrica

MEDNARODNI TRANSPORT NAFTNIH DERIVATOV, KEMIKALIJ IN DRUGIH TEKOČIN V AVTOCISTERNAH IN SPECIALNIH NADGRADNJAH. SERVIS IN REMONT VOZIL.

Direkcija:

ILIRSKA BISTRICA — Šercerjeva 17, telefon: n. c. 81 341, telex: 34166

Predstavništva:

BEOGRAD — Sarajevska 29, telefon: 659 448, telex: 11793

ZAGREB — Fijanova 14, telefon: 218 125, telex: 21353

RIJEKA — Ulica JNA 25, telefon: 34 401, telex: